

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Εμπιστοσύνη και εμβολιασμός κατά του Covid – 19

Χ. Νικολαΐδου

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Εμπιστοσύνη και εμβολιασμός κατά του Covid – 19

Χαρίκλεια Νικολαΐδου, ΑΜ: 09119

Επιβλέπων: Παπαηλίας Θεόδωρος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Τμήμα
Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω 2022

University of West Attica
School of Administration, Economic and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc in Public Economics and Policy

Trust and Vaccination against Covid - 19

Charikleia Nikolaidou, R.N: 09119

Supervisor: Papaelias Theodoros, Professor, University of West Attica, Dept of Accounting and Finance

Master Thesis submitted to the Dept of Accounting and Finance of the University of West Attica in partial fulfillment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Aegaleo, Greece 2022

**Εμπιστοσύνη και
εμβολιασμός κατά του Covid – 19**

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 12η Οκτωβρίου 2022

A/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1)	Θεόδωρος Παπαηλίας	Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2)	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3)	Βασίλειος Πανάγου	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Χαρίκλεια Νικολαΐδου του Θεοδώρου, με αριθμό μητρώου 09119 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημόσια Οικονομική και Πολιτική, του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Χαρίκλεια Νικολαΐδου

Στην οικογένειά μου,
την Αναστασία τη μεγάλη
και τους ΑΧΑΜΥΠΙΑ,
στον Τέο που μας έφυγε,
και στα νέα αγαπημένα μέλη
που ήρθαν με τα χρόνια...

Ευχαριστίες

Με αφορμή την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή Θεόδωρο Παπαηλία.

Ευχαριστώ επίσης, την οικογένειά μου και τους φίλους μου για την παρακίνηση, τη συμπαράσταση και το ενδιαφέρον που έδειξαν για το θέμα της εργασίας.

Ιδιαίτερα ευχαριστώ,

τις αδερφές Μαρινοπούλου, Μελίνα και Ρεγγίνα για τη συμβολή τους στη διάδοση του ερωτηματολογίου της έρευνας,

τη Μυρτώ Νικολαΐδου, γραφίστρια και προπονήτρια βόλεϊ, για την επιμονή της, που χωρίς αυτήν θα τα είχα παρατήσει, αλλά και τη συμβολή της με τις παρατηρήσεις της, για την τελική επεξεργασία του κειμένου,

το Παντελή Νικολαΐδη, διδάκτορα εργοφυσιολογίας του Πανεπιστημίου Καρόλου στην Πράγα (Τσεχία), για τις πολύτιμες γνώσεις του στη μεθοδολογία της έρευνας,

και τέλος, ευχαριστώ,

το Σωτήρη Τριαντάφυλλο, διδάκτορα ιστορίας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης (Μεγάλη Βρετανία), με ειδίκευση στην ιστορία της επιστήμης και των ουτοπιών, ο οποίος με τη γνώση του συνέβαλε στην εμβάθυνση στη βιβλιογραφία.

X. Νικολαΐδου

Περίληψη

Στην έρευνα που διενεργήθηκε, εξετάστηκε η ύπαρξη σχέσης μεταξύ της απόφασης των πολιτών να εμβολιαστούν κατά της πανδημίας του κορωνοϊού, με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Επίσης, εξετάστηκε η συσχέτιση της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Το έναυσμα για την έρευνα έδωσε η πανδημία του κορωνοϊού και η απροθυμία μερίδας πολιτών να εμβολιαστούν.

Από την βιβλιογραφική αναζήτηση και μελέτη, προέκυψε ότι το θέμα της εμπιστοσύνης είχε μείνει στην αφάνεια για πολλά χρόνια. Ο κύριος λόγος είναι ότι σε περιόδους άνθισης των οικονομιών και των κοινωνιών, δεν υπάρχει προβληματισμός για την παρουσία ή την απουσία της εμπιστοσύνης.

Σε περιόδους κρίσεων όμως, που τα προβλήματα πληθαίνουν, οι πολίτες απαξιώνουν τις κυβερνήσεις και αναζητούν τρόπους βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης, στρεφόμενοι στον περίγυρό τους και στη γειτονιά. Σε αυτές τις περιόδους, αναδεικνύεται το ζήτημα της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, ενώ ταυτόχρονα, αναζωπυρώνεται το ενδιαφέρον για την μελέτη των διαπροσωπικών, αλλά και κοινωνικών σχέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, στρέφεται η ερευνητική ματιά και στην διαπροσωπική εμπιστοσύνη.

Στην παρούσα μελέτη απαντήθηκαν τα ερωτήματα της συσχέτισης της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και της απόφασης για τον εμβολιασμό καθώς και της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι η βιβλιογραφική αναφορά και η πρωτογενής συλλογή δεδομένων με τη μορφή ερωτηματολογίου. Με την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων, διαπιστώθηκε σχέση της απόφασης για εμβολιασμό κατά του κορωνοϊού με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Δεν διαπιστώθηκε, σχέση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς με τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη.

Επιπλέον, επιβεβαιώθηκε η συσχέτιση της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης με το εκπαιδευτικό επίπεδο, όπως έχει διαπιστωθεί από παλιότερες έρευνες.

Λέξεις – κλειδιά: εμπιστοσύνη στους θεσμούς, διαπροσωπική εμπιστοσύνη, εμβόλιο, κορωνοϊός, Covid-19

JEL: I18, H51, Y10

Abstract

In this research, the existence or absence of a relationship between decision of citizens to vaccinate against corona virus pandemic and trust in the institutions was examined. Interpersonal trust and trust in the institutions was also investigated. Trigger for this research was given by the corona virus pandemic and the reluctance of some citizens to be vaccinated.

Bibliography research and studying, showed that the topic of trust seems to be absent for many years. The main reason is, that in periods of flourishing economies and societies, there is no interest on the existence or the absence of trust.

On the contrary, during times of crisis, when problems multiply, citizens discredit governments and look for ways to improve living conditions, turning to their surroundings and the neighbourhood. In these periods, the issue of trust in institutions emerges, while at the same time, interest in the study of interpersonal and social relationships is rekindled. In this context, the research focus also on interpersonal trust.

In the present study, efforts were made to give an answer to the questions about the correlation between trust in institutions and the decision to vaccinate, as well as between interpersonal trust and trust in the institutions. The methods which were used, are bibliographic reference and primary data collection in the form of questionnaire.

During the analysis and processing of the data, a relationship between decision to vaccinate against the corona virus and trust in institutions was found. A relationship between trust in institutions and interpersonal trust was not verified.

In addition, interpersonal trust was found to be correlated with educational level, a result that verifies previous research.

Keywords: trust in institutions, interpersonal trust, vaccine, corona virus, Covid-19

Περιεχόμενα

Περίληψη	xv
Abstract.....	xvii
Περιεχόμενα	xix
Κατάλογος πινάκων.....	xxiii
Κατάλογος διαγραμμάτων.....	xxv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΓΕΝΙΚΑ.....	1
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Μπορεί να ορισθεί η εμπιστοσύνη;	1
1.3 Θεωρίες για την εμπιστοσύνη.....	5
1.4 Η προέλευση της εμπιστοσύνης	6
1.5 Η εμπιστοσύνη στις κοινωνικές επιστήμες.....	7
1.6 Τύποι εμπιστοσύνης.....	8
1.6.1 Συνεργασία, πεποίθηση, προβλεψιμότητα.....	8
1.6.2 Κριτήριο προσδοκίας.....	9
1.6.3 Κριτήριο εμπλεκόμενων φορέων.....	9
1.7 Το κοινωνικό κεφάλαιο	10
1.8 Η αξία της εμπιστοσύνης.....	11
1.9 Ανακεφαλαίωση.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	13
ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ....	13
2.1 Εισαγωγή	13
2.2 Η διαπροσωπική εμπιστοσύνη.....	13
2.3 Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς	14
2.4 Σχέση εμπιστοσύνης στους θεσμούς και διαπροσωπικής εμπιστοσύνης	15
2.5 Οι θεσμοί.....	15
2.6 Κρίσεις 21ου αιώνα	16
2.6.1 Η οικονομική κρίση του 2009	16
2.6.2 Η υγειονομική κρίση της διετίας 2019-2021	18
2.6.3 Η ενεργειακή κρίση	19
2.7 Ανακεφαλαίωση.....	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	21
ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΚΑΙ ΕΜΒΟΛΙΑ.....	21
3.1 Εισαγωγή	21
3.2 Πανδημίες και επιπτώσεις	21
3.2.1 Οι πανδημίες	21
3.2.2 Επιπτώσεις πανδημιών.....	22
3.3 Τα εμβόλια	23
3.4 Ο κορωνοϊός (CoVid-19).....	25
3.4.1 Η πανδημία του κορωνοϊού και οι συνέπειες	25
3.4.2 Τα εμβόλια κατά του κορωνοϊού	28
3.5 Το αντιεμβολιαστικό κίνημα	30
3.6 Ανακεφαλαίωση.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	33
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	33
4.1 Εισαγωγή	33
4.2 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	33
4.3 Επιλογή μεθόδου	33
4.4 Δείγμα και τεχνική δειγματοληψίας	34
4.5 Ερευνητικό εργαλείο.....	34
4.6 Το ερωτηματολόγιο	35
4.6.1 Η δομή και οι ερωτήσεις.....	35
4.6.2 Σημειώσεις	37
4.7 Ανακεφαλαίωση.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	39
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	39
5.1 Εισαγωγή	39
5.2 Το δείγμα	39
5.3 Εμβολιασμός και νόσηση	43
5.3.1 Λόγοι εμβολιασμού	44
5.3.2 Λόγοι μη εμβολιασμού	52
5.4 Μέτρηση εμπιστοσύνης στους θεσμούς	58
5.5 Μέτρηση διαπροσωπικής εμπιστοσύνης	65
5.5.1 Γενική εμπιστοσύνη.....	67
5.5.2 Περιορισμένη εμπιστοσύνη	69

5.5.3 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη	70
5.6 Έλεγχοι υποθέσεων.....	76
5.7 Ανακεφαλαίωση.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	79
ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
6.1 Εισαγωγή	79
6.2 Συζήτηση – συμπεράσματα	79
6.3 Ανακεφαλαίωση.....	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	81
A. Το ερωτηματολόγιο για τους εμβολιασμένους.....	82
B. Το ερωτηματολόγιο για τους μη εμβολιασμένους.....	84
Γ. Εμπιστοσύνη στους θεσμούς.....	86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91
Ελληνική.....	91
Ξενόγλωσση.....	91
Διαδίκτυο	95

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1.1 Ενδεικτικό πλήθος ορισμών για την εμπιστοσύνη	2
Πίνακας 1.2 Ορισμοί για την εμπιστοσύνη ανά γνωστικό αντικείμενο	3
Πίνακας 1.3 Εμπλεκόμενοι φορείς.....	9
Πίνακας 1.4 Χρήση όρων στην εργασία	10
Πίνακας 3.1 Πανδημίες που έπληξαν την ανθρωπότητα.....	31
Πίνακας 5.1 Αναλογία ανδρών – γυναικών στο δείγμα	39
Πίνακας 5.2 Ηλικιακή κατανομή δείγματος.....	40
Πίνακας 5.3 Κατανομή δείγματος ανά εκπαιδευτική βαθμίδα.....	41
Πίνακας 5.4 Κατανομή δείγματος ανά τομέα απασχόλησης	42
Πίνακας 5.5 Εργαζόμενοι στον κλάδο υγείας	42
Πίνακας 5.6 Δημογραφικά στοιχεία	43
Πίνακας 5.7 Εμβολιασμός ανά φύλο.....	44
Πίνακας 5.8 Απαντήσεις στην ενότητα Γ1	45
Πίνακας 5.9 Απαντήσεις στην ενότητα Γ1 – στατιστικά στοιχεία.....	46
Πίνακας 5.10 Απαντήσεις στην ενότητα Γ1.1.....	48
Πίνακας 5.11 Λόγοι εμβολιασμού Γ1.2	49
Πίνακας 5.12 Λόγοι εμβολιασμού Γ1.3	50
Πίνακας 5.13 Λόγοι εμβολιασμού Γ1.4	51
Πίνακας 5.14 Απαντήσεις στη ενότητα Γ2.....	52
Πίνακας 5.15 Απαντήσεις στην ενότητα Γ2 – στατιστικά στοιχεία.....	53
Πίνακας 5.16 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.1	54
Πίνακας 5.17 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.2	55
Πίνακας 5.18 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.3	56
Πίνακας 5.19 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.4.....	57
Πίνακας 5.20 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Απαντήσεις	58
Πίνακας 5.21 Κατάταξη εμπιστοσύνης στους θεσμούς	59
Πίνακας 5.22 Εμπιστοσύνη στη Δημόσια Διοίκηση ανά τομέα απασχόλησης	61
Πίνακας 5.23 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Κυβέρνηση.....	62
Πίνακας 5.24 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Στρατός	63
Πίνακας 5.25 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας.....	64
Πίνακας 5.26 Μέτρηση διαπροσωπικής εμπιστοσύνης	65
Πίνακας 5.27 Διαπροσωπική εμπιστοσύνη – στατιστικά μεγέθη	66
Πίνακας 5.28 Γενική εμπιστοσύνη - κατανομή αξιολογήσεων ανά ηλικιακή ομάδα	67

Πίνακας 5.29 Γενική εμπιστοσύνη – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση	72
Πίνακας 5.30 Μερική εμπιστοσύνη – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση.....	73
Πίνακας 5.31 Εμπιστοσύνη, ερ. 3 – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση.....	74
Πίνακας 5.32 Εμπιστοσύνη ερ. 4 – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση.....	75
Πίνακας 5.33 Πίνακας συνάφειας εμπιστοσύνης στους θεσμούς - εμβολιασμός.....	76
Πίνακας 5.34 Σύσχετιση τύπων εμπιστοσύνης	77

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1. Ποσοστά αποχής από τις εκλογές 1996 – 2019.....	17
Διάγραμμα 2.2. Εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση	18
Διάγραμμα 4.1 Ερωτηματολόγιο - εμπιστοσύνη στους θεσμούς.....	36
Διάγραμμα 4.2 Ερωτηματολόγιο – διαπροσωπική εμπιστοσύνη	37
Διάγραμμα 4.3 Δομή ερωτηματολογίου.....	38
Διάγραμμα 5.1 Αναλογία ανδρών – γυναικών στο δείγμα.....	39
Διάγραμμα 5.2 Ηλικιακή κατανομή δείγματος	40
Διάγραμμα 5.3 Κατανομή δείγματος ανά εκπαιδευτική βαθμίδα	41
Διάγραμμα 5.4 Κατανομή δείγματος ανά τομέα απασχόλησης.....	42
Διάγραμμα 5.5 Εργαζόμενοι στον κλάδο υγείας.....	42
Διάγραμμα 5.6 Εμβολιασμός δείγματος.....	44
Διάγραμμα 5.7 Εμβολιασμοί όσων απασχολούνται στον κλάδο υγείας.....	44
Διάγραμμα 5.8 Λόγοι εμβολιασμού	47
Διάγραμμα 5.9 Λόγοι μη εμβολιασμού.....	52
Διάγραμμα 5.10 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς.....	59
Διάγραμμα 5.11 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση) – Ηλικία	60
Διάγραμμα 5.12 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση) – Εκπαίδευση	60
Διάγραμμα 5.13 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση) - Απασχόληση.....	60
Διάγραμμα 5.14 Διαπροσωπική εμπιστοσύνη.....	66
Διάγραμμα 5.15 Γενική εμπιστοσύνη – φύλο	66
Διάγραμμα 5.16 Περιορισμένη ή ιδιωτική εμπιστοσύνη – φύλο	67
Διάγραμμα 5.17 Γενική εμπιστοσύνη ανά ηλικιακή ομάδα.....	67
Διάγραμμα 5.18 Γενική εμπιστοσύνη ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.....	68
Διάγραμμα 5.19 Γενική εμπιστοσύνη ανά απασχόληση.....	68
Διάγραμμα 5.20 Περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά ηλικιακή ομάδα	69
Διάγραμμα 5.21 Περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά εκπαιδευτικό επίπεδο	69
Διάγραμμα 5.22 Περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά απασχόληση	69
Διάγραμμα 5.23 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη ανά φύλο.....	70
Διάγραμμα 5.24 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη ανά ηλικιακό επίπεδο	70
Διάγραμμα 5.25 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.....	71
Διάγραμμα 5.26 Συνολική εμπιστοσύνη ανά τομέα απασχόλησης.....	71
Διάγραμμα 5.27 Εμπιστοσύνη – εμβολιασμός.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΓΕΝΙΚΑ

1.1 Εισαγωγή

Η εμπιστοσύνη ως έννοια χρησιμοποιείται σε πολλά επιστημονικά πεδία, όχι πάντα με το ίδιο νόημα. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται ορισμένοι από τους ορισμούς που έχουν χρησιμοποιηθεί στη βιβλιογραφία. Επίσης αποσαφηνίζεται με ποιον τρόπο χρησιμοποιείται ο όρος σε αυτήν την εργασία.

1.2 Μπορεί να ορισθεί η εμπιστοσύνη;

Εμπιστοσύνη, με την ευρεία έννοια, νοείται η θετική αντίληψη για τις δράσεις ενός οργανισμού, είτε ζωντανού όπως ο άνθρωπος, είτε κάποιου απρόσωπου φορέα, όπως είναι οι θεσμοί.

Στο λεξικό της κοινής νεοελληνικής γλώσσας¹ η εμπιστοσύνη ορίζεται ως:

- «1. η πίστη, η βεβαιότητα κάποιου ότι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο έχει ορισμένη ικανότητα ή ιδιότητα (εντιμότητα, ειλικρίνεια συναισθημάτων, εχεμύθεια κτλ.)
2. (πολ.) η στήριξη μιας κυβέρνησης από το κοινοβούλιο, η έγκριση του κυβερνητικού προγράμματος από αυτό, η στήριξη μιας κυβέρνησης από το κοινοβούλιο, που προκύπτει από ειδική ψηφοφορία.»

Από τον ορισμό αυτό, φαίνεται ότι εμπεριέχονται οι έννοιες της διαπροσωπικής² (μεταξύ ατόμων) εμπιστοσύνης και της θεσμικής εμπιστοσύνης, χωρίς όμως η δεύτερη να περιγράφει επακριβώς την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, όπως αυτή νοείται στις κοινωνικές επιστήμες.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ³, η εμπιστοσύνη ορίζεται ως η πεποίθηση ενός ατόμου, ότι κάποιο άλλο άτομο ή οργανισμός ενεργεί σύμφωνα με κάποια προσδοκώμενη – θετική – συμπεριφορά. Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς αποτελεί τη βάση για την νομιμοποίηση των κυβερνήσεων να ασκούν εξουσία και είναι σημαντική για τη συμμόρφωση των πολιτών στους νόμους του κράτους κι επομένως για την ομαλή λειτουργία του κράτους. Η διαπροσωπική εμπιστοσύνη είναι σημαντική για τη δημιουργία σχέσεων και την

¹ https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=εμπιστοσύνη

² Εδώ, χρησιμοποιείται ο όρος με την ευρεία έννοια, δηλαδή εμπιστοσύνη μεταξύ γνωστών και αγνώστων. Στις επόμενες σελίδες διευκρινίζεται περαιτέρω ο όρος και πώς αυτός θα χρησιμοποιηθεί στην υπόλοιπη εργασία.

³ OECD (2017)

ύπαρξη των κοινωνιών. Παρόλο όμως που αποτελεί σημαντικό πυλώνα των ανθρώπινων κοινωνιών δεν υπάρχει ένας ενιαίος κοινά αποδεκτός ορισμός της.

Στην επιστημονική βιβλιογραφία, η Watson (2005) έχει συλλέξει 32 ορισμούς διαχωρισμένους σε πέντε ερευνητικούς τομείς, όπως αποτυπώνονται στον Πίνακα 1.1, ενώ ο Castaldo (2008) έχει βρει 72 διαφορετικούς δημοσιευμένους ορισμούς⁴. Η πληθώρα των ορισμών αποτυπώνει τη δυσκολία ορισμού της έννοιας.

Πίνακας 1.1 Ενδεικτικό πλήθος ορισμών για την εμπιστοσύνη

Ερευνητικό πεδίο	Πλήθος ορισμών εμπιστοσύνης
Ψυχολογία και κοινωνιολογία	7
Διοίκηση	13
Μάρκετινγκ	4
Οργανωσιακή συμπεριφορά	4
Δημόσιες σχέσεις	4
ΣΥΝΟΛΟ	32

Η ποικιλία των ορισμών και θεωρήσεων της έννοιας της εμπιστοσύνης, δεν απαντάται μόνο μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών πεδίων, αλλά και εντός του ίδιου επιστημονικού τομέα. Η αδυναμία εξεύρεσης κοινού ορισμού, ενδεχομένως να οφείλεται σε δύο παράγοντες, ο πρώτος είναι, η χρήση του όρου σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία και ο δεύτερος, στην πρόσληψη της εμπιστοσύνης, σε κάποια από αυτά, ως συναίσθημα. Αναλυτικότερα:

α) Δεν μπορεί να υπάρξει κοινός ορισμός μεταξύ των επιστημονικών πεδίων που χρησιμοποιούν την έννοια, ως ορθολογικό, τεχνοκρατικό στοιχείο (στατιστική, οικονομικά, κλπ) και των επιστημονικών πεδίων των ανθρωπιστικών και κοινωνικών (πλην οικονομικών) επιστημών, στις οποίες η έννοια γίνεται αντιληπτή κυρίως ως συναίσθημα.

β) Η εμπιστοσύνη ως συναίσθημα, όπως και οποιοδήποτε άλλο συναίσθημα, είναι δύσκολο να ορισθεί.

Μια άλλη, γλωσσολογική, παράμετρος της δυσκολίας ορισμού της εμπιστοσύνης, σχετίζεται με την έννοια και το περιεχόμενό της ίδιας της λέξης εμπιστοσύνη. Για την ελληνική γλώσσα, η λέξη εμπιστοσύνη μπορεί να σημαίνει και εμπιστοσύνη (trust), αλλά και πεποίθηση ή αυτοπεποίθηση (confidence), έννοιες που δεν είναι ταυτόσημες.

⁴ Borum (2020)

Αλλά και σε άλλες γλώσσες παρατηρούνται γλωσσολογικά ζητήματα σχετικά με την έννοια της εμπιστοσύνης: στα γαλλικά η λέξη για την εμπιστοσύνη «confiance» υποδηλώνει μόνο την έννοια του confidence, ενώ στα νορβηγικά δεν υπάρχει ακριβής μετάφραση της λέξης (trust)⁵. Ακόμα και στα αγγλικά, όπως επισημαίνει ο Μπάλιας⁶, στον ορισμό του λεξικού της Οξφόρδης οι όροι trust και confidence εμφανίζονται ως συνώνυμοι.

Βέβαια, παρά τη δυσκολία του ορισμού και τις διαφορετικές αντιλήψεις, είναι γενικά αποδεκτό ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη εμπιστοσύνης για τη δημιουργία των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων και των κοινωνιών.

Τελειώνοντας την ενότητα, επισημαίνεται ένα άλλο χαρακτηριστικό, για την εμπιστοσύνη ως αντικείμενο μελέτης. Αυτό είναι, ότι παρότι στο παρελθόν είχε εξεταστεί από πολιτικούς φιλοσόφους, όπως ο Χομπς (1588-1679), ο Λοκ (1632-1704) και ο Μιλ (1806-1873), παρέμεινε στην αφάνεια για πολλά χρόνια. Ένας λόγος, όπως αναφέρει ο Δεμερτζής (2015), είναι ότι η αξία της εμπιστοσύνης δεν αναγνωρίζεται σε κανονικές συνθήκες. Αντίθετα γίνεται ζητούμενο, «προβληματοποιείται», σε περιόδους κρίσεων, όταν χάνεται η κοινωνική συνοχή.

Πίνακας 1.2 Ορισμοί για την εμπιστοσύνη ανά γνωστικό αντικείμενο

Ψυχολογία & Κοινωνιολογία	
Deutsch (1958)	Ένα άτομο μπορεί να ειπωθεί ότι έχει εμπιστοσύνη στην εμφάνιση ενός γεγονότος εάν αναμένει την εμφάνισή του και η προσδοκία του οδηγεί σε συμπεριφορά την οποία αντιλαμβάνεται ότι έχει μεγαλύτερες αρνητικές κινητήριες συνέπειες εάν η προσδοκία δεν επιβεβαιωθεί από θετικές κινητήριες συνέπειες εάν επιβεβαιωθεί. (σελ. 265)
Rotter (1967 & 1980)	Μια γενικευμένη προσδοκία, ότι μπορεί να βασιστεί κάποιος στο λόγο, την υπόσχεση, τη γραπτή ή προφορική δήλωση κάποιου άλλου ατόμου ή ομάδας ατόμων (σελ. 651)
Griffin (1967)	Η εξάρτηση από τη συμπεριφορά ενός ατόμου προκειμένου να επιτευχθεί επιθυμητός αλλά αβέβαιος στόχος σε μια επικίνδυνη κατάσταση (σελ. 105)
Deutsch (1973)	Η πεποίθηση ότι κάποιος θα βρει αυτό που επιθυμεί στον άλλον, και όχι αυτό που φοβάται (σελ. 161)
Larzelere & Huston (1980)	Η εμπιστοσύνη υπάρχει στο βαθμό που κάποιος πιστεύει ότι κάποιος άλλο άτομο (ή άτομα) είναι καλοπροαίρετα και έντιμα (σελ. 596)
Cook & Wall (1980)	Ο βαθμός στον οποίο κάποιος είναι πρόθυμος να αποδώσει κάποιος καλές προθέσεις και να έχει πίστη στα λόγια και τις πράξεις άλλων ανθρώπων (σελ. 39)
Pruitt & Carnevale (1993)	Η προσδοκία ότι το άλλο μέρος θα συνεργαστεί στο μέλλον (σελ. 133)

⁵ Kruglanski and Higgins (2007)

⁶ Μπάλιας Ε., Πολιτική κοινωνιολογία, Η έννοια της εμπιστοσύνης, <https://eclass.upatras.gr/modules/document/?course=ARCH239>, ανακτήθηκε 2/9/22

Διοίκηση	
Zand (1972)	Ενέργειες που (α) αυξάνουν την ευαλωτότητα (β) ενός σε σχέση με ένα άλλο άτομο, του οποίου η συμπεριφορά βρίσκεται εκτός του ελέγχου του, (γ) σε μια κατάσταση στην οποία η κύρωση (δυσχρηστία) που αυτός υφίσταται εάν ο άλλος καταχραστεί αυτήν του την ευαλωτότητα υπερβαίνει το όφελος (χρησιμότητα) που αυτός αποκομίζει αν ο άλλος δεν καταχραστεί αυτή την ευαλωτότητα (σελ. 230).
Gulbert & McDonough (1986)	Η εμπιστοσύνη σχετίζεται με το αν ένα άτομο είναι σε θέση ή όχι να εκτιμήσει αυτό που ένα άλλο άτομο είναι ικανό να επιτύχει και να δείξει σεβασμό προς αυτόν ή αυτή, ιδιαίτερα όταν οι ανάγκες αυτών των δύο ανταγωνίζονται στιγμιαία αυτές του ατόμου (σελ. 175)
Gambetta (1988)	Η πιθανότητα ότι ένα άτομο με το οποίο είμαστε σε επαφή θα ενεργήσει με τρόπο ωφέλιμο ή τουλάχιστον όχι επιζήμιο είναι αρκετά υψηλή, ώστε να σκεφτούμε την πιθανότητα να εμπλακούμε σε κάποια μορφής συνεργασίας μαζί του (σελ. 217)
Mishra & Morrissey (1990)	Η προθυμία ενός μέρους να είναι ευάλωτο προς ένα άλλο με βάση την πεποίθηση ότι το τελευταίο είναι (α) ικανό, (β) συνεργάσιμο (γ) ενδιαφερόμενο και (δ) αξιόπιστο (σελ. 265)
Carnevale & Weschler (1992)	Η προσδοκία ηθικής, δίκαιης και μη - απειλητικής συμπεριφορά και το ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των άλλων (σελ. 473)
Sabel (1993)	Η αμοιβαία πίστη ότι κανένα μέρος σε μια συναλλαγή δεν θα εκμεταλλευτεί την αδυναμία του άλλου (σελ. 1133)
Mayer, Davis, & Schoorman (1995)	Η προθυμία ενός συμβαλλόμενου μέρους να είναι ευάλωτο στις ενέργειες ενός άλλου, στη βάση της προσδοκίας ότι αυτό το άλλο μέρος θα εκτελέσει μια συγκεκριμένη ενέργεια σημαντική για το μέρος που δείχνει εμπιστοσύνη, ανεξάρτητα από την ικανότητα του να παρακολουθήσει ή να ελέγξει αυτό το άλλο μέρος (σελ. 712)
McAllister (1995)	Ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο είναι σίγουρο και πρόθυμο να ενεργήσει με βάση τα λόγια, τις πράξεις και τις αποφάσεις ενός άλλου (σελ. 25).
Fukuyama (1995)	Η προσδοκία που ανακύπτει μέσα σε μια κοινότητα τακτικών, ειλικρινών, και συνεργατικών συμπεριφορών, βασιζόμενη σε κοινά πρότυπα εκ μέρους των άλλων μελών αυτής της κοινότητας (σελ. 26)
Rousseau, Sitkin, Burt, & Camerer (1998)	Η εμπιστοσύνη είναι μια ψυχολογική κατάσταση που συμπεριλαμβάνει την πρόθεση αποδοχής της ευαλωτότητας επί τη βάσει θετικών προσδοκιών για τις προθέσεις ή συμπεριφορές του άλλου (σελ. 395)
Doney, Cannon, & Mullen (1998)	Μια προθυμία να βασιστούμε σε άλλους και να αναλάβουμε δράση υπό περιστάσεις όπου μια τέτοια ενέργεια καθιστά το ένα μέρος ευάλωτο στο άλλο (σελ. 604)
Bhattacharya, Devinney, & Pillutla (1998)	Εμπιστοσύνη είναι η προσδοκία θετικών (ή μη αρνητικών) αποτελεσμάτων που μπορεί να λάβει κάποιος με βάση την αναμενόμενη δράση ενός άλλου μέρους στο πλαίσιο μιας αλληλεπίδρασης που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα (σελ. 462).
Shockley-Zalabak, Ellis, & Cesaria (2003)	Η προθυμία του οργανισμού, με βάση την κουλτούρα και τις επικοινωνιακές συμπεριφορές του στις σχέσεις και τις συναλλαγές, να είναι καταλλήλως ευάλωτος με βάση την πεποίθηση πως ένα άλλο άτομο, ομάδα ή οργανισμός είναι ικανό, ανοιχτό και ειλικρινές, ενδιαφερόμενο, αξιόπιστο και να εμφορείται από κοινούς στόχους, κανόνες και αξίες (σελ. 4).

Μάρκετινγκ	
Anderson & Narus (1990)	Η πεποίθηση της εταιρείας ότι μια άλλη εταιρεία θα εκτελέσει ενέργειες που θα οδηγήσουν σε θετικά αποτελέσματα για την εταιρεία και πως δεν θα προβεί σε απροσδόκητες ενέργειες που καταλήγουν σε αρνητικά αποτελέσματα (σελ. 45)
Moorman, Deshpande, & Zaltman (1993)	Η προθυμία να βασιστείς σε έναν εταίρο ανταλλαγής με τον οποίο έχεις μια σχέση εμπιστοσύνης (σελ. 23)
Morgan & Hunt (1994)	Όταν ένα μέρος έχει εμπιστοσύνη στην αξιοπιστία ενός συνεργάτη ανταλλαγής και την ακεραιότητα του (σελ. 23)
Delgado-Ballester, Munuera-Aleman, & Yague-Guillen (2003)	Το αίσθημα ασφάλειας που εμφορεί τον καταναλωτή κατά την αλληλεπίδρασή του/ της με το εμπορικό σήμα, το οποίο βασίζεται στις αντιλήψεις πως το εμπορικό σήμα είναι αξιόπιστο και τηρεί στάση ευθύνης προς τα συμφέροντα και την ευημερία του καταναλωτή (σελ. 31)
Οργανωτική συμπεριφορά	
Zucker (1986)	Το σύνολο προσδοκιών που μοιράζονται όλοι όσοι συμμετέχουν σε μια ανταλλαγή (σελ. 54)
Blomqvist & Stahle (2000)	Η προσδοκία ενός υποκειμένου ως προς την ικανότητα, την καλή θέληση και την συμπεριφορά ενός άλλου μέρους (σελ. 4)
Zaheer, McEvily, & Perrone (1998)	Η προσδοκία ότι ένα υποκείμενο (1) μπορεί να περιβληθεί με την εμπιστοσύνη πως θα εκπληρώσει υποχρεώσεις, (2) θα συμπεριφερθεί με προβλέψιμο τρόπο και (3) θα ενεργεί και να διαπραγματευτεί με ακριβοδίκαιο τρόπο όταν αναφανεί κάποια πιθανότητα για ομορτονισμό (σελ. 143)
Sitkin & Roth (1993)	Η πίστη στην ικανότητα ενός ατόμου να εκτελέσει μια συγκεκριμένη εργασία υπό συγκεκριμένες περιστάσεις (σελ. 373)
Δημόσιες σχέσεις	
Broom, Casey & Ritchey (1997)	Προβλεψιμότητα ότι ένα μέρος θα συμπεριφερθεί με ένα συγκεκριμένο και επιθυμητό τρόπο (σελ. 98).
Heath, Seshadri & Lee (1998)	Αντιληπτή ικανότητα, αντικειμενικότητα, ακριβοδικία, συνέπεια, καλή θέληση, αυτοπεποίθηση και η πρόβλεψη ότι οι άλλοι θα ενεργήσουν υποστηρικτικά και όχι εκμεταλλευτικά (σελ. 40).
Ledingham & Bruning (1998)	Η αίσθηση ότι οι εμπλεκόμενοι σε μια σχέση, μπορούν να στηριχθούν ο ένας στον άλλο (σελ. 58).
Grunig & Hon (1999)	Το επίπεδο αυτοπεποίθησης και προθυμίας του ενός μέρους να ανοιχτεί στο άλλο μέρος (σελ. 3).

Πηγή: Watson (2005), μετάφραση ίδια μελέτη

1.3 Θεωρίες για την εμπιστοσύνη

Η έννοια της εμπιστοσύνης εμφανίστηκε πολύ δυναμικά στην πολιτική και κοινωνική ζωή από τον Τζον Λοκ (John Locke), ο οποίος τη θεωρεί σημαντική προϋπόθεση τόσο για την ύπαρξη των κοινωνιών όσο και για τη διακυβέρνηση. Διατυπώνει μάλιστα την άποψη, ότι όταν ο ηγέτης προδώσει την εμπιστοσύνη του λαού, ο λαός έχει το δικαίωμα να επαναστατήσει. Αλλά και άλλοι φιλόσοφοι του 17ου και 18ου αιώνα είχαν ασχοληθεί με την εμπιστοσύνη ως σημαντική παράμετρο των ανθρώπινων σχέσεων,

είτε διαπροσωπικών είτε πολιτικών και οικονομικών.

Η έννοια της εμπιστοσύνης εμπεριέχεται στην ηθική - φιλοσοφική παράδοση από τις απαρχές της νεοτερικότητας, ιδιαίτερα στο έργο του Τζον Λοκ. Στα έργα των Χομπς και Λοκ, η τήρηση των συμφωνιών και των συμβάσεων, που αφορούν σε μέλλοντα χρόνο, ή αλλιώς η άρση της αβεβαιότητας σχετικά με την τήρησή τους, είναι το κυρίαρχο ζήτημα των προβληματισμών τους. Η εμπιστοσύνη ως ένα στοιχείο που ανήκει στην περιοχή των προσδοκιών και των κινήτρων των δρώντων μπορεί να οδηγήσει στην μερική ή ολική άρση των αβεβαιοτήτων των δυο πλευρών που συνδέονται με την ανάληψη ενός επιχειρηματικού ή άλλου κινδύνου, καθιστώντας εφικτή την πραγματοποίηση μιας οικονομικής συναλλαγής. Ο Λοκ για πρώτη φορά στην νεοτερική εποχή αναδύει το θέμα της εμπιστοσύνης μέσα από την κριτική του στον Χομπς για τους όρους διασφάλισης του συναλλακτικού πλαισίου.

Ο ίδιος όμως αναγνωρίζει και την κοινωνική έννοια της εμπιστοσύνης. Στο *Essays on the Law of Nature* θέτει το ερώτημα τι είναι αυτό που αποτελεί τον κοινωνικό δεσμό. Στην απάντηση δίνει το στοιχείο της πίστης, από το οποίο απορρέουν μια σειρά συναφείς έννοιες, όπως η αξιοπιστία, η φερεγγυότητα, η εμπιστοσύνη, η ηθική δέσμευση και η συναλλακτική καλή πίστη. Για τον Λοκ λοιπόν, για την εκπλήρωση συμβατικών και ευρύτερα κοινωνικών υποχρεώσεων, δεν μπορεί να στηρίζεται κανείς μόνο στην εγωιστική υπολογιστική και την ορθολογική δέσμευση. Αντιθέτως, θα πρέπει να εμπιστευθούμε τους άλλους, δηλαδή θα πρέπει οι άνθρωποι να είναι αξιόπιστοι (ηθική δέσμευση). Επιπροσθέτως, συνδέει την έννοια της πίστης και της εμπιστοσύνης με την έννοια της πολιτικής εξουσίας, την οποία θεωρεί ως καταπίστευμα - *confidacio*, το οποίο οι πολίτες έχουν εμπιστευθεί υπό όρους στα χέρια του ανώτατου άρχοντα.

Τους επόμενους αιώνες, η θεωρητική προσέγγιση του όρου παρέμενε στο περιθώριο. Επανήλθε ξανά στο προσκήνιο ως αντικείμενο των οικονομικών σπουδών κυρίως και αντιμετωπίζοντας της έννοια ως οικονομική παράμετρο, αντίστοιχα με την έννοια του ανθρώπινου κεφαλαίου και εισάγοντας την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου.

1.4 Η προέλευση της εμπιστοσύνης

Σχετικά με την προέλευση⁷ της εμπιστοσύνης, δηλαδή το πώς αυτή δημιουργείται, υπάρχουν οι ατομιστικές θεωρίες και οι κοινωνικές θεωρίες.

⁷ Πούπος (2010)

Στις ατομιστικές θεωρίες, όπως η θεωρία της προσωπικότητας και η θεωρία της ατομικής επιτυχίας, υποστηρίζεται ότι η εμπιστοσύνη είναι χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του καθένα και διαμορφώνεται από την παιδική ηλικία από το οικογενειακό ή και το οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο του ατόμου.

Οι κοινωνικές θεωρίες, όπως η θεωρία της συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις, η θεωρία των δικτύων, της κοινότητας, του συνόλου της κοινωνίας, είναι αυτές που πρεσβεύουν την άποψη, ότι η εμπιστοσύνη εξαρτάται από κοινωνικούς παράγοντες που διαμορφώνονται στο πλαίσιο των κοινωνιών. Η σχέση του ατόμου με τα κοινωνικά σύνολα μπορεί να είναι ενεργητική μέσω της συμμετοχής σε διάφορες ομάδες ή παθητική και αφορά απλά στην ύπαρξη του ατόμου στις δεδομένες συνθήκες της κοινωνίας.

1.5 Η εμπιστοσύνη στις κοινωνικές επιστήμες

Στις κοινωνικές επιστήμες, δύο είναι τα θεωρητικά παραδείγματα με τα οποία ερευνάται η έννοια της εμπιστοσύνης:

- α. η σχολή της ορθολογικής δράσης ή επιλογής (ορθολογική προσέγγιση)
- β. η κοινωνιολογική-πολιτισμική προσέγγιση

Η ορθολογική προσέγγιση προέρχεται από τις οικονομικές επιστήμες και σχετίζεται με το συναλλακτικό κόστος. Η εμπιστοσύνη αποτελεί πιθανολογικό δείκτη αξιοπιστίας των άλλων. «*Η ορθολογική εμπιστοσύνη είναι το ενθυλακωμένο συμφέρον του ενός [encapsulated interest] στο ατομικό συμφέρον του άλλου (Hardin 1993: 505, 525-6, Hardin 1999: 26, Hardin 2006: 18-20), υπό τον όρο ότι τα πιθανά οφέλη είναι μεγαλύτερα από τις πιθανές απώλειες που θα προκύψουν από τη σχέση τους (Coleman 1990: 115)*»⁸.

Στην κοινωνιολογική-πολιτισμική προσέγγιση η εμπιστοσύνη είναι σημαντική για τη δημιουργία ανθρώπινων σχέσεων και κοινωνιών. Μεταφέρει «επιλεκτικά» τη συλλογική μνήμη, την παλιά εμπειρία των διαπροσωπικών, κοινωνικών σχέσεων και τη δημόσια συμμετοχή του ανθρώπου στα κοινά ως πολιτικό ον. Μεταφέρει επιλεκτικά, επειδή «*μας καθοδηγεί στο τι θα πρέπει να θυμόμαστε ή τι θα πρέπει να λησμονούμε*»⁹.

Οι δύο θεωρίες, ορθολογική και κοινωνιολογική-πολιτισμική συγκλίνουν, στο ότι και στις δύο προσεγγίσεις η εμπιστοσύνη συμβάλει στην αποφυγή της αβεβαιότητας

⁸ Δεμερτζής (2015)

⁹ Δεμερτζής (2015)

και του ανεξέλεγκτου. Εμπεριέχει και στις δύο προσεγγίσεις την προσδοκία. Τον ίδιο ρόλο επιτελούν και η ελπίδα, η μετά βεβαιότητας πεποίθηση και η πίστη (θρησκευτική). Συγκρίνοντάς τες εννοιολογικά με την εμπιστοσύνη, διαφέρουν στην παθητικότητα που αυτές εμπεριέχουν. Οι δύο πρώτες αποτελούν παθητικά συναισθήματα, ενώ η θρησκευτική πίστη επιπλέον αποτελεί μια παράδοση του εαυτού στο παράλογο.

Το σημαντικότερο σημείο που διαφοροποιούνται οι δύο προσεγγίσεις, ορθολογική και κοινωνιολογική - πολιτισμική, είναι ότι στην ορθολογική προσέγγιση, η εμπιστοσύνη είναι μια γνωστική - υπολογιστική έννοια, το υποκείμενο ενεργεί, επιλέγει βάσει πιθανολογικών υπολογισμών και εκτιμήσεων. Αντίθετα στην κοινωνιολογική - πολιτισμική προσέγγιση, η εμπιστοσύνη είναι συναίσθημα. Όπως και με τα υπόλοιπα συναισθήματα, δεν μπορούν να επιλέξει κάποιος αν θα τα αισθανθεί.

1.6 Τύποι εμπιστοσύνης

Η εμπιστοσύνη μπορεί να διακριθεί σε διάφορους τύπους βάσει διαφορετικών κριτηρίων. Παρακάτω, παρουσιάζονται οι διαφοροποιήσεις βάσει αντίληψης για την έννοια¹⁰, του είδους της προσδοκίας, και του είδους των εμπλεκόμενων «φορέων» δότη και αποδέκτη της εμπιστοσύνης.

1.6.1 Συνεργασία, πεποίθηση, προβλεψιμότητα

Όπως αναφέρει ο Ντε Βρις (de Vries, 2015), οι πιο κοινές αντιλήψεις που συνδέονται με την εμπιστοσύνη είναι η συνεργασία, η πεποίθηση και η προβλεψιμότητα.

Σύμφωνα με την αντίληψη περί συνεργασίας, η εμπιστοσύνη είναι απαραίτητη για τη συνεργασία των ανθρώπων και τη συμμετοχή τους στην κοινωνία πολιτών, χωρίς να υπονοείται ότι χωρίς εμπιστοσύνη δεν μπορεί να υπάρξει συνεργασία. Δηλαδή, η εμπιστοσύνη προάγει τη συνεργασία.

Αντιλαμβανόμενοι την εμπιστοσύνη ως πεποίθηση, αυτή συνδέεται με την αντίληψη ότι ο αποδέκτης της εμπιστοσύνης δεν θα την εκμεταλλευτεί αθέμιτα.

Τέλος, με όρους προβλεψιμότητας, η εμπιστοσύνη δίνεται σε κάποιον που έχει αποδείξει ότι είναι αξιόπιστος, ότι αξίζει την εμπιστοσύνη μας. Η αντίληψη αυτή εμπεριέχει την προηγούμενη εμπειρία. Σε αυτήν την περίπτωση, είναι η συνεργασία που προάγει την εμπιστοσύνη.

¹⁰ De Vries (2015)

1.6.2 Κριτήριο προσδοκίας

Βάσει του κριτηρίου της προσδοκίας, αναφέρει ο Δεμερτζής (2015), οι τύποι εμπιστοσύνης διακρίνονται σε: 1) προσυλληπτική [anticipatory] ή εκ των προτέρων προσδοκώμενη εμπιστοσύνη, 2) ανταποκριτική εμπιστοσύνη και 3) υποβλητική εμπιστοσύνη.

Η προσυλληπτική ή εκ των προτέρων προσδοκώμενη εμπιστοσύνη, βασίζεται στην προσδοκία, ότι «οι δράσεις των άλλων θα αποβούν προς όφελος μου».

Η ανταποκριτική εμπιστοσύνη, βασίζεται στην προσδοκία, ότι ο αποδέκτης της εμπιστοσύνης, θα την ανταποδώσει με κάποιον θετικό τρόπο.

Τέλος, η υποβλητική εμπιστοσύνη, βασίζεται στην προσδοκία, ότι ο αποδέκτης της εμπιστοσύνης με τη σειρά του θα εμπιστευθεί τον δότη της εμπιστοσύνης.

1.6.3 Κριτήριο εμπλεκόμενων φορέων

Βάσει του κριτηρίου των αποδεκτών της εμπιστοσύνης σύμφωνα με το Δεμερτζή (2015), οι τύποι εμπιστοσύνης είναι έξι αλλά ουσιαστικά συγχωνεύονται σε δύο:

1. μερική ή διαπροσωπική εμπιστοσύνη, δηλαδή η εμπιστοσύνη που έχουμε στους γνωστούς μας
2. γενικευμένη ή κοινωνική εμπιστοσύνη, δηλαδή η εμπιστοσύνη που έχουμε σε αγνώστους, θεσμούς, κοινωνικά σύνολα, κλπ.

Ο ΟΟΣΑ¹¹ στις οδηγίες για τη μέτρηση της εμπιστοσύνης, διαχωρίζει την εμπιστοσύνη σε επτά κατηγορίες (Πίνακας 1.3).

Πίνακας 1.3 Εμπλεκόμενοι φορείς

Από ποιον/ Σε ποιον	Πολίτης	Οργανισμός	Ηγέτες
Πολίτης	Διαπροσωπική εμπιστοσύνη	Οργανωσιακή εμπιστοσύνη	Πολιτική εμπιστοσύνη
Οργανισμός	Αστική εμπιστοσύνη	Ενδο – οργανική εμπιστοσύνη	Πολιτικο-διοικητική εμπιστοσύνη
Ηγέτες	Πολιτική εμπιστοσύνη	Πολιτικο-διοικητική εμπιστοσύνη	Πολύπλευρη εμπιστοσύνη

Πηγή: OECD (2017), μετάφραση: ίδιας έρευνας

Επιπρόσθετα, ο ΟΟΣΑ διαχωρίζει την διαπροσωπική εμπιστοσύνη στην γενικευμένη εμπιστοσύνη (generalized trust) και στην περιορισμένη εμπιστοσύνη (limited trust). Η

¹¹ OECD (2017)

γενικευμένη εμπιστοσύνη, αφορά στην εμπιστοσύνη σε άτομα άγνωστα στο υποκείμενο, ενώ η περιορισμένη εμπιστοσύνη, σε άτομα οικεία στο υποκείμενο: οικογένεια, φίλοι, συνάδελφοι.

Ενώ υπάρχει ταύτιση της μερικής εμπιστοσύνης που αναφέρθηκε στο σημείο 1 με την περιορισμένη εμπιστοσύνη του ΟΟΣΑ, το τοπίο είναι θολό για το σημείο 2. Η γενικευμένη κατά ΟΟΣΑ εμπιστοσύνη, έχει περιοριστεί στις διαπροσωπικές σχέσεις, μόνο για τις ανάγκες του εγχειριδίου οδηγιών για τη μέτρηση της εμπιστοσύνης.

Πίνακας 1.4 Χρήση όρων στην εργασία

	Επιστημονική βιβλιογραφία		OECD (συμβατικά, στις οδηγίες για τη μέτρηση της εμπιστοσύνης)	Παρούσα εργασία
Εμπιστοσύνη στους θεσμούς	γενικευμένη ή κοινωνική εμπιστοσύνη	δημόσια εμπιστοσύνη	εμπιστοσύνη στους θεσμούς	εμπιστοσύνη στους θεσμούς
Εμπιστοσύνη σε γνωστούς	μερική ή διαπροσωπική εμπιστοσύνη	ιδιωτική εμπιστοσύνη	περιορισμένη διαπροσωπική εμπιστοσύνη	ιδιωτική, μερική ή περιορισμένη εμπιστοσύνη
Εμπιστοσύνη σε άγνωστους	γενικευμένη ή κοινωνική εμπιστοσύνη	δημόσια εμπιστοσύνη	γενικευμένη διαπροσωπική εμπιστοσύνη	γενική εμπιστοσύνη

Για να αποφευχθεί η σύγχυση, λόγω ταυτόσημων όρων, για τα διαφορετικά είδη εμπιστοσύνης, στο κείμενο χρησιμοποιούνται οι όροι εμπιστοσύνη στους θεσμούς και διαπροσωπική εμπιστοσύνη. Η διαπροσωπική εμπιστοσύνη περιλαμβάνει την εμπιστοσύνη σε γνωστά άτομα (ιδιωτική, μερική ή περιορισμένη εμπιστοσύνη) και την εμπιστοσύνη σε άγνωστα άτομα (γενική εμπιστοσύνη).

1.7 Το κοινωνικό κεφάλαιο

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, η έννοια της εμπιστοσύνης συνδέεται με την θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου και συχνά αναλύεται σε σχέση με αυτό. Για αυτό το λόγο, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά στην έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου.

Ο όρος προτάθηκε από τον Τζέιμς Κόλμαν (Coleman) το 1988¹² ως οικονομική παράμετρος, με σκοπό να συμπεριληφθούν στον όρο κοινωνικό κεφάλαιο, όλοι οι μη

¹² Ο όρος όμως, είχε χρησιμοποιηθεί νωρίτερα (1983), όπως αναφέρει ο Πούπος (2010) από τον Μπουρντιέ (Bourdieu), ως μια από τις διακρίσεις του κεφαλαίου (οικονομικό, συμβολικό, πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο).

στενά οικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομία. Στη συνέχεια, επεκτάθηκε για να περιγράψει και τις σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα σε διάφορες κοινωνικές ομάδες. Έτσι λοιπόν, στο κοινωνικό κεφάλαιο, εκτός από τις παραμέτρους που συνθέτουν το ανθρώπινο κεφάλαιο – όπως η εκπαίδευση, η εμπειρία, η προθυμία, συμπεριλαμβάνεται και η ικανότητα των ανθρώπων να συνενώνονται, να συνεργάζονται και να δρουν από κοινού. Αυτή η ικανότητα, θεωρεί ο Κόλμαν, επηρεάζει θετικά την οικονομική ανάπτυξη.

Η έννοια της εμπιστοσύνης, συνδέθηκε με τη θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου με τη συμβολή του Πούτμαν (Putnam) στο βιβλίο του *Making Democracy Work* (1993). Ο Πούτμαν όρισε το «κοινωνικό κεφάλαιο» ως μια σχέση που αναφέρεται σε χαρακτηριστικά της κοινωνικής οργάνωσης όπως η εμπιστοσύνη, οι κανόνες της αμοιβαιότητας και τα δίκτυα εθελοντικής συμμετοχής των πολιτών, τα οποία μπορούν να αυξήσουν την κοινωνική αποτελεσματικότητα, διευκολύνοντας τις συνεργασιακές και συντονισμένες δράσεις.

Τέλος, σύμφωνα τον Ντε Βρις (de Vries, 2015), οι Πούτμαν και Φουκουγιάμα (Fukuyama), «θεωρούν την εμπιστοσύνη ως συγκροτητική δύναμη και σημαντικό μέτρο του κοινωνικού κεφαλαίου». Αλλά, σύμφωνα με τον Πούπο (2010), ο Φουκουγιάμα αναφέρει ότι η εμπιστοσύνη είναι αποτέλεσμα του κοινωνικού κεφαλαίου.

Το 2000 οι Woolcock και Narayan, αφαιρούν την εμπιστοσύνη από τον ορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου και προτείνουν τον ορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου «*ως τους κανόνες και τα δίκτυα που δίνουν τη δυνατότητα στον κόσμο να δρα συλλογικά*».¹³

1.8 Η αξία της εμπιστοσύνης

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα η έννοια της εμπιστοσύνης είναι στενά συνδεδεμένη με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου. Οι έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνουν ερωτήσεις μέτρησης της εμπιστοσύνης, οπότε έχουν εξαχθεί κάποια συμπεράσματα για την εμπιστοσύνη και άλλους δείκτες.

Στον οικονομικό τομέα, έχει διαπιστωθεί ότι η εμπιστοσύνη επηρεάζει τις συναλλαγές. Επίσης, όπως αναφέρει ο Πούπος (2010) από τις έρευνες που σχετίζονται με τις επιδράσεις του κοινωνικού κεφαλαίου στα οικονομικά μεγέθη των κρατών,

¹³ Πούπος (2010)

επιβεβαιώνεται η επίδραση της εμπιστοσύνης στην οικονομική δραστηριότητα γενικότερα. Συγκεκριμένα, μια αύξηση 10% στην εμπιστοσύνη προκαλεί αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης κατά 0,8%. Επίσης η γενικευμένη εμπιστοσύνη σχετίζεται θετικά με το κατά κεφαλή ΑΕΠ και αρνητικά με τον πληθωρισμό και τη διαφθορά.

Αλλά ακόμα και το επίπεδο υγείας, είναι μειωμένο στις κοινωνίες με μικρότερη μέτρηση εμπιστοσύνης. Έρευνα σε 39 πολιτείες των ΗΠΑ, έδειξε ότι η γενική θνησιμότητα είναι αυξημένη στις πολιτείες με χαμηλότερη εμπιστοσύνη.

Επιπλέον, έχει βρεθεί θετική συσχέτιση μεταξύ εμπιστοσύνης και μόρφωσης. Άτομα με μεγαλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης δείχνουν μεγαλύτερο βαθμό εμπιστοσύνης.

Υπάρχουν επίσης στοχευμένες έρευνες μέτρησης εμπιστοσύνης σε οργανισμούς, στον τομέα της υγείας κι αλλού, όψεις της εμπιστοσύνης που δεν εξετάζονται στην παρούσα έρευνα.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι υπάρχουν ορισμένα ζητήματα στις μετρήσεις για την εμπιστοσύνη. Όπως επισημαίνει ο Δεμερτζής (2015), υπάρχουν αμφιβολίες για την εγκυρότητα των απαντήσεων, με την έννοια ότι η εμπιστοσύνη για τους ερωτώμενους είναι μια α-θεωρητική έννοια και όχι κατ' ανάγκη αντιληπτή με τον ίδιο τρόπο από όλους του ερωτώμενους του δείγματος.

Στις έρευνες, χρησιμοποιείται συχνά η ερώτηση «Όταν γνωρίζεις κάποιον πρέπει να είσαι επιφυλακτικός» η οποία έχει δεχθεί κριτική, διότι το «είμαι επιφυλακτικός» δεν είναι η αντίθετη έκφραση του «έχω εμπιστοσύνη». Όπως επίσης υπάρχει σύγχυση πολλές φορές των όρων εμπιστοσύνη και αξιοπιστία.

1.9 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύθηκε η έννοια της εμπιστοσύνης, παρουσιάστηκαν διάφορες αντιλήψεις για την εμπιστοσύνη και αναφέρθηκαν κάποιοι από τους τύπους εμπιστοσύνης. Επίσης, αποσαφηνίστηκε η ορολογία που θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα μελέτη. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, αναλύονται περεταίρω η διαπροσωπική εμπιστοσύνη και η εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η έννοια της εμπιστοσύνης και οι αντιλήψεις που έχουν κατά καιρούς συζητηθεί. Στο παρόν κεφάλαιο, αναπτύσσονται αναλυτικότερα η διαπροσωπική εμπιστοσύνη και η εμπιστοσύνη στους θεσμούς και παρουσιάζονται απόψεις για τη σχέση μεταξύ τους.

2.2 Η διαπροσωπική εμπιστοσύνη

Σύμφωνα με τους Σισκ και Μπέικερ (Sisk and Baker, 2019), η διαπροσωπική εμπιστοσύνη (interpersonal trust), δηλαδή η εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους, εμπεριέχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Πρόβλεψη για την μελλοντική συμπεριφορά του αποδέκτη της εμπιστοσύνης
- Θετική προσδοκία για την συμπεριφορά του αποδέκτη της εμπιστοσύνης
- Είναι ευάλωτη στις πράξεις του αποδέκτη της εμπιστοσύνης

Γενικές μελέτες, για την διαπροσωπική εμπιστοσύνη, έχουν πραγματοποιηθεί κυρίως από ερευνητές ψυχολογικών σπουδών, στις οποίες, μεταξύ άλλων, ερευνώνται κυρίως οι ενδογενείς αιτίες που κάνουν τα άτομα να εμπιστεύονται ή να μην εμπιστεύονται τους άλλους.

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι η διαπροσωπική εμπιστοσύνη, δεν είναι ένα ερευνητικό αντικείμενο που είχε μελετηθεί συστηματικά, παρόλο που οι μετρήσεις της γενικής διαπροσωπικής εμπιστοσύνης είναι σημαντικές για την αξιολόγηση της ευημερίας των πολιτών στις σύγχρονες κοινωνίες, στη μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου, αλλά και στην αξιολόγηση οικονομικών δραστηριοτήτων.

Ένας σημαντικός λόγος είναι, ότι σε περιόδους οικονομικής άνθησης, δεν αποτελεί πρόβλημα η ύπαρξη ή η έλλειψη εμπιστοσύνης. Αντιθέτως σε περιόδους ύφεσης, που η εμπιστοσύνη στους θεσμούς μειώνεται, προσελκύει το ενδιαφέρον των ερευνητών. Στις περιόδους αυτές, οι πολίτες αίρουν την εμπιστοσύνη στους θεσμούς και στρέφονται στις κοινωνικές ομάδες. Αυτό συνέβη και με την οικονομική κρίση του 2009, όπου άνησαν οι «κινήσεις πολιτών» και οι οργανώσεις κοινωνικής αλληλεγγύης. Η ύπαρξη των κινημάτων αυτών, προσελκύει το βλέμμα της επιστημονικής κοινότητας, η οποία τότε, μεταξύ των άλλων, έρχεται να ερευνήσει και τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη.

Ένας άλλος λόγος, για τον οποίο η διαπροσωπική εμπιστοσύνη δεν εξετάζοταν από τις οικονομικο-κοινωνικές έρευνες επίσημων στατιστικών και παρέμενε μόνο στις επιστημονικές έρευνες της ακαδημαϊκής κοινότητας, είναι ότι δεν είχε αποσαφηνιστεί η επίδραση της στην οικονομική ανάπτυξη. Αντίθετα, έχει αναδειχτεί ότι η σημασία της εμπιστοσύνης στους θεσμούς αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ύπαρξη των δημοκρατιών και για την διακυβέρνηση, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

2.3 Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς

Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς, είναι η πεποίθηση ότι η διοίκηση θα πάρει τις σωστές αποφάσεις.¹⁴ Οι δύο επικρατέστερες θεωρίες¹⁵ για την εμπιστοσύνη στους θεσμούς είναι οι πολιτισμικές θεωρίες και οι θεσμικές θεωρίες.

Σύμφωνα με τις πολιτισμικές θεωρίες, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς προέρχεται από εξωγενείς παράγοντες που σχετίζονται με τον πολιτιστικό υπόβαθρο του κοινωνικού συνόλου, τις συλλογικές παραδόσεις και τις προσωπικές εμπειρίες που αποκτώνται κατά την αλληλεπίδραση του ατόμου με το σύνολο. Αντιθέτως, οι θεσμικές θεωρίες, δέχονται ότι η εμπιστοσύνη στους θεσμούς είναι ενδογενής, είναι αποτέλεσμα δηλαδή της σχέσης που αποκτά το άτομο με τους θεσμούς κατά τη διάρκεια της ζωής του. Στην παρούσα έρευνα γίνονται αποδεκτές οι θεσμικές θεωρίες.

Σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς είναι μεγάλη, ενώ αντίθετα σε περιόδους κάμψης της οικονομίας μειώνεται. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει η μελέτη του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας: *«Η δεκαετία που ακολούθησε μετά τη μεγάλη οικονομική ύφεση θεωρήθηκε ότι σηματοδότησε μια «κρίση εμπιστοσύνης» στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, η οποία εκδηλώθηκε ως μείωση της εμπιστοσύνης στους ανθρώπους και τους θεσμούς»*. Τη θεώρηση αυτή ενισχύουν τα πορίσματά της: *«Η εμπιστοσύνη στους εθνικούς θεσμούς ήταν γενικά πιο ασταθής στη νότια και ανατολική Ευρώπη και πιο σταθερή στη δυτική και τη βόρεια Ευρώπη και στις χώρες της Βαλτικής.»* Επίσης, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς παρέμεινε προσωρινά χαμηλή κατά τη διάρκεια της ύφεσης¹⁶.

Αυξημένη εμπιστοσύνη στους θεσμούς σημαίνει καλή λειτουργία των θεσμών, κι επομένως εύρυθμη λειτουργία του κράτους. Η μειωμένη εμπιστοσύνη δείχνει την

¹⁴ Ντε Βρις (2015)

¹⁵ Βαρουζή (2011)

¹⁶ Boda et. al. (2018)

αποδοκιμασία των πολιτών στους θεσμούς και μπορεί να συνεπάγεται ανυπακοή που εκδηλώνεται με μη τήρηση των νόμων, όπως φοροαποφυγή, με ακραίες πολιτικές αντιδράσεις, στροφή στην ακροδεξιά ή με συγκρουσιακές καταστάσεις όπως η βία από τους πολίτες στις διαδηλώσεις¹⁷.

2.4 Σχέση εμπιστοσύνης στους θεσμούς και διαπροσωπικής εμπιστοσύνης

Η σχέση της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς δεν έχει αποσαφηνιστεί. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δύο διαφορετικές αντιλήψεις, οι οποίες είναι καλά θεμελιωμένες και λογικές.¹⁸

Στην αντίληψη, ότι τα δύο είδη εμπιστοσύνης συνδέονται, κυριαρχεί η άποψη, ότι η ικανότητα της διοίκησης να πάρει τις σωστές αποφάσεις, είναι αλληλένδετα συνδεδεμένη με τις όψεις της δεοντολογίας και της εντιμότητας των ατόμων που την απαρτίζουν. Οι όψεις αυτές όμως, είναι όψεις διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, επομένως οι δύο – θεσμική και διαπροσωπική εμπιστοσύνη – συμπίπτουν.

Σημαντικός παράγοντας στην εξαγωγή του αντίθετου συμπεράσματος, είναι ο ιδεολογικός πολιτικός παράγοντας. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς σχετίζεται με την ιδεολογική άποψη του πολίτη. Για παράδειγμα, οι συντηρητικοί πιστεύουν ότι οι δημόσιες πολιτικές αποτυγχάνουν, επομένως η εμπιστοσύνη τους προς τους θεσμούς είναι ανύπαρκτη. Αντίθετα, στις διαπροσωπικές σχέσεις, ο ιδεολογικός παράγοντας απουσιάζει, έτσι οι δύο έννοιες δεν συνδέονται.

2.5 Οι θεσμοί

Οι ορισμοί που έχουν δοθεί κατά καιρούς για τους θεσμούς διαφέρουν ως προς το εύρος τους και το υποκείμενό τους:

- Χολ (Hall, 1986): «οι θεσμοί είναι τυπικοί κανόνες, διαδικασίες συμμόρφωσης και συνήθειες πρακτικές, οι οποίες διαρθρώνουν τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων σε διάφορα πεδία της πολιτικής και της οικονομίας»
- Νορθ (North, 1991): «οι θεσμοί είναι ανθρώπινα επινοημένοι περιορισμοί, οι οποίοι διαρθρώνουν την πολιτική, οικονομική και κοινωνική αλληλεπίδραση και αποτελούνται τόσο από άτυπους περιορισμούς (κυρώσεις, ταμπού, έθιμα, παραδόσεις και κώδικες δεοντολογίας) όσο και από τυπικούς κανόνες (συντάγματα, νόμους, δικαιώματα ιδιοκτησίας)»

¹⁷ Η αστυνομική βία είναι αναμενόμενη.

¹⁸ de Vries (2015)

- Έκσταϊν (Eckstein, 2006): «οι θεσμοί δεν είναι τίποτα παραπάνω από δημόσιοι νόμοι, οι οποίοι αφορούν τις τυπικές κυβερνητικές οργανώσεις»¹⁹

Η εμφάνιση των θεσμών πραγματοποιήθηκε συγχρόνως με την εγκατάσταση των νομάδων και την σύσταση των πρώτων οικισμών²⁰. Στη συνέχεια, μαζί με την πορεία της εξέλιξης του ανθρώπου, οι θεσμοί εξελίχθηκαν και αυτοί. Στις πρωταρχικές κοινωνίες ο σπουδαιότερος θεσμός ήταν ο Αρχηγός, ενώ με την πάροδο του χρόνου και την εξέλιξη των κοινωνιών σε αυτόνομα κράτη και κοινοβουλευτικές δημοκρατίες, στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, ο σημαντικότερος θεσμός είναι η Βουλή σε εθνικό επίπεδο, ενώ στην Ευρώπη σημαντικό θεσμό αποτελεί και η Ευρωπαϊκή Ένωση με τα όργανά της.

Ο σημαντικότερος τυπικός θεσμός στις σύγχρονες κοινωνίες είναι η Κυβέρνηση, αφού αυτή καλείται να ψηφίσει και να εφαρμόσει, μέσω της διοίκησης που αυτή διορίζει, τους τυπικούς νόμους.

2.6 Κρίσεις 21ου αιώνα

Από τις αρχές του 21ου αιώνα, ο κόσμος ήρθε αντιμέτωπος με δύο σοβαρές κρίσεις σε διάστημα μόλις 10 χρόνων, μια οικονομική (2009) και μία υγειονομική (2019), οι οποίες παρουσιάζονται στη συνέχεια και βιώνει μια νέα κρίση, την ενεργειακή.

2.6.1 Η οικονομική κρίση του 2009

Για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης (κρίση χρέους), οι ελληνικές κυβερνήσεις εξαναγκάστηκαν στην υπογραφή μνημονίων που επέτρεψαν το δανεισμό με επαχθείς όμως όρους, λιτότητας και εποπτείας. Εξαιτίας των πολιτικών που επιβλήθηκαν, η σχέση των Ελλήνων πολιτών και των θεσμών φαίνεται να έχει κλονιστεί. Ένας από τους δείκτες που μπορούν να αποτυπώσουν την μείωση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς είναι το ποσοστό αποχής από τις εκλογές²¹.

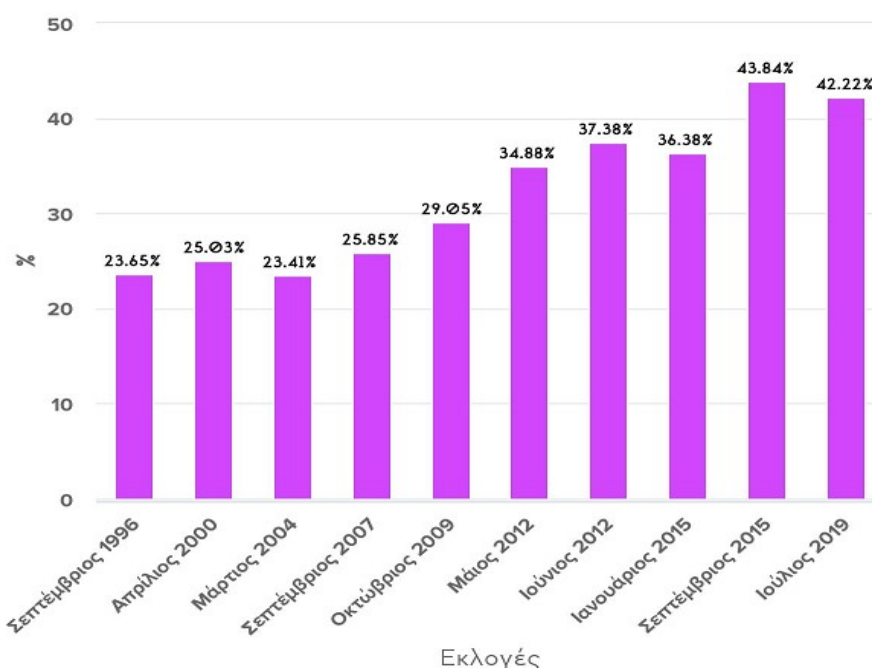
Σχετικά με το ποσοστό αποχής από τις εκλογές, φαίνεται ότι, έως το 2010 η αποχή κυμαινόταν γύρω από το 25%, με εξαίρεση το 2009 που έφτασε το 29% – έτος κατά το οποίο διαφαινόταν η κρίση στην Ελλάδα και τα οικονομικά προβλήματα είχαν ήδη αρχίσει να δημοσιοποιούνται. Στη συνέχεια, στη δεκαετία που ακολούθησε, η αποχή

¹⁹ Ανδρέου (2018)

²⁰ Παπαηλίας (2015)

²¹ Βαρουξή, Σαρρής (2011). «Η μείωση της εμπιστοσύνης προς το ελληνικό Κοινοβούλιο μπορεί να διαπιστωθεί και από τη διαχρονική αύξηση της αποχής των πολιτών από τις βουλευτικές εκλογές...»

εκτοξεύθηκε γύρω στο 35% με αποκορύφωμα τις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2015 όπου πλησίασε το 44%. Πρέπει να σημειωθεί ότι, των εκλογών του Σεπτεμβρίου του 2015, είχαν προηγηθεί το δημοψήφισμα για την αποδοχή των επιπλέον μνημονιακών μέτρων καθώς και πειστικές διαπραγματεύσεις με αποκορύφωμα το δίλημμα μέτρα ή έξοδος από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διάγραμμα 2.1. Ποσοστά αποχής από τις εκλογές 1996 – 2019

πηγή: Socioscope.gr²²

Η μείωση αποτυπώνεται και στα δεδομένα του ΟΟΣΑ²³ στα οποία απεικονίζεται η μεταβολή στην εμπιστοσύνη στις τοπικές κυβερνήσεις από το 2007 έως το 2014. Η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση μεταξύ 44 χωρών στην εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση, ενώ η ποσοστιαία μείωση στην εμπιστοσύνη είναι 19%.

²² Το Socioscope αποτελεί πλατφόρμα ανάλυσης και αναπαράστασης κοινωνικοπολιτικών δεδομένων και παρέχεται με τη συνεργασία του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών και του Ινστιτούτου Πληροφοριακών Συστημάτων του Ερευνητικού Κέντρου «ΑΘΗΝΑ»

²³ <https://www.oecd.org/statistics/public-governance-a-matter-of-trust.htm>

Διάγραμμα 2.2. Εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση

Επίσης, χαρακτηριστικά είναι και τα αποτελέσματα της πανελλαδικής δημοσκοπικής έρευνας της διαNEOσις,²⁴ η οποία διενεργήθηκε το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο του 2019 και μεταξύ των άλλων έδειξε²⁵ ότι:

- 7 στους 10 πιστεύουν ότι τα μνημόνια ήταν εφεύρημα των Ευρωπαίων για να εκμεταλλευτούν τη χώρα μας
- 8 στους 10 πιστεύουν ότι τα μνημόνια έκαναν περισσότερο κακό παρά καλό στην ανάπτυξη της χώρας
- 5 στους 10 πιστεύουν ότι μπορούσαμε και μόνοι μας να ξεπεράσουμε την κρίση

2.6.2 Η υγειονομική κρίση της διετίας 2019-2021

Το πρώτο κρούσμα κορωνοϊού εμφανίστηκε στην ευρωπαϊκή ήπειρο στις αρχές του 2020²⁶. Τα προηγούμενα χρόνια, η μοναδική σοβαρή κρίση που είχε έρθει αντιμέτωπη η χώρα, αλλά και η ΕΕ, ήταν η οικονομική κρίση που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Παρότι η τρέχουσα κρίση είναι υγειονομική, τα μέτρα πρόληψης της εξάπλωσης της πανδημίας έχουν σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις.

²⁴ Η διαNEOσις είναι ανεξάρτητος ερευνητικός οργανισμός

²⁵ https://www.dianeosis.org/research/tpe_2020/

²⁶ Οι αναφορές δίστανται, άλλες αναφέρουν τον Ιανουαρίο 2020 στην Ισπανία, άλλες το Φεβρουάριο 2020 στην Ιταλία (<https://medicalxpress.com/news/2021-06-covid-case.html>, 30-6-2021)

Ενδεικτικά, στις κοινωνικές επιπτώσεις καταγράφονται η κοινωνική απόσταση, ο περιορισμός των παρευρισκομένων σε θεσμοθετημένες τελετές, αλλά και στις ιδιωτικές συγκεντρώσεις, η ελαχιστοποίηση των ασπασμών. Η υποχρέωση της τηλεργασίας σε ορισμένες περιπτώσεις και το κλείσιμο των επιχειρήσεων για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε άλλες, και οι συνέπειες της υπολειτουργίας των δραστηριοτήτων, αποτέλεσαν τις σημαντικότερες από τις οικονομικές επιπτώσεις τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στην παγκόσμια. Παρατηρήθηκε αύξηση των τιμών των αγαθών ως άμεση συνέπεια του μερικού παγώματος της οικονομικής δραστηριότητας.

Η έλευση της πανδημίας, μεταξύ άλλων, οδήγησε στην επιτάχυνση των διαδικασιών για την εξεύρεση και κυκλοφορία ιατροφαρμακευτικών προϊόντων σε ικανοποιητικές ποσότητες: μάσκες, διαγνωστικά τεστ, εμβόλια. Σήμερα κάθε ενήλικας πολίτης της ΕΕ μπορεί αν θέλει να εμβολιαστεί. Όμως, παρότι έχει περάσει πάνω από ένας χρόνος από το πρώτο κρούσμα κορωνοϊού στην Ευρώπη, με περισσότερους από 740.000 νεκρούς²⁷ και η διάθεση του εμβολίου μετράει πάνω από 6 μήνες, στην Ελλάδα υπήρξαν αρκετοί που αμφισβήτησαν την αποτελεσματικότητα του εμβολιασμού.

2.6.3 Η ενεργειακή κρίση

Στις μέρες μας, μια νέα κρίση βρίσκεται σε εξέλιξη: η ενεργειακή κρίση λόγω της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία και της ενεργής στάσης που πήρε η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο πόλεμος των δύο κρατών, οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επιλογή της δράσης, η ταχύτητα ή η καθυστέρηση αντίδρασης του θεσμού στην κατάσταση που διαμορφώθηκε, δημιούργησαν τις συνθήκες για μια νέα κρίση, ενεργειακή αυτή τη φορά. Οι συνέπειες στην οικονομία, είναι ήδη ορατές, πχ. αύξηση του πληθωρισμού, ενώ οι κοινωνικές επιπτώσεις, θα φανούν σε βάθος χρόνου.

Η νέα κατάσταση που δημιουργείται, αναμένεται να αμφισβητήσει ξανά την εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς. Είναι επομένως χρήσιμο εργαλείο η μέτρηση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς καθώς και η διερεύνηση των παραγόντων που την επηρεάζουν.

2.7 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό, αρχικά αναλύθηκαν περισσότερο οι έννοιες διαπροσωπική εμπιστοσύνη και εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Στη συνέχεια, αναπτύχθηκε το ζήτημα

²⁷ <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea, 2-7-21>

της συσχέτισης των δύο εννοιών και έγινε αναφορά στη σημασία των θεσμών. Τέλος περιγράφηκαν συνοπτικά η οικονομική κρίση του 2009 και η υγειονομική κρίση του 2019, η οποία θα παρουσιαστεί περαιτέρω στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΚΑΙ ΕΜΒΟΛΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Στις ενότητες που ακολουθούν, παρουσιάζεται η ιστορία των πανδημιών και των εμβολίων, αναδεικνύοντας το σημαντικό ρόλο τους στην αντιμετώπιση των ασθενειών. Παρουσιάζονται επίσης, οι επιπτώσεις των πανδημιών. Γίνεται επίσης αναφορά, στο αντιεμβολιαστικό κίνημα, για το οποίο γίνεται λόγος τα τελευταία χρόνια.

3.2 Πανδημίες και επιπτώσεις

Ο όρος πανδημία χρησιμοποιείται κατά κανόνα για να περιγράψει μια λοίμωξη που παρατηρείται με μια ξαφνική αύξηση του αριθμού των ατόμων που νοσούν. Η αύξηση αυτή, είναι μεγαλύτερη από την αναμενόμενη και εξαπλώνεται παγκοσμίως. Πολλοί παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν το πόσο μακριά εξαπλώνεται μια ασθένεια με σημαντικότερους, το πόσο εύκολα μεταδίδεται από το ένα άτομο στο άλλο και την ευκολία μετακίνησης των ανθρώπων.

Οι μεταδοτικές ασθένειες και οι επιδημίες υπήρξαν σε όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας. Ο εκπολιτισμός όμως του ανθρώπου, η οικοδόμηση των πόλεων, η διάνοιξη εμπορικών δρόμων και η διεξαγωγή πολέμων συνέτειναν στη δημιουργία των μεγάλων πανδημιών της ιστορίας.

3.2.1 Οι πανδημίες

Όπως αναφέρεται σχετικά,²⁸ η μικροβιακή ενοποίηση επήλθε τον 14ο αιώνα με την αυτοκρατορία των Μογγόλων του Τζέκινς Χαν. Ο καινούριος δρόμος του μεταξιού, από την Κίνα στη Μαύρη Θάλασσα (από την Ασία στην Ευρώπη) και η πολιορκία της γενοβέζικης αποικίας της Κριμαίας, από τη Χρυσή Ορδή του Χαν, που είχε προσβληθεί από την πανώλη θα μεταδώσει την επιδημία στην πόλη. Από εκεί τα γενοβέζικα πλοία θα την μεταφέρουν στην Κωνσταντινούπολη και στη Μεσσήνη της Σικελίας, από όπου θα διαδοθεί και σε όλη την Ευρώπη ακολουθώντας τους εμπορικούς άξονες. Αργότερα με την κατάκτηση της Αμερικανικής ηπείρου θα ολοκληρωθεί και η μικροβιακή ενοποίηση Ευρώπης - Αμερικής.

²⁸ Βαξεβάνογλου (2021)

Σημαντικές πανδημίες (Πίνακας 3.1) που εξολόθρευσαν μεγάλο αριθμό ανθρώπων και άλλαξαν το ρου την ιστορίας είναι:

- Ο λοιμός της Αθήνας (430 π.Χ.) που είναι και η παλαιότερη καταγεγραμμένη πανδημία. Συνέβη κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου.
- Μαύρος Θάνατος (Πανώλη 1350), είναι υπεύθυνος για το θάνατο του ενός τρίτου του παγκόσμιου πληθυσμού.
- Η Κολομβιανή Ανταλλαγή (1492), αφορά τις βιολογικές και πολιτισμικές επιρροές μεταξύ των πληθυσμών των Ευρωπαίων και των ιθαγενών του νέου κόσμου. Οι μεταδοτικές ασθένειες, ευλογιά, ιλαρά, βουβωνική πανώλη, εξολόθρευσαν το 90% των ιθαγενών σε Βόρεια και Νότια Αμερική αφού δεν είχαν καθόλου αντισώματα σε αυτές.²⁹

Παραδείγματα πιο σύγχρονων πανδημιών είναι, η ισπανική γρίπη του 1918 η οποία μόλυνε το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού και σκότωσε περίπου 50 εκατομμύρια ανθρώπους, η πανδημία της Ασιατικής γρίπης του 1957, καθώς και ο ιός HIV που προκαλεί τη μάστιγα του AIDS (1981).

3.2.2 Επιπτώσεις πανδημιών

Στην προηγούμενη ενότητα αναφέρθηκαν μερικές από τις μεγαλύτερες πανδημίες που έπληξαν την ανθρωπότητα σε όλη την ιστορία της. Θέλοντας να απαντήσουμε στο ερώτημα με ποιο τρόπο ο κόσμος θα είναι διαφορετικός στην μετά κορωνοϊού εποχή, γίνεται αναδρομή σε προηγούμενες πανδημίες. Είναι πιθανό βέβαια, η χρησιμοποίηση του παρελθόντος ως οδηγού για το μέλλον να αποβεί άκαιρη, καθώς τα δεδομένα και οι συνθήκες της κάθε εποχής δεν είναι ποτέ τα ίδια. Είναι επικίνδυνο επίσης, να αποδίδεται σε μια πανδημία ο ρόλος του καταλύτη μιας κοσμογονικής αλλαγής καθώς είναι πολλαπλοί οι παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη της ιστορίας.

Αν εξετάσει κανείς, το παράδειγμα της πανδημίας της πανώλης του 14ου αιώνα θα δει πώς αυτή επηρέασε τη ζωή των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που επέφερε. Το τέλος του Μεσαίωνα στην Δυτική Ευρώπη έχει χαρακτηριστεί από πολλούς μελετητές ως εποχή «μεγάλης πείνας». Κατά συνέπεια, ο ερχομός της πανώλης το 1350 βρήκε τον γενικό πληθυσμό υποσιτισμένο, με αποτέλεσμα τον αποδεκατισμό του και μια δημογραφική καταστροφή και την πείνα

²⁹ sansimera.gr/listes/26

και τις τιμές να αυξάνονται συνεχώς. Στο τέλος του 14ου αιώνα, όταν η παραγωγή, μετά από δεκαετίες κακών σοδειών, επανήλθε σε κανονικά επίπεδα σημειώθηκε μείωση των τιμών, αφού υπήρχαν σημαντικά λιγότερα στόματα για να τραφούν.

Οι άνθρωποι μπορούσαν πλέον να ξοδεύουν μεγαλύτερο ποσοστό από το εισόδημά τους για «πολυτελή» προϊόντα όπως γαλακτοκομικά, κρέας, ψάρι κι έτσι η γη άρχισε να χρησιμοποιείται περισσότερο για κτηνοτροφικούς σκοπούς, για την καλλιέργεια σταφυλιών για την παραγωγή κρασιού ή κριθαριού για την παραγωγή μύρας. Το αποτέλεσμα ήταν η εμφάνιση ειδικευμένων οικονομιών σε διαφορετικές περιοχές και πόλεις. Έτσι, έως και τον 15ο αιώνα είχαν εμφανιστεί νέες αγροτικές εξειδικεύσεις.

Με τον ενεργό οικονομικά πληθυσμό μειωμένο, οι ακτήμονες εργάτες γης διεκδίκησαν μεγαλύτερα ημερομίσθια από τους γαιοκτήμονες. Αντίστοιχα στις πόλεις ανέβηκαν τα ημερομίσθια των εργατών και οι δουλοπάροικοι διαπραγματεύτηκαν από πλεονεκτικότερη θέση τις υποχρεώσεις τους απέναντι στους φεουδάρχες.³⁰ Στην προκειμένη περίπτωση δηλαδή, οι συνέπειες της πανδημίας υπήρξαν ευεργετικές για τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα της εποχής.

Στον αντίποδα, στο Σουλτανάτο των Μαμελούκων της Αιγύπτου, την ίδια περίπου περίοδο, η επέλαση της πανώλης δεν έδωσε καμία πιθανότητα στους αγροτικούς πληθυσμούς της περιοχής να μειώσουν τις υποχρεώσεις τους ή να διεκδικήσουν καλύτερα ημερομίσθια. Οι Μαμελούκοι που λειτουργούσαν, τελείως διαφορετικά από τους Ευρωπαίους φεουδάρχες, σαν μια οργανωμένη κάστα πολεμιστών, κατέστειλαν κάθε προσπάθεια διεκδίκησης των χαμηλότερων στρωμάτων.

Στον ψυχολογικό τομέα μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι οι πανδημίες δημιουργούν στους ανθρώπους το αίσθημα του φόβου. Κάθε λοιμός με εκατομμύρια θύματα αφήνει πίσω του τις περιγραφές των επιζώντων, που τον μετατρέπουν σε έναν από τους βαθύτερους συλλογικούς φόβους. Η εξάλειψη αυτού του φόβου από το θυμικό των κοινωνιών είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί.³¹

3.3 Τα εμβόλια

Στην προηγούμενη ενότητα, έγινε αναφορά στην ιστορία των πανδημιών και τις επιπτώσεις τους στην κοινωνία και τον άνθρωπο. Στις επόμενες παραγράφους, παρουσιάζεται η προσπάθεια του ανθρώπου να τις αντιμετωπίσει, μελετώντας την

³⁰ <https://www.historical-quest.com/syndromes/109-archive/mesaioniki-istoria/165-o-mauros-thanatos-synepeies-ths-pandimias-stin-oikonomia-tis-epoxis.html>

³¹ Marginalia.gr/arthro/meta-tin-pandimia-i-dystopia-tis-epomenis-meras/

ιστορία και εξέλιξη των εμβολίων.

Τον τελευταίο αιώνα η ιατρική επιστήμη έχει σημειώσει τεράστια πρόοδο. Σε αυτήν ξεχωρίζουν δυο μεγάλα επιτεύγματα που έσωσαν τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων. Ο πρώτος σταθμός είναι η ανακάλυψη της πενικιλίνης και στη συνέχεια πολλών αντιβιοτικών για την αντιμετώπιση των μικροβιακών λοιμώξεων. Ο δεύτερος και σπουδαιότερος σταθμός, είναι η ανακάλυψη και εφαρμογή των εμβολίων ως μέτρο πρόληψης έναντι στις μικροβιακές και ιογενείς λοιμώξεις. Με τη χρήση τους εξαφανίστηκαν από τις ζωές μας θανατηφόρες ασθένειες όπως η ευλογιά, η πανώλη, ο επιδημικός τύφος και περιορίστηκαν η πολυμυελύτιδα, η διφθερίτιδα, η λύσσα.

Αναφορές σε επιδημίες υπάρχουν από το 3.000 π.Χ. και πολλοί ιστορικοί τις μνημονεύουν, όπως ο Όμηρος, ο Θουκυδίδης και ο Αριστοτέλης. Σημαντική ήταν η προσφορά των Ελλήνων ιατρών (Ιπποκράτης, Αρεταίος, Γαληνός, Αιγινίτης) αλλά και των Αράβων (Rhazes και Avicenna) στην περιγραφή και την αντιμετώπισή τους.³² Η ανακάλυψη των μικροβίων και των ιών που προκαλούν τις ασθένειες, καθώς και η εφεύρεση και δημιουργία των εμβολίων από το 1714 έως τη δεκαετία του 1950 οφειλόταν σε επιστήμονες, όπως οι Τιμόνης, Πυλαρινός, Παστέρ (Pasteur), Κοχ (Koch), Τζένερ (Jenner), Σέιμπιν (Sabin), Μπορντέ (Bordet). Από τη δεκαετία του '50 και μετά τα ηνία έχουν αναλάβει τα πανεπιστήμια, οι οργανισμοί και οι φαρμακευτικές εταιρείες.

Η εφεύρεση του πρώτου εμβολίου αφορούσε στην ασθένεια της ευλογιάς. Η πρώτη επιδημία ευλογιάς που αναφέρεται στην ιστορία είναι αυτή του 1350 π.Χ. στην Αρχαία Αίγυπτο, αργότερα εμφανίζεται στην Ευρώπη τον 5ο - 7ο αιώνα μ.Χ. και στην αποικιοκρατούμενη Αμερική από τον 16ο αιώνα και μετά. Τον 18ο αιώνα στην Ευρώπη, πέθαναν από ευλογιά πάνω από 60 εκατομμύρια άνθρωποι.

Στην Κίνα, πρωτοεμφανίστηκε μια πρόιμη εμβολιαστική μέθοδος περίπου από το 1022 και μετά. Μια βουδίστρια καλόγρια, αφού παρατήρησε πως τα άτομα που επιβίωναν από τη νόσο δεν ξανανοσούσαν, ξεκίνησε να παίρνει ξύσματα από κρούστες ευλογιάς, να τα τοποθετεί σε σκόνη και να τα φυσά στη μύτη υγιών ατόμων. Στην Ευρώπη αυτή η τεχνική ξεκίνησε το 1710 και διήρκησε μέχρι την ανακάλυψη του εμβολίου.

Πρωτοπόροι του εμβολιασμού εναντίον της ευλογιάς θεωρούνται οι Κεφαλλονίτες Έλληνες γιατροί Εμμανουήλ Τιμόνης (1669 - 1720) και Ιάκωβος Πυλαρινός (1659-

³² Περσιάνης (2011)

1718) οι οποίοι δημοσίευσαν το 1714 την πρώτη επιστημονική κλινική εφαρμογή του εμβολιασμού (ευλογιασμός). Η μέθοδός τους συνίστατο στη λήψη υγρού από φλύκταινες ευλογιάς και την εμφύτευσή τους στο δέρμα υγιών παιδιών με αποτέλεσμα, όταν αυτά νοσούσαν, να παρουσιάζεται ελαφρότερη η νόσος και στη συνέχεια να αποκτούν ανοσία.

Το 1776, ο Έντουαρντ Τζένερ (1749 - 1823), Βρετανός παθολόγος, παρατήρησε ότι οι γυναίκες που άρμεγαν τις αγελάδες, παρουσίαζαν δαμαλίτιδα και δε νοσούσαν από ευλογιά. Σε αντίθεση με τους Πυλαρινό και τον Τιμόνη, χρησιμοποίησε το υγρό από τις φουσαλίδες που έβγαζαν οι γυναίκες αυτές στα χέρια τους και εμβολίασε με αυτό ένα μικρό αγόρι. Το αγόρι αυτό, ήρθε στη συνέχεια σε επαφή με άτομα που έπασχαν από ευλογιά και δε νόσησε. Το πρώτο εμβόλιο είχε εφευρεθεί. Η μέθοδος αυτή άρχισε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα γύρω στο 1800.³³

Το 1967, στην Ευρώπη σημειώθηκαν δύο εκατομμύρια (2.000.000) θάνατοι από επιδημία ευλογιάς. Τη χρονιά εκείνη, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ξεκίνησε παγκόσμια εκστρατεία με σκοπό τον περιορισμό και την εξάλειψη της νόσου. Το 1977, σημειώθηκε το τελευταίο κρούσμα της νόσου στη Σομαλία ενώ το 1978, ο τελευταίος θάνατος σε ένα εργαστήριο του Μπέρμινχαμ (Birmingham), λόγω τυχαίας επιμόλυνσης. Η χορήγηση του εμβολίου συνεχίστηκε για ακόμα 2 χρόνια, έως τις 8 Μαΐου του 1980 οπότε ο ΠΟΥ ανακοίνωσε την πλήρη εξάλειψη της ευλογιάς σε όλο τον κόσμο.

3.4 Ο κορωνοϊός (CoVid-19)

Στις προηγούμενες ενότητες έγινε αναφορά των πανδημιών του παρελθόντος και στην ιστορία των εμβολίων. Παρά τη σημαντική πρόοδο της επιστήμης, λοιμώδη νοσήματα που είναι μεταδοτικά όπως το AIDS, η γρίπη, η ελονοσία, συνεχίζουν να απειλούν τις σύγχρονες κοινωνίες. Ο κορωνοϊός, είναι και αυτός μια πανδημία που επηρέασε σημαντικά κι εξακολουθεί να επηρεάζει την καθημερινότητα του σύγχρονου κόσμου.

3.4.1 Η πανδημία του κορωνοϊού και οι συνέπειες

Τα τελευταία δύο χρόνια, ο πλανήτης έζησε στους ρυθμούς του κορωνοϊού. Την περίοδο αυτή, οι στατιστικές ασθενών και θανόντων φάνηκε να ρυθμίζουν σχεδόν όλες τις πολιτικές αποφάσεις των κυβερνήσεων και την καθημερινότητα των κοινωνιών, με σημαντική επίδραση και στον οικονομικό τομέα.

³³ Περσιάνης (2011).

Η πανδημία ξεκίνησε στα τέλη του 2019 στην Κίνα στην πόλη Ουχάν (Wuhan), μια πόλη 11 εκατομμυρίων κατοίκων, και στη συνέχεια εξαπλώθηκε με ταχύτητα στον υπόλοιπο κόσμο. Ειδικότερα στις 31 Δεκεμβρίου του 2019 η Κίνα ειδοποίησε τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας για ένα επίμονο φαινόμενο ασυνήθιστης πνευμονίας. Ο ιός που ανιχνεύθηκε, ονομάστηκε ιός «Sars-Cov-2» και προκαλεί την ασθένεια που ονομάστηκε CoVid-19 (κορωνοϊός). Στη συνέχεια, ο ιός αυτός άρχισε να εξαπλώνεται και εκτός της Κίνας και σταδιακά επεκτάθηκε σε όλο τον πλανήτη. Το πρώτο κρούσμα κορωνοϊού εμφανίστηκε στην ευρωπαϊκή ήπειρο στις αρχές του 2020³⁴. Στις 30 Ιανουαρίου 2020, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία κήρυξε «κατάσταση εκτάκτου ανάγκης για τη δημόσια υγεία σε διεθνές επίπεδο».

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Συνεργασίας (IFC) σε διεθνές επίπεδο, αλλά και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Eurogroup, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έλαβαν άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης και τον περιορισμό των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας.

Αντιδρώντας άμεσα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ανακοίνωσε³⁵ μια σειρά κατευθυντήριων γραμμών οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της κρίσης που δημιουργήθηκε από την πανδημία του κορωνοϊού. Σε αυτές επισημαίνει, ότι θα χρειαστούν έγκαιρες και αποφασιστικές ενέργειες από τις κεντρικές τράπεζες, καθώς και από τις φορολογικές, ρυθμιστικές, εποπτικές και υγειονομικές αρχές. Οι ενέργειες αυτές θα μπορούσαν να συμβάλλουν στον περιορισμό της όξυνσης της πανδημίας και στην αντιστάθμιση των οικονομικών επιπτώσεων από αυτή.

Ειδικότερα το ΔΝΤ πρότεινε:

- Άμεση ανάληψη μέτρων παρακολούθησης και περιορισμού για την επιβράδυνση της εξάπλωσης του ιού και αποφόρτιση των εθνικών συστημάτων υγείας.
- Οι κεντρικές τράπεζες να στηρίζουν τη ζήτηση και την εμπιστοσύνη, διευκολύνοντας τις χρηματοοικονομικές συνθήκες, διασφαλίζοντας την πιστωτική ροή προς την πραγματική οικονομία και ενισχύοντας την ρευστότητα στις εγχώριες και διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές.

³⁴ Οι αναφορές δίστανται, άλλες αναφέρουν τον Ιανουάριο 2020 στην Ισπανία, άλλες το Φεβρουάριο 2020 στην Ιταλία (<https://medicalxpress.com/news/2021-06-covid-case.html>, 30-6-2021)

³⁵ IMF (2020)

- Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει επειγόντως να παράσχει υποστήριξη στους πληγέντες από την πανδημία ανθρώπους και επιχειρήσεις. Αναφέρει επίσης ότι ίσως χρειαστούν πρόσθετα δημοσιονομικά κίνητρα για την αποφυγή μακροχρόνιων οικονομικών ζημιών.
- Η ρυθμιστική και εποπτική αντίδραση να στοχεύσει στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, της ευρωστίας του τραπεζικού συστήματος και της οικονομικής δραστηριότητας.
- Για την ομαλή ανάκαμψη, ο παγκόσμιος συντονισμός και η συνεργασία είναι κρίσιμης σημασίας και οι πολιτικές θα πρέπει να σχεδιαστούν ώστε οι φτωχοί να μην περιθωριοποιηθούν.

Στο μεσοδιάστημα, από το πρώτο ευρωπαϊκό κρούσμα έως τον πρώτο εμβολιασμό, λαμβάνονταν, κι εξακολουθούν να λαμβάνονται, διάφορα μέτρα και δράσεις, για τον περιορισμό της διασποράς του κορωνοϊού. Ενδεικτικά μέτρα ήταν η υποχρεωτική χρήση μάσκας ακόμα και στους εξωτερικούς χώρους, ο περιορισμός της κυκλοφορίας των ατόμων, ο περιορισμός των μετακινήσεων από περιοχή σε περιοχή, ο περιορισμός του αριθμού των εργαζομένων αλλά και το κλείσιμο επιχειρήσεων. Μια νέα πραγματικότητα επιβλήθηκε στη ζωή των πολιτών.

Τα μέτρα αυτά μείωσαν τις πιθανές επιπτώσεις της εξάπλωσης του κορωνοϊού αλλά επίσης έπληξαν την πολιτική, την οικονομική και την κοινωνική δραστηριότητα των χωρών που τα υιοθέτησαν.

Ένα πρόσθετο στοιχείο που εισέβαλε στην καθημερινότητα των ανθρώπων, ήταν η καθημερινή ενημέρωση για την εξάπλωση του κορωνοϊού, η οποία περιλάμβανε τον αριθμό των κρουσμάτων, τον αριθμό των θανάτων, τον αριθμό των ελεύθερων κλινών – όσο υπήρχαν ελεύθερες κλίνες – στα νοσοκομεία, καθώς επίσης και τις ανακοινώσεις επιβολής και άρσης των μέτρων.

Κάποιες από τις κοινωνικές επιπτώσεις που προκάλεσε η πανδημία του κορωνοϊού είναι η κοινωνική απόσταση, ο περιορισμός των παρευρισκομένων σε θεσμοθετημένες τελετές, αλλά και στις ιδιωτικές συγκεντρώσεις, η ελαχιστοποίηση των ασπασμών. Η υποχρέωση της τηλεργασίας σε ορισμένες περιπτώσεις και το κλείσιμο των επιχειρήσεων για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε άλλες, καθώς και οι συνέπειες της υπολειτουργίας των δραστηριοτήτων, αποτέλεσαν τις σημαντικότερες από τις οικονομικές επιπτώσεις τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στην παγκόσμια. Είναι γεγονός η αύξηση των τιμών των αγαθών, ως άμεση συνέπεια του μερικού παγώματος

της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και λόγω της ενεργειακής κρίσης που διανύουμε λόγω του πολέμου Ουκρανίας – Ρωσίας.

Η έλευση της πανδημίας, μεταξύ άλλων, οδήγησε στην επιτάχυνση των διαδικασιών για την εξεύρεση και κυκλοφορία ιατροφαρμακευτικών προϊόντων σε ικανοποιητικές ποσότητες: μάσκες, διαγνωστικά τεστ, εμβόλια. Σήμερα κάθε ενήλικας πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) μπορεί αν θέλει να εμβολιαστεί. Όμως, παρότι έχουν περάσει πάνω σχεδόν δύο χρόνια από το πρώτο κρούσμα κορωνοϊού στην Ευρώπη, με περισσότερους από δύο εκατομμύρια νεκρούς στην Ευρώπη και πάνω από 6 εκ. νεκρούς παγκοσμίως, και η διάθεση του εμβολίου μετράει περισσότερο από ένα χρόνο, υπήρξαν αρκετοί πολίτες που αρνήθηκαν να εμβολιαστούν.

Ένας λόγος μπορεί να είναι ότι, στο πλαίσιο της ενημέρωσης των πολιτών υπήρξαν και αντιφάσεις, με χαρακτηριστική την περίπτωση της έκκλησης για τη μη χρήση μάσκας στις αρχές της πανδημίας και την υποχρέωση χρήσης της μάσκας μετά από κάποιο διάστημα. Οι αντιφάσεις δημιούργησαν ένα επιφυλακτικό κλίμα απέναντι στην ενημέρωση και το πόσο αντικειμενική αυτή είναι. Οι αντιθέσεις αυτές και η παραπληροφόρηση, τόσο με την έννοια της ψευδούς πληροφόρησης, όσο και με την έννοια της υπερ-πληροφόρησης, κλονίζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών και πιθανόν ενισχύουν τις φωνές αμφισβήτησης τόσο ως προς τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν για την καταπολέμηση του ιού, όσο και – σε ορισμένους – για την ύπαρξη του κορωνοϊού, δημιουργώντας έτσι ερωτήματα σχετικά με την αναγκαιότητα των μέτρων και την ασφάλεια των ταχύτατα εγκεκριμένων εμβολίων.

3.4.2 Τα εμβόλια κατά του κορωνοϊού

Ολόκληρη η επιστημονική κοινότητα, με την πρώτη εμφάνιση του ιού ασχολήθηκε με την προσπάθεια ανακάλυψης και ανάπτυξης θεραπειών για τον κορωνοϊό. Για εκείνους που νοσούν σοβαρά η βέλτιστη υποστηρικτική φροντίδα περιλαμβάνει υποστήριξη με οξυγόνο³⁶.

Για την αντιμετώπιση και την έξοδο από αυτή την πρωτοφανή κρίση χρειάστηκε η συνεργασία της διεθνής κοινότητας, των επιμέρους κυβερνήσεων, των φαρμακοβιομηχανιών και της επιστημονικής κοινότητας. Πολλές φαρμακευτικές εταιρείες επένδυσαν δισεκατομμύρια σε έρευνες και ανάπτυξη προκειμένου να βρεθεί το καλύτερο αποτέλεσμα για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Με τη συμμετοχή

³⁶ <https://vaccination-info.eu>, 22/9/22

δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, τα εμβόλια ήρθαν και μας υποσχέθηκαν ότι πλησιάζουμε στο τέλος αυτής της πρωτόγνωρης κατάστασης αφού αποτελούν το καλύτερο όπλο για την αντιμετώπιση της πανδημίας

Στις 21 Δεκεμβρίου του 2020, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έδωσε την πρώτη άδεια για την κυκλοφορία υπό όρους του εμβολίου των BioNTech-Pfizer³⁷ και στις 27 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους εμβολιάστηκαν οι πρώτοι Ευρωπαίοι.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συνάψει συμφωνίες με συγκεκριμένους παραγωγούς εμβολίων εκ μέρους των χωρών μελών της ΕΕ. Μέχρι σήμερα έχουν δοθεί άδεια από την επιτροπή και υπάρχουν δωρεάν στη διάθεση των πολιτών τέσσερα εμβόλια κατά του Κορωνοϊού.

- BioNtech-Pfizer: Πήρε την πρώτη άδεια 21 Δεκεμβρίου 2020 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η συμφωνία αφού πήρε την έγκριση από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό φαρμάκων, έγινε για την αγορά 200 εκατομμυρίων δόσεων με επιπλέον 100 εκατομμύρια δόσεις όταν το εμβόλιο θα αποδεικνυόταν ασφαλές και αποτελεσματικό.
- Moderna: το δεύτερο εμβόλιο κατά του κορωνοϊού, εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 6 Ιανουαρίου 2021, με αρχική σύμβαση για 80 εκατομμύρια εμβόλια.
- AstraZeneca: το τρίτο στη σειρά εγκεκριμένο εμβόλιο στις 29 Ιανουαρίου 2021.
- Johnson & Johnson: το τέταρτο εγκεκριμένο εμβόλιο με αρχική συμφωνία με την Ε.Ε για την αγορά 300 εκατομμυρίων εμβολίων (εγκρίθηκε στις 7 Οκτωβρίου 2020)

Η μετάδοση του ιού θα σταματήσει όταν ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού αποκτήσει ανοσία. Αυτή η κατάσταση του πληθυσμού, όπου το άτομο έχει αναπτύξει αντισώματα έναντι του ιού και δεν μπορεί να μολυνθεί μετά από έκθεση σε αυτόν, ονομάζεται «ανοσία της αγέλης». Αυτή επιτυγχάνεται με δυο τρόπους: Είτε με φυσικό τρόπο, δηλαδή με νόσηση, είτε με τον εμβολιασμό. Το ποσοστό των εμβολιασμένων που χρειάζεται για να επιτευχθεί η ανοσία εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως η αποτελεσματικότητα του εμβολίου και η μεταδοτικότητα του ιού. Για τον κορωνοϊό, υπολογίζεται τουλάχιστον στο 80% του γενικού πληθυσμού. Με την επίτευξη του στόχου, μπορεί σταδιακά να εξαλειφθεί μια ασθένεια από έναν πληθυσμό.

³⁷ «Χρονολόγιο - Ενέργειες του Συμβουλίου για την COVID-19», <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/coronavirus/timeline>, 30/6/21

3.5 Το αντιεμβολιαστικό κίνημα

Η σπουδαιότητα της εφεύρεσης και εξέλιξης των εμβολίων πρέπει να είναι δεδομένη. Υπάρχουν όμως αρκετοί που διστάζουν ή αντιδρούν στον εμβολιασμό. Είναι βέβαιο ότι η συμπεριφορά αυτή των πολιτών, επηρεάζεται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες. Στη συνέχεια αναφέρονται κάποιοι από τους πιο σημαντικούς.

Ο πρώτος σημαντικός παράγοντας, είναι οι πολιτικές που ακολουθούνται για τη δημόσια υγεία και τον εμβολιασμό γενικότερα, όπως η αύξηση του αριθμού των εμβολίων που συστήνονται από τις αρμόδιες αρχές, καθώς και οι λανθασμένες επικοινωνιακές πολιτικές που χρησιμοποιούνται πολλές φορές για την ενίσχυσή του. Ένας δεύτερος παράγοντας, είναι η διστακτικότητα απέναντι στον πολλαπλό εμβολιασμό αρκετών επαγγελματιών υγείας που ασχολούνται με την συμβατική ιατρική, αλλά και οι αρνητικές αντιλήψεις αρκετών επαγγελματιών υγείας που ασχολούνται με την εναλλακτική ιατρική.

Ένας επιπλέον παράγοντας, είναι ο ρόλος που διαδραματίζουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το διαδίκτυο. Στην εποχή μας, παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της προσπάθειας είτε παραπληροφόρησης είτε της καλά τεκμηριωμένης πρόκλησης φόβου από τα μέσα αυτά. Τέλος, άλλοι σημαντικοί παράγοντες μπορεί να είναι οι προηγούμενες εμπειρίες των πολιτών, το γενικότερο ιστορικό, πολιτικό, και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, οι θρησκευτικές αντιλήψεις και οι αντιλήψεις περί ρίσκου.

Τα πρώτα αντιεμβολιαστικά κινήματα εμφανίστηκαν τον 18ο αιώνα, σχεδόν ταυτόχρονα δηλαδή με την ανακάλυψη του πρώτου εμβολίου και ήταν υποκινούμενα από την εκκλησία. Θύελλα αντιδράσεων όμως, προκάλεσε για πρώτη φορά ο νόμος που ψηφίστηκε το 1840 στη Μ. Βρετανία, σύμφωνα με τον οποίον, υποχρεώνονταν όλοι οι γονείς να εμβολιάσουν τα παιδιά τους. Τα κίνημα υποστήριξε ότι ο νόμος αυτός καταπατούσε τις ατομικές τους ελευθερίες.

Στη σύγχρονη εποχή, τη μεγαλύτερη ώθηση στο αντιεμβολιαστικό κίνημα έδωσε ο ισχυρισμός του Άντριου Γέικφιλντ (Andrew Wakefield), που συνέδεσε το εμβόλιο MMR με τον αυτισμό.³⁸ Ο ισχυρισμός αυτός στη συνέχεια καταρρίφθηκε, όμως με την βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η θεωρία αυτή δημιούργησε και γιγάντωσε το σύγχρονο αντιεμβολιαστικό κίνημα. Φαίνεται δηλαδή, ότι πολλοί αντιεμβολιαστές ανήκουν στο ευρύτερο φάσμα των αρνητών και αυτών που πιστεύουν σε διάφορες θεωρίες συνομωσίας.

³⁸ briandeer.com/mmr/lancet-summary.htm

Πίνακας 3.1 Πανδημίες που έπληξαν την ανθρωπότητα

ΝΟΣΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΝΕΚΡΩΝ
Λοιμός των Αθηνών*	430 π.Χ.	Επιδημία	Αθήνα	100 χιλ.
Λοιμός των Αντωνίνων (ευλογιά;)	165- 189 μ.Χ.	Πανδημία	Ευρώπη, Βόρεια Αφρική	5 εκ.
Κυπριακή πανώλη (ευλογιά;)	250- 270 μ.Χ.	Επιδημία	Ρώμη	190 χιλ.
Ο λοιμός του Ιουστινιανού	541- 8ος μ.Χ. αι	Πανδημία	Ευρώπη, Ασία, Αφρική	50 εκ.
Ευλογιά	6ος αι.- 20ος αι.	Επιδημία	Σε όλες τις ηπείρους	300 εκ.
Ιαπωνική ευλογιά	735- 737 μ.Χ.	Επιδημία	Ιαπωνία	1 εκ.
Μαύρος θάνατος	1346 - 1353	Πανδημία	Ευρώπη, Ασία, Βόρειος Αφρική	200 εκ.
Ευλογιά	1482- 19ος αι.	Επιδημία	Αζτέκοι, Μάγια και Ίνκας	56 εκ.
Πανούκλα των Αζτέκων**	1543-1548	Επιδημία	Αζτέκοι	15 εκ.
Η ιταλική πανώλη	1628-1631	Επιδημία	Βερόνα, Μπολόνια, Μιλάνο, Βενετία και Φλωρεντία	1 εκ.
Ο μεγάλος λοιμός του Λονδίνου	1665-1666	Επιδημία	Λονδίνο	100 χιλ.
Η μεγάλη πανούκλα της Μασσαλίας	1723-1728	Επιδημία	Μασσαλία και Προβηγκία	100 χιλ.
Ρωσική πανώλη	1770-1772	Επιδημία	Ρωσική αυτοκρατορία	100 χιλ.
Η μεγάλη ευλογιά της βόρειας Αμερικής	1775-1782	Επιδημία	Αμερική, Μεξικό και Καναδάς	130 χιλ.
Κίτρινος πυρετός	16ος αι. έως σήμερα***	Επιδημία	Φιλαδέλφεια, Αϊτή, Σαβάνα, Νέα Ορλεάνη, Νόρφολκ, Βερμούδα, Τέξας και Λουιζιάνα και Παναμά	150 χιλ.
Πανδημίες χολέρας	1817- έως σήμερα	Πανδημία	Σε όλες τις ηπείρους	1 εκ.
Η τρίτη πανδημία βουβωνικής πανώλης	1855-1912	Πανδημία	Σε όλες τις ηπείρους	12 εκ.

Ρωσική γρίπη	1889-1890	Πανδημία	Ευρώπη και Ασία	1 εκ.
Ισπανική γρίπη	1918-1919	Πανδημία	Σε όλες τις ηπείρους	50 εκ.
Ασιατική γρίπη	1957-1958	Πανδημία	Σε όλες τις ηπείρους	1 εκ.
Η γρίπη του Χονγκ Κονγκ	1968-1970	Πανδημία	Σε όλες τις ηπείρους	1 εκ.
AIDS/ HIV	1981- έως σήμερα	Παγκόσμια επιδημία	Σε όλες τις ηπείρους	25 εκ.
Γρίπη των χοίρων	2009-2010	Πανδημία	Ασία και Ευρώπη	200 χιλ.
CoVid-19	2020	Πανδημία	Σε όλες τις ηπείρους	> 6 εκ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ				

*πανώλη των Αθηνών

**Cocoliztli

*** διόρθωση από 430 π.Χ.

Πηγή: Dasgupta and Crunkhorn (2020),
Μετάφραση και επικαιροποίηση πληροφοριών Covid, ίδιας έρευνας

3.6 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό, έγινε ιστορική αναδρομή στις πανδημίες, παρουσιάστηκε συνοπτικά η εξέλιξη των εμβολίων και συζητήθηκε η σημασία τους για την εξάλειψη των πανδημιών. Επιπλέον παρουσιάστηκε και η ύπαρξη του αντιεμβολιαστικού κινήματος, οι υποστηρικτές του οποίου αρνούνται τα οφέλη των εμβολίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Η βιβλιογραφική μελέτη στην οποία παρουσιάστηκαν τα θεωρητικά στοιχεία σχετικά με την διαπροσωπική εμπιστοσύνη και την εμπιστοσύνη στους θεσμούς παρουσιάστηκε στα προηγούμενα κεφάλαια. Σε αυτά, αναπτύχθηκε το θεωρητικό μέρος της εργασίας, όπου και οριοθετήθηκε εννοιολογικά. Στα κεφάλαια που ακολουθούν παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα, η διαδικασία της έρευνας, ο τρόπος ανάλυσης των δεδομένων καθώς και τα αποτελέσματα συγκεντρωτικά.

4.2 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Ο σκοπός της έρευνας, είναι να διερευνηθεί η πιθανή σχέση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης με τον εμβολιασμό κατά του κορωνοϊού. Επιπλέον, εξετάζεται αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης και της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Σημαντικό ρόλο για την ασφαλή διεξαγωγή συμπερασμάτων παίζει η ακριβής διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που θέλει να απαντήσει η έρευνα είναι:

1. Σχετίζεται η απόφαση για τον εμβολιασμό με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς;
Για να απαντηθεί το ερώτημα, θα εξεταστεί η υπόθεση: Αυτοί που εμβολιάζονται, έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Για την υπόθεση αυτή ως εμπιστοσύνη στους θεσμούς, λαμβάνεται η εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση.
2. Υπάρχει σχέση διαπροσωπικής εμπιστοσύνης και εμπιστοσύνης στους θεσμούς;
Θα εξεταστεί η υπόθεση ότι οι πολίτες που εμπιστεύονται τους ανθρώπους (διαπροσωπική εμπιστοσύνη) εμπιστεύονται και τους θεσμούς.

4.3 Επιλογή μεθόδου

Δύο είναι οι βασικότερες προσεγγίσεις για τη συλλογή δεδομένων στις επιστήμες των κοινωνικών, διοικητικών και οικονομικών σπουδών: η ποσοτική και η ποιοτική.

Στην παρούσα έρευνα, ακολουθήθηκε η ποσοτική προσέγγιση, καθώς τα είδη της ποιοτικής έρευνας: συμμετοχική παρατήρηση (participant observation), ομάδες εστίασης (focus groups), προσωπική συνέντευξη σε βάθος (personal in-depth interview), ανάλυση κειμένων - αρχειακού υλικού (analysis of documentation), ανάλυση περιεχομένου (content analysis) και μελέτη περίπτωσης (case study), δεν ενδείκνυνται για τα ζητήματα που διαπραγματεύεται η παρούσα εργασία.

4.4 Δείγμα και τεχνική δειγματοληψίας

Σε μια έρευνα, το δείγμα μπορεί να είναι μια ομάδα ανθρώπων που λαμβάνονται από έναν μεγαλύτερο πληθυσμό. Για να εξαχθούν γενικευμένα συμπεράσματα από μια μελέτη, θα πρέπει το δείγμα να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού.

Η έρευνα διεξήχθη σε δείγμα ευκολίας και χιονοστιβάδας. Πρόκειται δηλαδή για ερωτηματολόγιο που διακινήθηκε αρχικά μεταξύ συναδέλφων, φίλων και γνωστών, οι οποίοι με τη σειρά τους ενημέρωσαν άλλα άτομα. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε διαδικτυακά στην πλατφόρμα φορμών της google (docs.google.com/forms). Η επιλογή της ηλεκτρονικής διάθεσης του ερωτηματολογίου έγινε για λόγους ταχύτητας καθώς και για οικονομικούς και περιβαλλοντικούς λόγους.

Η διάδοση του ερωτηματολογίου, έγινε τηλεφωνικά, με ανακοίνωση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με προσωπικά ηλεκτρονικά μηνύματα και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Στην έρευνα μπορούσαν να συμμετέχουν μόνο ενήλικα άτομα. Η έρευνα διήρκησε ένα (1) μήνα και συνολικά συγκεντρώθηκαν 240 ερωτηματολόγια. Ακολούθησε η αρχική ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν με τη βοήθεια των εργαλείων του excel και του spss.

4.5 Ερευνητικό εργαλείο

Για τη δημιουργία του ερωτηματολογίου ακολουθήθηκαν οι οδηγίες στο OECD Guidelines on Measuring Trust³⁹. Σύμφωνα με τις οδηγίες, τόσο για τη μέτρηση της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, όσο και για τη μέτρηση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, οι ερωτήσεις του πυρήνα ή βασικές ερωτήσεις (core module) είναι αυτές για τις οποίες υπάρχουν ισχυρές αποδείξεις εγκυρότητας για τη μέτρηση την οποία πραγματοποιούν. Αυτές οι ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν στην τέταρτη και στην πέμπτη ενότητα του ερωτηματολογίου, όπως παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Στόχος ήταν να συλλεχθούν τουλάχιστον 200 ερωτηματολόγια. Το δείγμα προέκυψε τυχαία από το γενικό πληθυσμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το δείγμα των συμμετεχόντων ήταν 240 άτομα. Εξετάζοντας το δείγμα, ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο, διαπιστώθηκε ότι μεγάλο ποσοστό, πάνω από το 88% (212/240) ήταν απόφοιτοι τουλάχιστον Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης χωρίς αυτό να θεωρείται αντιπροσωπευτικό του γενικού πληθυσμού. Επιλέχθηκε να συνεχιστεί η ανάλυση ολόκληρου του δείγματος επειδή, ως προς το ποσοστό εμβολιασμένων πλήρως ή

³⁹ OECD (2017)

μερικώς και ανεμβολίαστων (περίπου 14%), είναι κοντά με το αντίστοιχο ποσοστό των ενήλικων εμβολιασμένων στην Ελλάδα σήμερα (16% ανεμβολίαστοι).⁴⁰

Βέβαια, τα συμπεράσματα από την έρευνα θα πρέπει να επιβεβαιωθούν με μεταγενέστερες έρευνες σε μεγαλύτερο δείγμα. Επίσης, τα δεδομένα μπορούν να επεξεργαστούν περαιτέρω εξετάζοντας τις πτυχές της εμπιστοσύνης μόνο των 212 συμμετεχόντων τουλάχιστον τριτοβάθμιας εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Η δομή του ερωτηματολογίου περιέχει μόνο κλειστού τύπου ερωτήσεις με διαβαθμισμένες απαντήσεις, τύπου Likert, όπου είναι εφικτό, έτσι ώστε να μπορεί ο ερωτώμενος να απαντήσει το ερωτηματολόγιο με ευκολία και ο ερευνητής να αναλύσει τα δεδομένα γρήγορα. Οι απαντήσεις που λαμβάνονται μέσω των κλειστού τύπου ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αναλύονται με τη χρήση ποσοτικών μεθόδων και μπορεί να περιλαμβάνουν γραφήματα και ποσοστά.

4.6 Το ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πέντε ενότητες, μία από τις οποίες, η τρίτη, είναι διαφορετική ανάλογα με την απάντηση σε προηγούμενη ερώτηση. Οι ερωτήσεις είναι όλες κλειστού τύπου.

Οι απαντήσεις επιλέχθηκαν να είναι τύπου Likert, ώστε να διευκολυνθεί ο συμμετέχων στη συμπλήρωσή του ερωτηματολογίου καθώς και ο ερευνητής στην ταχύτερη ανάλυση των δεδομένων.

Σημειώνεται, ότι οι επιλογές των απαντήσεων στις ερωτήσεις τύπου Likert για την εμπιστοσύνη ήταν 6. Η επιλογή 6-βάθμιας κλίμακας έγινε με σκοπό να αναγκαστεί ο ερωτώμενος να λάβει θέση στην ερώτηση. Για τον ίδιο λόγο, δεν δόθηκε η επιλογή ΔΓ/ΔΑ (δεν γνωρίζω/ δεν απαντώ) ως απάντηση, σε καμία ερώτηση.

4.6.1 Η δομή και οι ερωτήσεις

Η πρώτη ενότητα «Δημογραφικά Στοιχεία» περιλαμβάνει γενικές ερωτήσεις με σκοπό την εξαγωγή δημογραφικών και κοινωνικών στοιχείων. Συγκεκριμένα ο ερωτώμενος δηλώνει φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση (δημογραφικά στοιχεία), το επίπεδο εκπαίδευσης και την εργασία του (κοινωνικά στοιχεία).

Η δεύτερη ενότητα «Εμβολιασμός – νόσηση» αποτελείται από ερωτήσεις σχετικά με τον κορωνοϊό και συγκεκριμένα για τον εμβολιασμό και τη νόσηση. Η απάντηση στην

⁴⁰ <https://vaccinetracker.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html>

ερώτηση για τον εμβολιασμό, καθορίζει την επόμενη ενότητα στην οποία θα μεταφερθεί ο ερωτώμενος.

Η τρίτη ενότητα, διαφοροποιείται ανάλογα με την απάντηση στην ερώτηση του εμβολιασμού όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Συμπεριλαμβάνει λόγους εμβολιασμού ή αιτίες μη εμβολιασμού, ανάλογα με την περίπτωση. Η ενότητα Γ1 «Λόγοι εμβολιασμού» απευθύνεται σε όσους έχουν εμβολιαστεί, μερικώς ή πλήρως και η ενότητα Γ2 «Λόγοι μη εμβολιασμού» απευθύνεται στους ανεμβολίαστους.

Η τέταρτη ενότητα (ενότητα Δ), περιέχει μόνο μία ερώτηση σχετικά με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Σε αυτήν υπάρχει η ερώτηση από το European Social Survey, Wave 6⁴¹, όπως περιγράφεται στις οδηγίες.

Παρακαλώ αξιολογήστε με μια κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς. (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα)

- Κυβέρνηση
- Αστυνομία
- Στρατός
- Δημόσια διοίκηση
- Τοπική αυτοδιοίκηση
- Ευρωπαϊκή Ένωση
- Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
- ΜΚΟ (μη κυβερνητικές οργανώσεις)

Διάγραμμα 4.1 Ερωτηματολόγιο - εμπιστοσύνη στους θεσμούς

Επειδή, η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, ο απαντών το ερωτηματολόγιο, καλείται να αξιολογήσει και την εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στον Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας είναι οργανισμός των Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η εμπιστοσύνη σε αυτόν μετράται λόγω της άμεσης σχέσης του θέματος με την υγεία.

Τέλος, στην πέμπτη ενότητα (ενότητα Ε), τίθενται τα ερωτήματα σχετικά με τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη, σε γνωστούς και αγνώστους.

⁴¹ OECD (2017)

Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο, η τέταρτη ερώτηση της ενότητας: «Όταν γνωρίζεις κάποιον πρέπει να είσαι επιφυλακτικός», έχει δεχθεί κριτική, διότι το «είμαι επιφυλακτικός» δεν είναι η αντίθετη έκφραση του «έχω εμπιστοσύνη».

Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα) 1. Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους 2. Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω 3. Στις μέρες μας δεν μπορείς να εμπιστευθείς κανέναν 4. Όταν γνωρίζεις κάποιον πρέπει να είσαι επιφυλακτικός
--

Διάγραμμα 4.2 Ερωτηματολόγιο – διαπροσωπική εμπιστοσύνη

Η δομή του ερωτηματολογίου απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.3.

4.6.2 Σημειώσεις

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται επισημάνσεις και περιορισμοί σχετικά με τις έρευνες μέτρησης εμπιστοσύνης γενικά, αλλά και για τη συγκεκριμένη έρευνα.

Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΟΟΣΑ (2017) για την μέτρηση της εμπιστοσύνης, τα αποτελέσματα μέτρησης της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, δεν πρέπει να συνδυάζονται μεταξύ τους και η παρουσίαση γίνεται ξεχωριστά για κάθε θεσμό.

Αντίθετα, τα αποτελέσματα των απαντήσεων για τη μέτρηση της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης (πέμπτη ενότητα), μπορούν να συνδυαστούν και να παρουσιαστούν ως μέσος όρος των απαντήσεων. Οι δύο τελευταίες ερωτήσεις στην πέμπτη ενότητα είναι αντίστροφα ταξινομημένες και θα πρέπει να γίνει η κατάλληλη επεξεργασία πριν την στατιστική επεξεργασία τους.

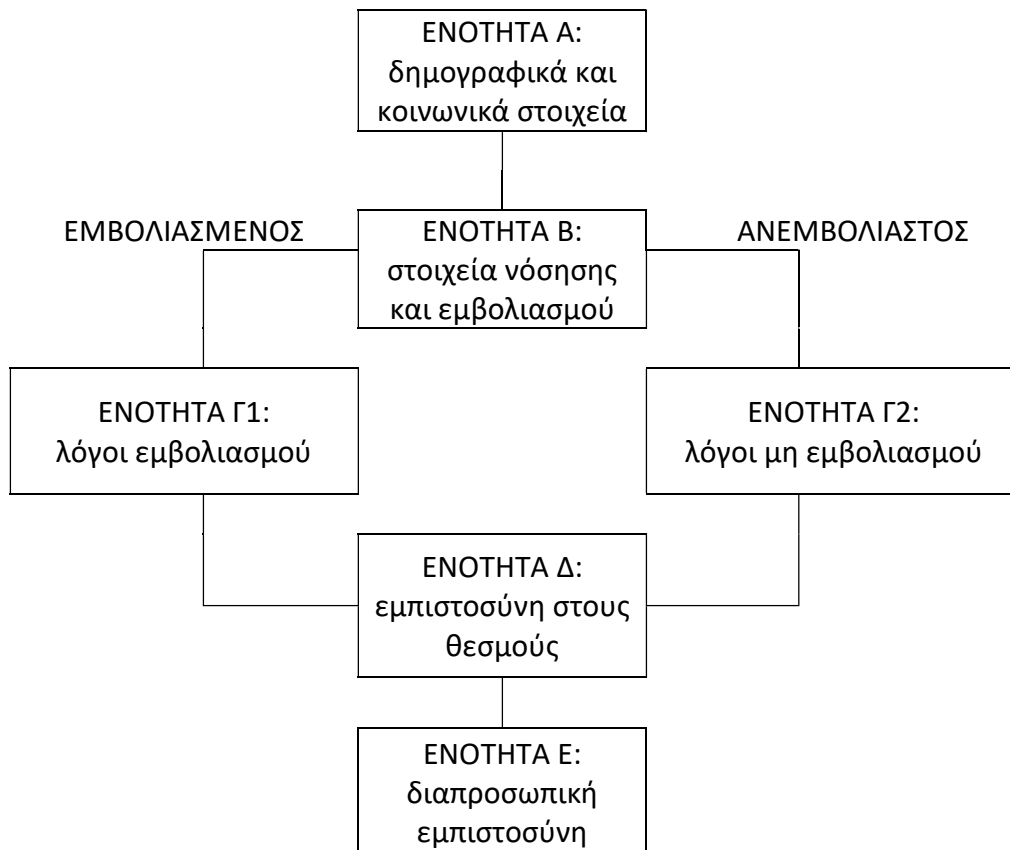
Επίσης, σύμφωνα με τις οδηγίες του ΟΟΣΑ, οι θεσμοί που πρέπει να συμπεριλαμβάνονται είναι το Κοινοβούλιο, η Αστυνομία και η Δημόσια Διοίκηση. Αντί του κοινοβουλίου, επιλέχθηκε η Κυβέρνηση, πρωτίστως επειδή αυτήν μετράνε οι επίσημες στατιστικές, αλλά και επειδή στην Ελλάδα, κατά κύριο λόγο, υπάρχει κυβέρνηση πλειοψηφίας, η οποία μπορεί να αποφασίζει και να ψηφίζει σχεδόν ανεμπόδιστα νόμους και να εφαρμόζει την πολιτική που επιθυμεί, οπότε το έργο της Βουλής – να νομοθετεί – ταυτίζεται με τη νομοθετική πρωτοβουλία της Κυβέρνησης.

Υπενθυμίζεται, ότι έχουν τεθεί αρκετά ζητήματα σχετικά με τις έρευνες μέτρησης της εμπιστοσύνης, όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο. Κάποια από αυτά είναι:

α) ότι στις έρευνες ο όρος εμπιστοσύνη χρησιμοποιείται ως α-θεωρητικός όρος, χωρίς να πλησιάζει τη θεωρία πίσω από αυτήν και

β) στις αναλύσεις συχνά συγχέονται οι όροι εμπιστοσύνη και αξιοπιστία.

Τέλος, τυχόν διαφοροποίηση στα ποσοστά στο κείμενο σε σχέση με τα ποσοστά στους πίνακες, οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Διάγραμμα 4.3 Δομή ερωτηματολογίου

4.7 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα και η μεθοδολογία απάντησης σε αυτά. Επίσης, περιγράφηκε συνοπτικά το ερωτηματολόγιο και τα ζητήματα που προκύπτουν στις έρευνες για την εμπιστοσύνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα στοιχεία από τα δεδομένα και γίνεται η αξιολόγησή τους. Περιγράφεται επίσης, η προετοιμασία τους, προκειμένου αυτά στην συνέχεια να επεξεργαστούν και να προκύψουν τα αποτελέσματα της έρευνας. Επίσης, παρουσιάζονται οι μεταβλητές που μας ενδιαφέρουν, προκειμένου να εξαχθούν τα συμπεράσματα της έρευνας.

5.2 Το δείγμα

Όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 4.4, συλλέχθηκαν συνολικά 240 ερωτηματολόγια. Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά οι διάφορες παράμετροι που μετρήθηκαν.

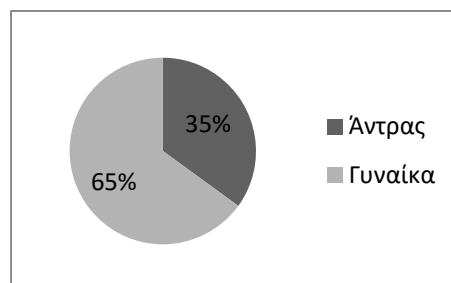
Από την επισκόπηση των δημογραφικών τους στοιχείων, διαπιστώθηκε ότι 212 (περίπου 88%) ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό πολύ υψηλό.

Στον Πίνακα 5.1, παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος με κριτήριο το φύλο. Συνολικά απάντησαν 240 άτομα. Οι γυναίκες που συμμετείχαν ήταν σχεδόν διπλάσιες από τους άντρες. Συγκεκριμένα, απάντησαν 84 άντρες (ποσοστό 35%), και 156 γυναίκες (ποσοστό 65%).

Πίνακας 5.1 Αναλογία ανδρών – γυναικών στο δείγμα

Φύλο	n	%
Άντρας	84	35,00
Γυναίκα	156	65,00
ΣΥΝΟΛΟ	240	100,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

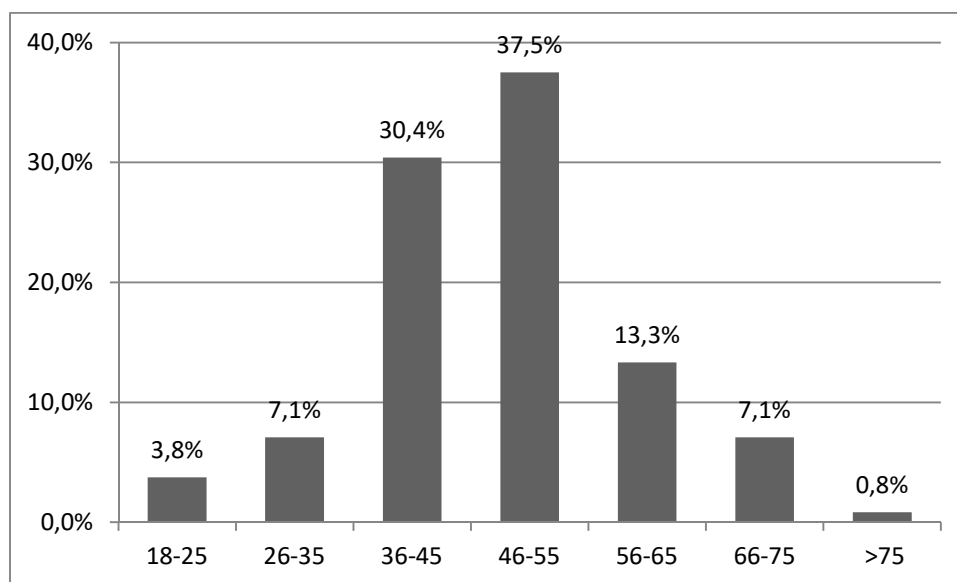
Διάγραμμα 5.1 Αναλογία ανδρών – γυναικών στο δείγμα

Στον Πίνακα 5.2, παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος ως προς την ηλικιακή ομάδα που ανήκει. Απάντησαν 240 άτομα, τα οποία δήλωσαν ότι ανήκουν στις εξής ηλικιακές ομάδες: 9 άτομα (ποσοστό 3,8%) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18-25, 17 άτομα (ποσοστό 7,1%) στην ηλικιακή ομάδα 26-35, 73 άτομα (ποσοστό 30,4%) στην ηλικιακή ομάδα 36-45, 90 άτομα (ποσοστό 37,5%) στην ηλικιακή ομάδα 46-55, 32 άτομα (ποσοστό 13,3%) στην ηλικιακή ομάδα 56-65, 17 άτομα (ποσοστό 7,1%) στην ηλικιακή ομάδα 66-75 και τέλος, 2 άτομα (ποσοστό 0,83%) δήλωσαν μεγαλύτερα από 75 χρόνων.

Πίνακας 5.2 Ηλικιακή κατανομή δείγματος

Ηλικία	n	%
18-25	9	3,75
26-35	17	7,08
36-45	73	30,42
46-55	90	37,50
56-65	32	13,33
66-75	17	7,08
>75	2	0,83
ΣΥΝΟΛΟ	240	100,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.2 Ηλικιακή κατανομή δείγματος

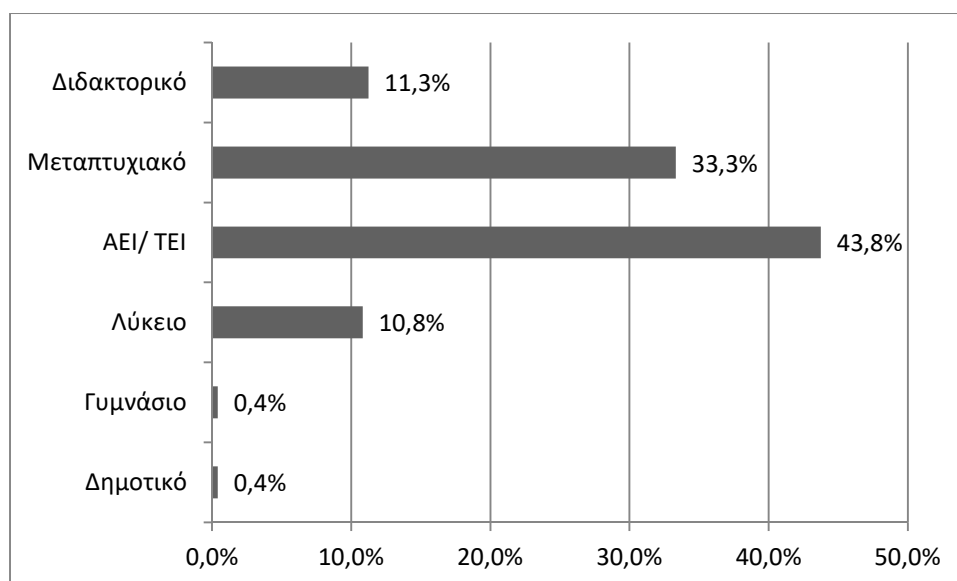
Σχετικά με το επίπεδο σπουδών, από τους 240 συμμετέχοντες, μόνο 2 άτομα είχαν ως ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης την πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση. Συγκεκριμένα 1 (0,4%) δήλωσε απόφοιτος δημοτικού και 1 απόφοιτος γυμνασίου

(0,4%). Απόφοιτοι λυκείου δήλωσαν 26 άτομα (11%) ενώ απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσαν 105 άτομα (43,8%). Μεγάλο ήταν το ποσοστό ατόμων με μεταπτυχιακή ειδίκευση και διδακτορικό τίτλο. Συγκεκριμένα, η ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης για 80 άτομα (ποσοστό 33,3%) είναι η μεταπτυχιακή εκπαίδευση, ενώ ο τίτλος του διδάκτορα έχει απονεμηθεί σε 27 (ποσοστό 11,3%).

Πίνακας 5.3 Κατανομή δείγματος ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Εκπαίδευση	N	%	αθρ. ποσοστό
Δημοτικό	1	0,42	0,42
Γυμνάσιο	1	0,42	0,83
Λύκειο	26	10,83	11,67
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	105	43,75	55,42
Μεταπτυχιακό	80	33,33	88,75
Διδακτορικό	27	11,25	100,00
ΣΥΝΟΛΟ	240	100,00	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

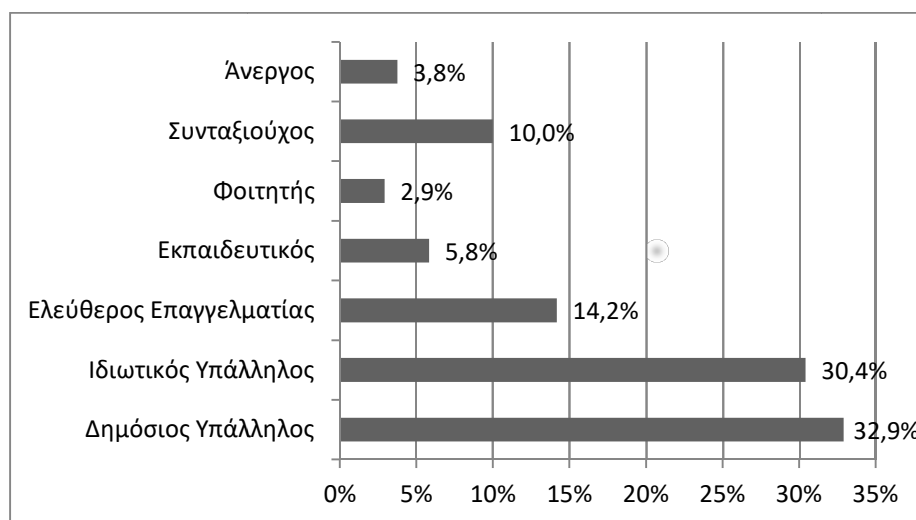
Διάγραμμα 5.3 Κατανομή δείγματος ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Τέλος, όσον αφορά στην απασχόληση των συμμετεχόντων, αυτή κατανέμεται ως εξής: 79 άτομα (ποσοστό 32,9%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, 73 άτομα (ποσοστό 30,4%) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, 34 άτομα (ποσοστό 14,2%) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, 14 άτομα (ποσοστό 5,8%) είναι εκπαιδευτικοί, 7 άτομα είναι φοιτητές (ποσοστό 2,9%), 2 είναι συνταξιούχοι (ποσοστό 10%) και 9 άνεργοι (ποσοστό 2,36%).

Πίνακας 5.4 Κατανομή δείγματος ανά τομέα απασχόλησης

Απασχόληση	n	%
Δημόσιος Υπάλληλος	79	32,92
Ιδιωτικός Υπάλληλος	73	30,42
Ελεύθ. Επαγγελματίας	34	14,17
Εκπαιδευτικός	14	5,83
Φοιτητής	7	2,92
Συνταξιούχος	24	10,00
Άνεργος	9	3,75
ΣΥΝΟΛΟ	240	100,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

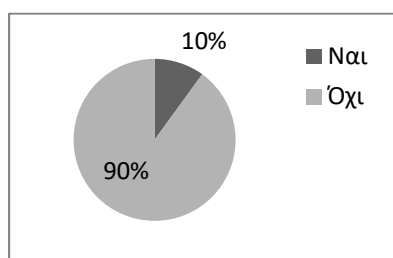
Διάγραμμα 5.4 Κατανομή δείγματος ανά τομέα απασχόλησης

Από τα 240 άτομα που απάντησαν και από όλους τους τομείς απασχόλησης, οι 24 (ποσοστό 10%) είναι εργαζόμενοι στον κλάδο της υγείας.

Πίνακας 5.5 Εργαζόμενοι στον κλάδο υγείας

	n	%
Ναι	24	10
Όχι	216	90
ΣΥΝΟΛΟ	240	100

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.5 Εργαζόμενοι στον κλάδο υγείας

Όσα συζητήθηκαν παραπάνω, δημογραφικά στοιχεία ανά φύλο, ηλικία, απασχόληση, εκπαίδευση, παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα 5.6.

Πίνακας 5.6 Δημογραφικά στοιχεία

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		N	%
A. Φύλο	Άντρας	84	35,00
	Γυναίκα	156	65,00
ΣΥΝΟΛΟ		240	100,00
B. Ηλικία	18-25	9	3,75
	26-35	17	7,08
	36-45	73	30,42
	46-55	90	37,50
	56-65	32	13,33
	66-75	17	7,08
	>75	2	0,83
ΣΥΝΟΛΟ		240	100,00
Γ. Εκπαίδευση	Δημοτικό	1	0,42
	Γυμνάσιο	1	0,42
	Λύκειο	26	10,83
	ΑΕΙ/ ΤΕΙ	105	43,75
	Μεταπτυχιακό	80	33,33
	Διδακτορικό	27	11,25
ΣΥΝΟΛΟ		240	100,00
Δ. Απασχόληση	Δημόσιος Υπάλληλος	79	32,92
	Ιδιωτικός Υπάλληλος	73	30,42
	Ελεύθ. Επαγγελματίας	34	14,17
	Εκπαιδευτικός	14	5,83
	Φοιτητής	7	2,92
	Συνταξιούχος	24	10,00
	Άνεργος	9	3,75
ΣΥΝΟΛΟ		240	100,00
E. Εργαζόμενος στον κλάδο υγείας	Ναι	24	10
	Όχι	216	90
	ΣΥΝΟΛΟ	240	100

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

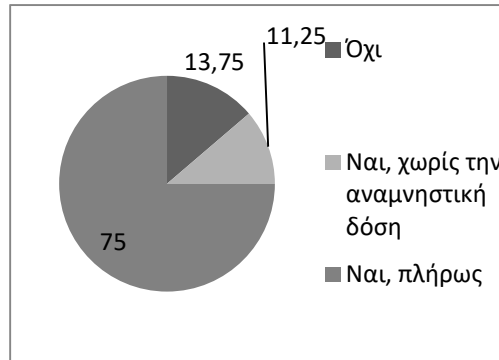
5.3 Εμβολιασμός και νόσηση

Στην ερώτηση «Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;» οι απαντήσεις από τους 240 ερωτηθέντες ήταν: 180 (ποσοστό 75%) ήταν πλήρως εμβολιασμένοι, 27 (ποσοστό 11,3%) ήταν εμβολιασμένοι χωρίς την αναμνηστική δόση, ενώ 33 (ποσοστό 13,8%) ήταν ανεμβολίαστοι. Το ενδιαφέρον στην ερώτηση αυτή είναι ότι από τους 24 εργαζομένους στον κλάδο υγείας, ποσοστό 25% (6 άτομα) ήταν ανεμβολίαστοι.

Πίνακας 5.7 Εμβολιασμός ανά φύλο

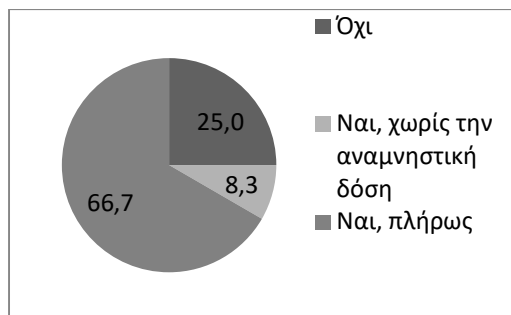
		εμβολιασμένοι	ανεμβολίαστοι	σύνολο
	n	207	33	240
Φύλο	A	56	15	
	Γ	128	13	
Κλάδος υγείας		18	6	24

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.6 Εμβολιασμός δείγματος

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.7 Εμβολιασμοί όσων απασχολούνται στον κλάδο υγείας

5.3.1 Λόγοι εμβολιασμού

Οι παρακάτω ερωτήσεις, απαντήθηκαν μόνο από τους 207 εμβολιασμένους. Οι απαντήσεις που δόθηκαν παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον Πίνακα 5.8.

Πίνακας 5.8 Απαντήσεις στην ενότητα Γ1

% σε σύνολο 207 εμβολιασμένων		Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ
Γ1.1.	Εμβολιάστηκα κατά το χρονικό διάστημα που ξεκίνησε ο εμβολιασμός για την ηλικιακή ή κοινωνική ομάδα (υγειονομικοί, δάσκαλοι, κλπ) που ανήκω	8,7	1,9	3,9	13,5	72,0
Γ1.2.	Εμβολιάστηκα για να προστατευτώ από τον κορωνοϊό.	2,9	3,4	4,3	16,4	72,9
Γ1.3.	Εμβολιάστηκα για να αποφύγω το κόστος των υποχρεωτικών τεστ που είμαι υποχρεωμένος να προσκομίσω για να εργαστώ.	41,1	8,7	12,6	19,3	18,4
Γ1.4.	Εμβολιάστηκα για να διευκολυνθώ στις υπόλοιπες δραστηριότητες μου (είσοδος σε κλειστούς, μετακινήσεις με μέσα μαζικής μεταφοράς, κ.ά.)	25,6	7,2	10,6	18,4	38,2

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Επισημαίνεται ότι η πρώτη ερώτηση δεν αποτελεί αιτία εμβολιασμού, αλλά περισσότερο αποτελεί μια ένδειξη της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την πολιτική που εφαρμόστηκε. Από την ερώτηση αυτή προκύπτει ότι, από τους 207 εμβολιασμένους, το μεγαλύτερο ποσοστό εμβολιάστηκε την περίοδο που ξεκίνησε ο εμβολιασμός για την ηλικιακή ομάδα που ανήκε. Σχετικά με τις υπόλοιπες τρεις ερωτήσεις, παρατηρείται ότι:

Ο σημαντικότερος λόγος εμβολιασμού ήταν η προστασία από τον κορωνοϊό (συμφωνεί το 72,9% των εμβολιασμένων, μάλλον συμφωνεί το 16,4%). Το κόστος των υποχρεωτικών διαγνωστικών δοκιμών (self-test, rapid-test) φαίνεται ότι είχε μικρή σημασία στην απόφαση για τον εμβολιασμό. Η πρόταση έλαβε το υψηλότερο ποσοστό διαφωνίας (41,1%) από όλες τις προτάσεις.

Εξίσου μεγάλο ποσοστό (74,46%) συμφώνησε ότι εμβολιάστηκε προκειμένου να προστατευτεί από τον κορωνοϊό.

Τέλος, η απάντηση που κυριαρχεί στην 4η ερώτηση, δείχνει συμφωνία σε ποσοστό 38,2%. Ωστόσο, παρατηρείται, ότι η απάντηση που συγκεντρώνει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό (25,6%) βρίσκεται στην άλλη άκρη της κλίμακας και είναι η διαφωνία με την πρόταση.

Στους πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι απαντήσεις αριθμητικά και ποσοστιαία, ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση, ως μέτρο της διασποράς των

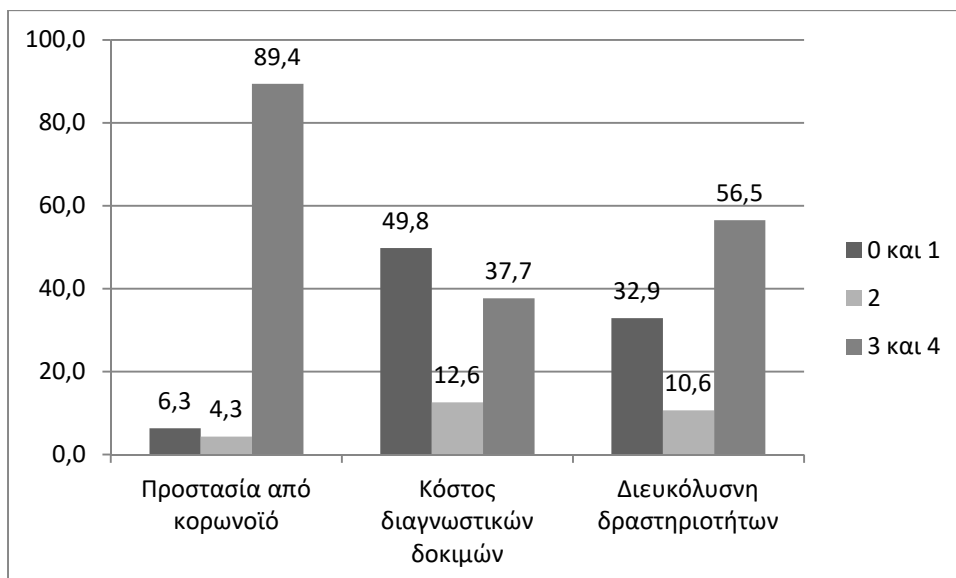
απαντήσεων του δείγματος. Οι απαντήσεις παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον Πίνακα 5.9.

Πίνακας 5.9 Απαντήσεις στην ενότητα Γ1 – στατιστικά στοιχεία

1. Εμβολιάστηκα κατά το χρονικό διάστημα που ξεκίνησε ο εμβολιασμός για την ηλικιακή ή κοινωνική ομάδα (υγειονομικοί, δάσκαλοι, κλπ) που ανήκω.							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	n	μο	σ
18	4	8	28	149	207	3,38	1,22
8,7%	1,9%	3,9%	13,5%	72,0%	100%		
2. Εμβολιάστηκα για να προστατευτώ από τον κορωνοϊό							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
6	7	9	34	151	207	3,53	0,94
2,9%	3,4%	4,3%	16,4%	72,9%	100%		
3. Εμβολιάστηκα για να αποφύγω το κόστος των υποχρεωτικών τεστ που είμαι υποχρεωμένος να προσκομίσω για να εργαστώ							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
85	18	26	40	38	207	1,65	1,60
41,1%	8,7%	12,6%	19,3%	18,4%	100%		
4. Εμβολιάστηκα για να διευκολυνθώ στις υπόλοιπες δραστηριότητες μου (είσοδος σε κλειστούς, μετακινήσεις με μέσα μαζικής μεταφοράς, κ.ά.)							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
53	15	22	38	79	184	2,36	1,64
25,6%	7,2%	10,6%	18,4%	38,2%	100%		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Συγκρίνοντας τις απαντήσεις στην ενότητα αυτή, διαπιστώνεται ότι ο κύριος λόγος εμβολιασμού ήταν η προστασία από τον κορωνοϊό, ακολουθεί η διευκόλυνση στις δραστηριότητες και στο τέλος το κόστος των υποχρεωτικών διαγνωστικών δοκιμών. Στο διάγραμμα που ακολουθεί, έχουν ομαδοποιηθεί οι αρνητικές και οι θετικές απαντήσεις για την καλύτερη απεικόνιση των απαντήσεων.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.8 Λόγοι εμβολιασμού

Στους πίνακες που ακολουθούν, Πίνακες 5.10 έως 5.13 παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα, εκπαιδευτικό επίπεδο και απασχόληση για όλες τις ερωτήσεις της ενότητας.

Πίνακας 5.10 Απαντήσεις στην ενότητα Γ1.1

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Εμβολιάστηκα κατά το χρονικό διάστημα που ξεκίνησε ο εμβολιασμός για την ηλικιακή ή κοινωνική ομάδα (υγειονομικοί, δάσκαλοι, κλπ) που ανήκω										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	18	8,7	4	1,9	8	3,9	28	13,5	149	72,0
Άντρας	5	2,4	3	1,4	3	1,4	11	5,3	45	21,7
Γυναίκα	13	6,3	1	0,5	5	2,4	17	8,2	104	50,2
Ηλικία	18	8,7	4	1,9	8	3,9	28	13,5	149	72,0
18-25	4	1,9	-	-	-	-	-	-	5	2,4
26-35	3	1,4	1	0,5	-	-	4	1,9	8	3,9
36-45	7	3,4	1	0,5	5	2,4	5	2,4	43	20,8
46-55	3	1,4	-	-	1	0,5	9	4,3	64	30,9
56-65	1	0,5	2	1,0	1	0,5	5	2,4	16	7,7
66-75	-	-	-	-	1	0,5	5	2,4	11	5,3
>75	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1,0
Εκπαίδευση	18	8,7	4	1,9	8	3,9	28	13,5	149	72,0
Δημοτικό	-	-	1	0,5	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5
Λύκειο	2	1,0	-	-	3	1,4	6	2,9	10	4,8
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	9	4,3	-	-	2	1,0	14	6,8	59	28,5
Μεταπτυχιακό	6	2,9	3	1,4	1	0,5	6	2,9	58	28,0
Διδακτορικό	1	0,5	-	-	2	1,0	2	1,0	21	10,1
Απασχόληση	18	8,7	4	1,9	8	3,9	28	13,5	149	72,0
Δημ. Υπάλ.	6	2,9	-	-	1	0,5	5	2,4	57	27,5
Ιδ. Υπάλ.	5	2,4	3	1,4	6	2,9	10	4,8	35	16,9
Ελ. Επαγ.	3	1,4	-	-	-	-	5	2,4	22	10,6
Εκπαιδευτικός	1	0,5	-	-	-	-	-	-	12	5,8
Φοιτητής	2	1,0	-	-	-	-	1	0,5	4	1,9
Συνταξιούχος	-	-	1	0,5	1	0,5	5	2,4	16	7,7
Άνεργος	1	0,5	-	-	-	-	2	1,0	3	1,4
	18	8,7	4	1,9	8	3,9	28	13,5	149	72,0

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

Πίνακας 5.11 Λόγοι εμβολιασμού Γ1.2

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Εμβολιάστηκα για να προστατευτώ από τον κορωνοϊό.										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	6	2,9	7	3,4	9	4,3	34	16,4	151	72,9
Άντρας	1	0,5	2	1,0	5	2,4	12	5,8	47	22,7
Γυναίκα	5	2,4	5	2,4	4	1,9	22	10,6	104	50,2
Ηλικία	6	2,9	7	3,4	9	4,3	34	16,4	151	72,9
18-25	1	0,5	-	-	1	0,5	1	0,5	6	2,9
26-35	-	-	2	1,0	-	-	3	1,4	11	5,3
36-45	3	1,4	1	0,5	5	2,4	11	5,3	41	19,8
46-55	2	1,0	3	1,4	3	1,4	8	3,9	61	29,5
56-65	-	-	1	0,5	-	-	6	2,9	18	8,7
66-75	-	-	-	-	-	-	5	2,4	12	5,8
>75	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1,0
Εκπαίδευση	6	2,9	7	3,4	9	4,3	34	16,4	151	72,9
Δημοτικό	-	-	1	0,5	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5
Λύκειο	-	-	1	0,5	5	2,4	2	1,0	13	6,3
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	2	1,0	2	1,0	3	1,4	17	8,2	60	29,0
Μεταπτυχιακό	4	1,9	3	1,4	1	0,5	14	6,8	52	25,1
Διδακτορικό	-	-	-	-	-	-	1	0,5	25	12,1
Απασχόληση	6	2,9	7	2,4	9	1,9	34	15,5	151	66,2
Δημ. Υπάλ.	3	1,4	1	0,5	1	0,5	7	3,4	57	27,5
Ιδ. Υπάλ.	1	0,5	3	1,4	7	3,4	13	6,3	35	16,9
Ελ. Επαγ.	1	0,5	2	1,0	-	-	6	2,9	21	10,1
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	-	-	2	1,0	11	5,3
Φοιτητής	1	0,5	-	-	-	-	1	0,5	5	2,4
Συνταξιούχος	-	-	1	0,5	-	-	4	1,9	18	8,7
Άνεργος	-	-	-	-	1	0,5	1	0,5	4	1,9
	6	2,9	7	3,4	9	4,3	34	16,4	151	72,9

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

Πίνακας 5.12 Λόγοι εμβολιασμού Γ1.3

ΕΡΩΤΗΣΗ 3: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Εμβολιάστηκα για να αποφύγω το κόστος των υποχρεωτικών τεστ που είμαι υποχρεωμένος να προσκομίσω για να εργαστώ.										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	85	41,1	18	8,7	26	12,6	40	19,3	38	18,4
Άντρας	22	10,6	8	3,9	8	3,9	19	9,2	10	4,8
Γυναίκα	63	30,4	10	4,8	18	8,7	21	10,1	28	13,5
Ηλικία	85	41,1	18	8,7	26	12,6	40	19,3	38	18,4
18-25	3	1,4	1	0,5	3	1,4	-	-	2	1,0
26-35	6	2,9	2	1,0	1	0,5	1	0,5	6	2,9
36-45	21	10,1	5	2,4	12	5,8	9	4,3	14	6,8
46-55	40	19,3	5	2,4	6	2,9	17	8,2	9	4,3
56-65	9	4,3	3	1,4	1	0,5	7	3,4	5	2,4
66-75	5	2,4	2	1,0	3	1,4	6	2,9	1	0,5
>75	1	0,5	-	-	-	-	-	-	1	0,5
Εκπαίδευση	85	41,1	18	8,7	26	12,6	40	19,3	38	18,4
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	1	0,5	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5
Λύκειο	6	2,9	-	-	6	2,9	3	1,4	6	2,9
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	33	15,9	7	3,4	9	4,3	22	10,6	13	6,3
Μεταπτυχιακό	33	15,9	7	3,4	7	3,4	12	5,8	15	7,2
Διδακτορικό	13	6,3	4	1,9	4	1,9	2	1,0	3	1,4
Απασχόληση	85	41,1	18	8,7	26	12,6	40	19,3	38	18,4
Δημ. Υπάλ.	31	15,0	7	3,4	5	2,4	15	7,2	11	5,3
Ιδ. Υπάλ.	20	9,7	4	1,9	9	4,3	9	4,3	17	8,2
Ελ. Επαγ.	11	5,3	2	1,0	5	2,4	7	3,4	5	2,4
Εκπαιδευτικός	9	4,3	1	0,5	1	0,5	2	1,0	-	-
Φοιτητής	4	1,9	1	0,5	2	1,0	-	-	-	-
Συνταξιούχος	9	4,3	3	1,4	3	1,4	6	2,9	2	1,0
Άνεργος	1	0,5	-	-	1	0,5	1	0,5	3	1,4
	85	41,1	18	8,7	26	12,6	40	19,3	38	18,4

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

Πίνακας 5.13 Λόγοι εμβολιασμού Γ1.4

ΕΡΩΤΗΣΗ 4: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Εμβολιάστηκα για να διευκολυνθώ στις υπόλοιπες δραστηριότητες μου (είσοδος σε κλειστούς, μετακινήσεις με μέσα μαζικής μεταφοράς, κ.ά.)										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	53	25,6	15	7,2	22	10,6	38	18,4	79	38,2
Άντρας	12	5,8	6	2,9	7	3,4	15	7,2	27	13,0
Γυναίκα	41	19,8	9	4,3	15	7,2	23	11,1	52	25,1
Ηλικία	53	25,6	15	7,2	22	10,6	38	18,4	79	38,2
18-25	-	-	-	-	2	1,0	2	1,0	5	2,4
26-35	2	1,0	2	1,0	-	-	2	1,0	10	4,8
36-45	10	4,8	3	1,4	11	5,3	15	7,2	22	10,6
46-55	29	14,0	6	2,9	6	2,9	10	4,8	26	12,6
56-65	7	3,4	2	1,0	2	1,0	3	1,4	11	5,3
66-75	3	1,4	2	1,0	1	0,5	6	2,9	5	2,4
>75	2	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Εκπαίδευση	53	25,6	15	7,2	22	10,6	38	18,4	79	38,2
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	1	0,5	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5
Λύκειο	3	1,4	-	-	1	0,5	4	1,9	13	6,3
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	19	9,2	8	3,9	7	3,4	19	9,2	31	15,0
Μεταπτυχιακό	21	10,1	5	2,4	9	4,3	12	5,8	27	13,0
Διδακτορικό	10	4,8	2	1,0	5	2,4	2	1,0	7	3,4
Απασχόληση	53	25,6	15	7,2	22	10,6	38	18,4	79	38,2
Δημ. Υπάλ.	18	8,7	5	2,4	7	3,4	11	5,3	28	13,5
Ιδ. Υπάλ.	12	5,8	3	1,4	6	2,9	10	4,8	28	13,5
Ελ. Επαγ.	6	2,9	4	1,9	2	1,0	6	2,9	12	5,8
Εκπαιδευτικός	7	3,4	-	-	3	1,4	1	0,5	2	1,0
Φοιτητής	1	0,5	1	0,5	3	1,4	2	1,0	-	-
Συνταξιούχος	8	3,9	2	1,0	1	0,5	7	3,4	5	2,4
Άνεργος	1	0,5	-	-	-	-	1	0,5	4	1,9
	53	25,6	15	7,2	22	10,6	38	18,4	79	38,2

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

5.3.2 Λόγοι μη εμβολιασμού

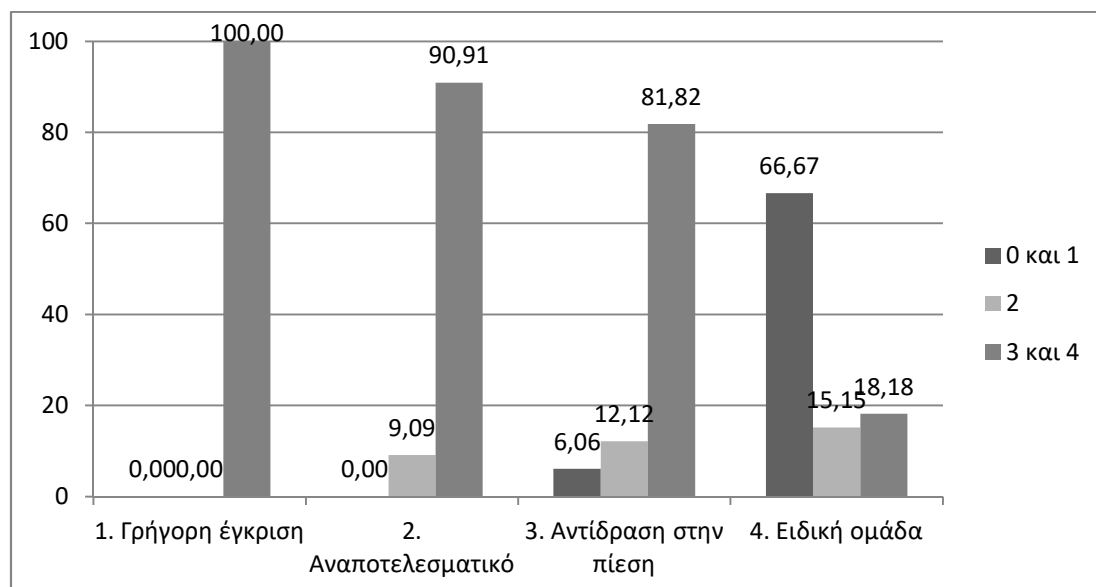
Ο αριθμός των μη εμβολιασμένων στο δείγμα ήταν 33 άτομα ή αλλιώς το 13,7% του δείγματος και χαμηλότερο αλλά κοντά στο ποσοστό ανεμβολίαστων στη χώρα. Συγκεντρωτικά οι απαντήσεις αποτυπώνονται στον Πίνακα 5.14.

Πίνακας 5.14 Απαντήσεις στη ενότητα Γ2

σε σύνολο 33 εμβολιασμένων		Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ
1.	Ανησυχώ γιατί το εμβόλιο εγκρίθηκε πολύ γρήγορα	-	-	-	12,1	87,9
2.	Θεωρώ το εμβόλιο αναποτελεσματικό	-	-	9,1	18,2	72,7
3.	Δεν εμβολιάζομαι επειδή αντιδρώ στην πίεση που ασκείται	3,0	3,0	12,1	24,2	57,6
4.	Ανήκω σε ειδική ομάδα και δεν επιτρέπεται να εμβολιαστώ	60,6	6,1	15,2	9,1	9,1

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας,

Για καλύτερη εποπτεία των αποτελεσμάτων, ομαδοποιήθηκαν οι απαντήσεις σε αρνητικές (0 και 1), ουδέτερες (2) και σύμφωνες (3 και 4). Η απεικόνιση των τριών ομάδων απαντήσεων παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 5.9.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας
Διάγραμμα 5.9 Λόγοι μη εμβολιασμού

Από τα παραπάνω φαίνεται, ότι όλοι συμφωνούν ή μάλλον συμφωνούν ότι δεν εμβολιάζονται, επειδή το εμβόλιο εγκρίθηκε πολύ γρήγορα, ενώ μεγάλη μερίδα, σχεδόν 91% το θεωρεί αναποτελεσματικό. Επίσης μεγάλο ποσοστό (66,7%) αντιδρά στην πίεση που ασκείται για τον εμβολιασμό. Συνολικά οι απαντήσεις φαίνονται στον Πίνακα 5.15.

Πίνακας 5.15 Απαντήσεις στην ενότητα Γ2 – στατιστικά στοιχεία

1. Ανησυχώ γιατί το εμβόλιο εγκρίθηκε πολύ γρήγορα.							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
-	-	-	4	29	33	3,88	0,33
0,00%	0,00%	0,00%	10,71%	89,29%	100%		
2 Θεωρώ το εμβόλιο αναποτελεσματικό.							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
-	-	3	6	24	33	3,64	0,65
0,00%	0,00%	3,57%	21,43%	75,00%	100%		
3. Δεν εμβολιάζομαι επειδή αντιδρώ στην πίεση που ασκείται.							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
1	1	4	8	19	33	3,30	1,02
3,03%	3,03%	12,12%	24,24%	57,58%	100%		
4. Ανήκω σε ειδική ομάδα και δεν επιτρέπεται να εμβολιαστώ.							
Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Πληθυσμός	μέσος όρος	τυπική απόκλιση
0	1	2	3	4	N	μο	σ
20	2	5	8	3	33	1	1,41
67,86%	7,14%	14,29%	7,14%	3,57%	100%		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Στους πίνακες που ακολουθούν, Πίνακες 5.16 έως 5.19 παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα, εκπαιδευτικό επίπεδο και απασχόληση για όλες τις ερωτήσεις της ενότητας.

Πίνακας 5.16 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.1

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Ανησυχώ γιατί το εμβόλιο εγκρίθηκε πολύ γρήγορα											
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Φύλο	-	-	-	-	-	-	4	12,1	29	87,9	
Άντρας	-	-	-	-	-	-	1	3,0	16	48,5	
Γυναίκα	-	-	-	-	-	-	3	9,1	13	39,4	
Ηλικία	-	-	-	-	-	-	4	12,1	29	87,9	
18-25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
26-35	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
36-45	-	-	-	-	-	-	2	6,1	10	30,3	
46-55	-	-	-	-	-	-	1	3,0	12	36,4	
56-65	-	-	-	-	-	-	1	3,0	6	18,2	
66-75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
>75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Εκπαίδευση	-	-	-	-	-	-	4	12,1	29	87,9	
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Λύκειο	-	-	-	-	-	-	1	3,0	4	12,1	
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	-	-	-	-	-	-	1	3,0	20	60,6	
Μεταπτυχιακό	-	-	-	-	-	-	2	6,1	4	12,1	
Διδακτορικό	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
Απασχόληση	-	-	-	-	-	-	4	12,1	29	87,9	
Δημ. Υπάλ.	-	-	-	-	-	-	1	3,0	9	27,3	
Ιδ. Υπάλ.	-	-	-	-	-	-	1	3,0	13	39,4	
Ελ. Επαγ.	-	-	-	-	-	-	1	3,0	3	9,1	
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
Φοιτητής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Συνταξιούχος	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
Άνεργος	-	-	-	-	-	-	1	3,0	2	6,1	
	-	-	-	-	-	-	4	12,1	29	87,9	

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

Πίνακας 5.17 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.2

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Θεωρώ το εμβόλιο αναποτελεσματικό										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	-	-	-	-	3	9,1	6	18,2	24	72,7
Άντρας	-	-	-	-	-	-	2	6,1	15	45,5
Γυναίκα	-	-	-	-	3	9,1	4	12,1	9	27,3
Ηλικία	-	-	-	-	3	9,1	6	18,2	24	72,7
18-25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26-35	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
36-45	-	-	-	-	2	6,1	3	9,1	7	21,2
46-55	-	-	-	-	1	3,0	2	6,1	10	30,3
56-65	-	-	-	-	-	-	1	3,0	6	18,2
66-75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
>75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Εκπαίδευση	-	-	-	-	3	9,1	6	18,2	24	72,7
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	-	-	-	-	2	6,1	-	-	3	9,1
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	-	-	-	-	1	3,0	3	9,1	17	51,5
Μεταπτυχιακό	-	-	-	-	-	-	3	9,1	3	9,1
Διδακτορικό	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
Απασχόληση	-	-	-	-	3	9,1	6	18,2	24	72,7
Δημ. Υπάλ.	-	-	-	-	-	-	2	6,1	8	24,2
Ιδ. Υπάλ.	-	-	-	-	2	6,1	3	9,1	9	27,3
Ελ. Επαγ.	-	-	-	-	-	-	1	3,0	3	9,1
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
Φοιτητής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Συνταξιούχος	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
Άνεργος	-	-	-	-	1	3,0	-	-	2	6,1
	-	-	-	-	3	9,1	6	18,2	24	72,7

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

Πίνακας 5.18 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.3

ΕΡΩΤΗΣΗ 3: Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Δεν εμβολιάζομαι επειδή αντιδρώ στην πίεση που ασκείται										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	1	3,0	1	3,0	4	12,1	8	24,2	19	57,6
Άντρας	1	3,0	-	-	2	6,1	3	9,1	11	33,3
Γυναίκα	-	-	1	3,0	2	6,1	5	15,2	8	24,2
Ηλικία	1	3,0	1	3,0	4	12,1	8	24,2	19	57,6
18-25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26-35	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
36-45	1	3,0	-	-	4	12,1	3	9,1	4	12,1
46-55	-	-	1	3,0	-	-	3	9,1	9	27,3
56-65	-	-	-	-	-	-	2	6,1	5	15,2
66-75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
>75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Εκπαίδευση	1	3,0	1	3,0	4	12,1	8	24,2	19	57,6
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	-	-	-	-	-	-	2	6,1	3	9,1
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	1	3,0	1	3,0	1	3,0	4	12,1	14	42,4
Μεταπτυχιακό	-	-	-	-	3	9,1	2	6,1	1	3,0
Διδακτορικό	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
Απασχόληση	1	3,0	1	3,0	4	12,1	8	24,2	19	57,6
Δημ. Υπάλ.	1	3,0	-	-	1	3,0	2	6,1	6	18,2
Ιδ. Υπάλ.	-	-	1	3,0	2	6,1	2	6,1	9	27,3
Ελ. Επαγ.	-	-	-	-	1	3,0	2	6,1	1	3,0
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0
Φοιτητής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Συνταξιούχος	-	-	-	-	-	-	1	3,0	-	-
Άνεργος	-	-	-	-	-	-	1	3,0	2	6,1
	1	3,0	1	3,0	4	12,1	8	24,2	19	57,6

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

Πίνακας 5.19 Λόγοι μη εμβολιασμού – Γ2.4

ΕΡΩΤΗΣΗ 4 Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις: Ανήκω σε ειδική ομάδα και δεν επιτρέπεται να εμβολιαστώ										
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:		0		1		2		3		4
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	20	60,6	2	6,1	5	15,2	3	9,1	3	9,1
Άντρας	11	33,3	-	-	3	9,1	1	3,0	2	6,1
Γυναίκα	9	27,3	2	6,1	2	6,1	2	6,1	1	3,0
Ηλικία	20	60,6	2	6,1	5	15,2	3	9,1	3	9,1
18-25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26-35	1	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-
36-45	9	27,3	-	-	2	6,1	1	3,0	-	-
46-55	6	18,2	2	6,1	2	6,1	1	3,0	2	6,1
56-65	4	12,1	-	-	1	3,0	1	3,0	1	3,0
66-75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
>75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Εκπαίδευση	20	60,6	2	6,1	5	15,2	3	9,1	3	9,1
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	1	3,0	-	-	1	3,0	1	3,0	2	6,1
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	14	42,4	2	6,1	2	6,1	2	6,1	1	3,0
Μεταπτυχιακό	5	15,2	-	-	1	3,0	-	-	-	-
Διδακτορικό	-	-	-	-	1	3,0	-	-	-	-
Απασχόληση	20	60,6	2	6,1	5	15,2	3	9,1	3	9,1
Δημ. Υπάλ.	7	21,2	1	3,0	1	3,0	-	-	1	3,0
Ιδ. Υπάλ.	9	27,3	1	3,0	2	6,1	1	3,0	1	3,0
Ελ. Επαγ.	2	6,1	-	-	1	3,0	1	3,0	-	-
Εκπαιδευτικός	1	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Φοιτητής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Συνταξιούχος	1	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Άνεργος	-	-	-	-	1	3,0	1	3,0	1	3,0
	20	60,6	2	6,1	5	15,2	3	9,1	3	9,1

* Το κείμενο της απάντησης έχει αντικατασταθεί για την καλύτερη προσαρμογή των αποτελεσμάτων στον πίνακα. Οι δυνατές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν: 0: Διαφωνώ, 1: Μάλλον διαφωνώ, 2: Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ, 3: Μάλλον συμφωνώ, 4: Συμφωνώ

5.4 Μέτρηση εμπιστοσύνης στους θεσμούς

Στις ερωτήσεις μέτρησης εμπιστοσύνης, χρησιμοποιήθηκαν ββάθμιες κλίμακες ώστε ο συμμετέχων να υποχρεωθεί να πάρει θέση. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα.

Στον Πίνακα 5.20, αποτυπώνονται συγκεντρωτικά οι απαντήσεις στην ερώτηση για την μέτρηση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Στο τέλος της ενότητας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά φύλο, ηλικία, εκπαίδευση και απασχόληση για τους θεσμούς Κυβέρνηση, Στρατός και Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας. Η επιλογή για την αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων για τους τρεις αυτούς θεσμούς, έγινε για τους εξής λόγους αντίστοιχα:

1. Η Κυβέρνηση αποτελεί το σπουδαιότερο θεσμό

2. Ο Στρατός είναι ο μοναδικός από τους ερευνώμενους θεσμούς που αξιολογήθηκε πάνω από την κεντρική τιμή της κλίμακας

3. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας επιλέχθηκε λόγω του θέματος της εργασίας.

Οι αναλυτικές απαντήσεις για τους υπόλοιπους θεσμούς της έρευνας παρουσιάζονται στο Παράρτημα Γ.

Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4, οι απαντήσεις για την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, δεν συνδυάζονται σε ένα ενιαίο μέτρο εμπιστοσύνης αλλά παρουσιάζονται για κάθε θεσμό ξεχωριστά.. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα συνοπτικά. Σε μια πρώτη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, είναι αξιοσημείωτο ότι ούτε ένας δεν «εμπιστεύεται απόλυτα» την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Πίνακας 5.20 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Απαντήσεις

Αξιολογίστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς. (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα)								
Απαντήσεις:	0	1	2	3	4	5	μο	σ
Κυβέρνηση	35,4	16,7	12,1	16,7	13,3	5,8	1,73	1,66
Αστυνομία	19,2	21,3	16,7	18,8	20,0	4,2	2,12	1,53
Στρατός	11,7	15,0	19,2	18,3	21,7	14,2	2,66	1,59
Δημόσια Διοίκηση	16,7	19,6	20,8	29,2	12,1	1,7	2,05	1,34
Τοπική Αυτοδιοίκηση	15,4	21,3	29,2	23,3	10,8	0,0	1,93	1,22
Ευρωπαϊκή Ένωση	20,8	15,4	17,5	22,5	20,4	3,3	2,16	1,52
ΠΟΥ (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας)	18,3	11,3	18,8	20,4	21,7	9,6	2,45	1,61
ΜΚΟ (μη κυβερνητικές οργανώσεις)	31,7	20,0	17,1	20,4	9,6	1,3	1,60	1,42

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας, Τιμές σε ποσοστά

Τη μέγιστη συχνότητα στις απαντήσεις συγκέντρωσε η Κυβέρνηση στην επιλογή 0 (δεν εμπιστεύομαι καθόλου) και την ελάχιστη η Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως αναφέρθηκε

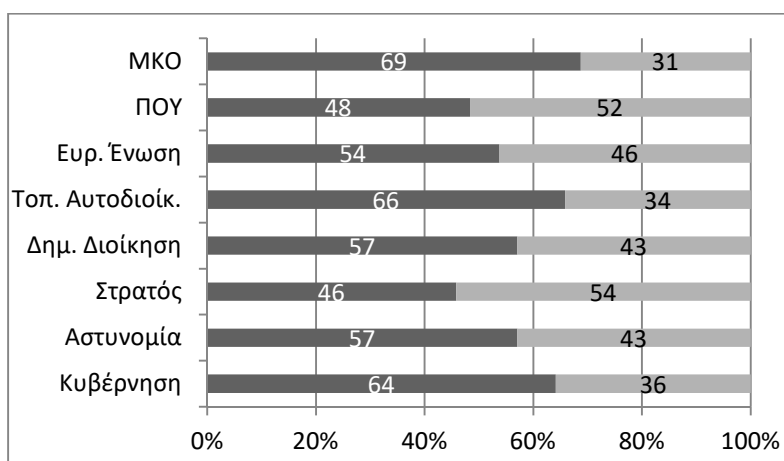
προηγούμενως. Συγκρίνοντας τους μέσους όρους, παρατηρείται ότι τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη των πολιτών απολαμβάνει ο Στρατός, με μέσο όρο βαθμολογίας 2,66, δηλαδή, πάνω από το μέσο της κλίμακας αξιολόγησης, ενώ τη χαμηλότερη οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Στον Πίνακα 5.21 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, ταξινομημένα κατά φθίνουσα σειρά.

Πίνακας 5.21 Κατάταξη εμπιστοσύνης στους θεσμούς

Θεσμός	μο	τυπική απόκλιση
Στρατός	2,66	1,59
ΠΟΥ (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας)	2,45	1,61
Ευρωπαϊκή Ένωση	2,16	1,52
Αστυνομία	2,12	1,53
Δημόσια Διοίκηση	2,05	1,34
Τοπική Αυτοδιοίκηση	1,93	1,22
Κυβέρνηση	1,73	1,66
ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις)	1,60	1,42

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

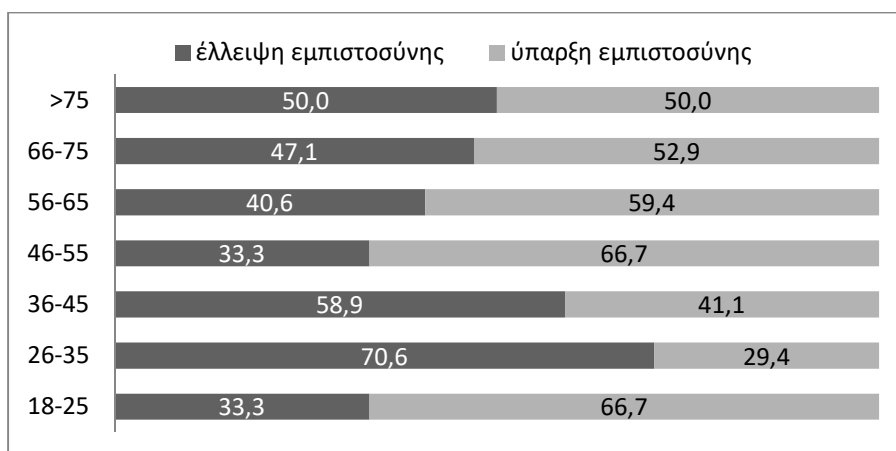
Επίσης, από τον πίνακα ταξινόμησης, παρατηρείται ότι μόνο ο Στρατός (μο = 2,66) υπερβαίνει το μέσο της κλίμακας (2,5), ενώ οι υπόλοιποι θεσμοί βρίσκονται κάτω από αυτό, δηλώνοντας ότι οι Έλληνες δεν εμπιστεύονται τους θεσμούς. Για την απεικόνιση των γραφόμενων, τα αποτελέσματα ανά θεσμό, ομαδοποιήθηκαν σε δύο ομάδες, αρνητικών και θετικών απαντήσεων. Υπενθυμίζεται ότι η κλίμακα αξιολόγησης ήταν άρτιου αριθμού (6βάθμια), επομένως ο ερωτώμενος έχει λάβει θέση, αριστερά (έλλειψη εμπιστοσύνης) ή δεξιά (παρουσία εμπιστοσύνης) του μέσου της κλίμακας.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

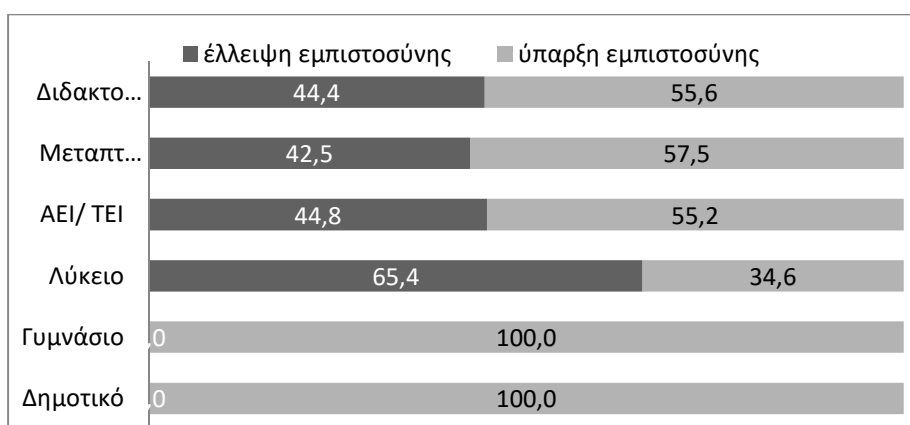
Διάγραμμα 5.10 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς

Στα Διαγράμματα 5.11, 5.12 και 5.13 αποτυπώνονται τα αποτελέσματα για την Κυβέρνηση ανά ηλικία, εκπαίδευση και απασχόληση, αντίστοιχα.

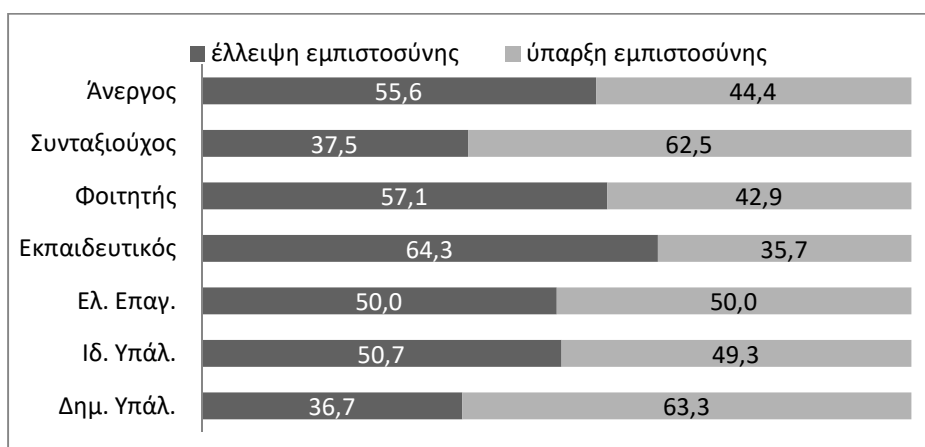
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.11 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση) – Ηλικία

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.12 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση) – Εκπαίδευση

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.13 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση) - Απασχόληση

Από την επισκόπηση των συνολικών στοιχείων για τους θεσμούς, ενδιαφέρον παρουσιάζει η εμπιστοσύνη στον Δημόσια Διοίκηση ανά τομέα απασχόλησης. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα αποτελέσματα των μετρήσεων.

Πίνακας 5.22 Εμπιστοσύνη στη Δημόσια Διοίκηση ανά τομέα απασχόλησης

Απασχόληση	n	50	37	42	54	49	8	μο	σ
Δημ. Υπάλληλος	79	9	15	16	18	18	3	2,380	1,408
Ιδ. Υπάλληλος	73	20	11	12	14	13	3	1,973	1,587
Ελ. Επαγ	34	7	3	5	12	5	2	2,324	1,509
Εκπαιδευτικός	14	5	0	2	3	4	0	2,071	1,668
Φοιτητής	7	1	1	2	1	2	0	2,286	1,385
Συνταξιούχος	24	5	5	3	5	6	0	2,083	1,498
Άνεργος	9	3	2	2	1	1	0	1,444	1,343

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Από τον Πίνακα 5.22 προκύπτει ότι τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στη Δημόσια Διοίκηση την έχουν οι Δημόσιοι Υπάλληλοι (2,38), αλλά ακόμα και αυτών των ίδιων η εμπιστοσύνη, ενώ βρίσκεται κοντά στο μέσο της 6βάθμιας κλίμακας αξιολόγησης, δεν καταφέρνει να το ξεπεράσει. Κοντά, με την ίδια αξιολόγηση βρίσκονται οι Ελεύθεροι Επαγγελματίες και στη συνέχεια οι Φοιτητές. Τη χαμηλότερη εμπιστοσύνη στη Δημόσια Διοίκηση έχουν οι άνεργοι (1,44).

Στους πίνακες που ακολουθούν, Πίνακες 5.23 έως 5.25, παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα, εκπαιδευτικό επίπεδο και απασχόληση για όλες τις ερωτήσεις της ενότητας.

Πίνακας 5.23 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Κυβέρνηση

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).												
Κυβέρνηση												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
σύνολο	28	11,7	36	15,0	46	19,2	44	18,3	52	21,7	34	14,2
Φύλο												
Άντρας	9	3,8	10	4,2	13	5,4	9	3,8	26	10,8	17	7,1
Γυναίκα	19	7,9	26	10,8	33	13,8	35	14,6	26	10,8	17	7,1
Ηλικία	28	11,7	36	15,0	46	19,2	44	18,3	52	21,7	34	14,2
18-25	1	0,4	2	0,8	-	-	5	2,1	-	-	1	0,4
26-35	6	2,5	4	1,7	2	0,8	3	1,3	1	0,4	1	0,4
36-45	13	5,4	14	5,8	16	6,7	11	4,6	11	4,6	8	3,3
46-55	4	1,7	11	4,6	15	6,3	19	7,9	27	11,3	14	5,8
56-65	3	1,3	2	0,8	8	3,3	2	0,8	10	4,2	7	2,9
66-75	-	-	3	1,3	5	2,1	4	1,7	2	0,8	3	1,3
>75	1	0,4	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-
Εκπαίδευση	28	11,7	36	15,0	46	19,2	44	18,3	52	21,7	34	14,2
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-
Λύκειο	5	2,1	5	2,1	7	2,9	5	2,1	2	0,8	2	0,8
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	13	5,4	17	7,1	17	7,1	21	8,8	24	10,0	13	5,4
Μεταπτυχιακό	9	3,8	10	4,2	15	6,3	14	5,8	17	7,1	15	6,3
Διδακτορικό	1	0,4	4	1,7	7	2,9	4	1,7	7	2,9	4	1,7
Απασχόληση	28	11,7	36	15,0	46	19,2	44	18,3	52	21,7	34	14,2
Δημ. Υπάλ.	2	0,8	11	4,6	16	6,7	11	4,6	23	9,6	16	6,7
Ιδ. Υπάλ.	16	6,7	11	4,6	10	4,2	17	7,1	11	4,6	8	3,3
Ελ. Επαγ.	5	2,1	5	2,1	7	2,9	6	2,5	8	3,3	3	1,3
Εκπαιδευτικός	2	0,8	3	1,3	4	1,7	1	0,4	4	1,7	-	-
Φοιτητής	1	0,4	3	1,3	-	-	2	0,8	-	-	1	0,4
Συνταξιούχος	1	0,4	2	0,8	6	2,5	4	1,7	5	2,1	6	2,5
Άνεργος	1	0,4	1	0,4	3	1,3	3	1,3	1	0,4	-	-
	28	11,7	36	15,0	46	19,2	44	18,3	52	21,7	34	14,2

Πίνακας 5.24 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Στρατός

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).												
Στρατός												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
Άντρας	13	5,4	14	5,8	26	10,8	22	9,2	9	3,8	-	-
Γυναίκα	24	10,0	37	15,4	44	18,3	34	14,2	17	7,1	-	-
Ηλικία	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
18-25	2	0,8	2	0,8	2	0,8	2	0,8	1	0,4	-	-
26-35	3	1,3	4	1,7	5	2,1	3	1,3	2	0,8	-	-
36-45	13	5,4	16	6,7	23	9,6	17	7,1	4	1,7	-	-
46-55	12	5,0	13	5,4	29	12,1	21	8,8	15	6,3	-	-
56-65	5	2,1	8	3,3	8	3,3	9	3,8	2	0,8	-	-
66-75	1	0,4	8	3,3	3	1,3	3	1,3	2	0,8	-	-
>75	1	0,4	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Εκπαίδευση	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
Δημοτικό	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Λύκειο	6	2,5	10	4,2	6	2,5	3	1,3	1	0,4	-	-
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	18	7,5	24	10,0	30	12,5	21	8,8	12	5,0	-	-
Μεταπτυχιακό	11	4,6	13	5,4	25	10,4	20	8,3	11	4,6	-	-
Διδακτορικό	2	0,8	3	1,3	9	3,8	11	4,6	2	0,8	-	-
Απασχόληση	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
Δημ. Υπάλ.	7	2,9	17	7,1	23	9,6	23	9,6	9	3,8	-	-
Ιδ. Υπάλ.	17	7,1	15	6,3	21	8,8	15	6,3	5	2,1	-	-
Ελ. Επαγ.	6	2,5	4	1,7	11	4,6	9	3,8	4	1,7	-	-
Εκπαιδευτικός	2	0,8	3	1,3	7	2,9	-	-	2	0,8	-	-
Φοιτητής	2	0,8	1	0,4	1	0,4	2	0,8	1	0,4	-	-
Συνταξιούχος	3	1,3	10	4,2	3	1,3	5	2,1	3	1,3	-	-
Άνεργος	-	-	1	0,4	4	1,7	2	0,8	2	0,8	-	-
	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-

Πίνακας 5.25 Εμπιστοσύνη στους θεσμούς – Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείτε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).												
Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ)												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
Άντρας	-	-	11	4,6	19	7,9	34	14,2	16	6,7	4	1,7
Γυναίκα	4	1,7	18	7,5	28	11,7	60	25,0	35	14,6	11	4,6
Ηλικία	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
18-25	-	-	-	-	-	-	8	3,3	1	0,4	-	-
26-35	-	-	5	2,1	2	0,8	7	2,9	2	0,8	1	0,4
36-45	3	1,3	7	2,9	14	5,8	27	11,3	19	7,9	3	1,3
46-55	1	0,4	10	4,2	19	7,9	32	13,3	19	7,9	9	3,8
56-65	-	-	4	1,7	9	3,8	14	5,8	5	2,1	-	-
66-75	-	-	3	1,3	3	1,3	4	1,7	5	2,1	2	0,8
>75	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Εκπαίδευση	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	38,3	51	21,3	15	6,3
Δημοτικό	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	1	0,4	6	2,5	6	2,5	11	4,6	2	0,8	-	-
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	2	0,8	13	5,4	23	9,6	43	17,9	17	7,1	7	2,9
Μεταπτυχιακό	1	0,4	6	2,5	15	6,3	30	12,5	22	9,2	6	2,5
Διδακτορικό	-	-	4	1,7	1	0,4	10	4,2	10	4,2	2	0,8
Απασχόληση	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
Δημ. Υπάλ.	1	0,4	12	5,0	13	5,4	27	11,3	21	8,8	5	2,1
Ιδ. Υπάλ.	1	0,4	6	2,5	15	6,3	32	13,3	13	5,4	6	2,5
Ελ. Επαγ.	2	0,8	6	2,5	6	2,5	14	5,8	5	2,1	1	0,4
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	2	0,8	6	2,5	5	2,1	1	0,4
Φοιτητής	-	-	1	0,4	1	0,4	4	1,7	1	0,4	-	-
Συνταξιούχος	-	-	4	1,7	6	2,5	7	2,9	5	2,1	2	0,8
Άνεργος	-	-	-	-	4	1,7	4	1,7	1	0,4	-	-
	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3

5.5 Μέτρηση διαπροσωπικής εμπιστοσύνης

Συγκεντρωτικά οι απαντήσεις παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5.26). Με μια πρώτη ανάγνωση, το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε η βαθμολογία 4 στην ερώτηση για τη μέτρηση της ιδιωτικής ή περιορισμένης εμπιστοσύνης (εμπιστοσύνη σε ανθρώπους που γνωρίζω). Τη χαμηλότερη συχνότητα, καμία απάντηση, συγκέντρωσε η βαθμολογία 0 (δεν εμπιστεύομαι καθόλου) στην ίδια ερώτηση.

Η πρώτη ερώτηση σχετικά με τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη, μετράει τη γενική εμπιστοσύνη, σε γνωστούς και αγνώστους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είχε μια μάλλον θετική στάση: το 39,2% επέλεξε το 3 από την κλίμακα από το 0 έως 5.

Στη μέτρηση της ιδιωτικής εμπιστοσύνης, δηλαδή της εμπιστοσύνης στους γνωστούς (ερώτηση 2), το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε η βαθμολογία 4 στην κλίμακα από το 0 έως το 6, με ποσοστό 45,8%, ενώ τη χαμηλότερη βαθμολογία 0, η επιλογή δεν «εμπιστεύομαι καθόλου» στην ίδια ερώτηση.

Ο μέσος όρος της πρώτης ερώτησης είναι 2,85 ενώ ο μέσος όρος της δεύτερης 3.72. Το αποτέλεσμα είναι αναμενόμενο: η διαπροσωπική εμπιστοσύνη μεταξύ γνωστών να είναι μεγαλύτερη της γενικής διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, μεταξύ γνωστών και αγνώστων.

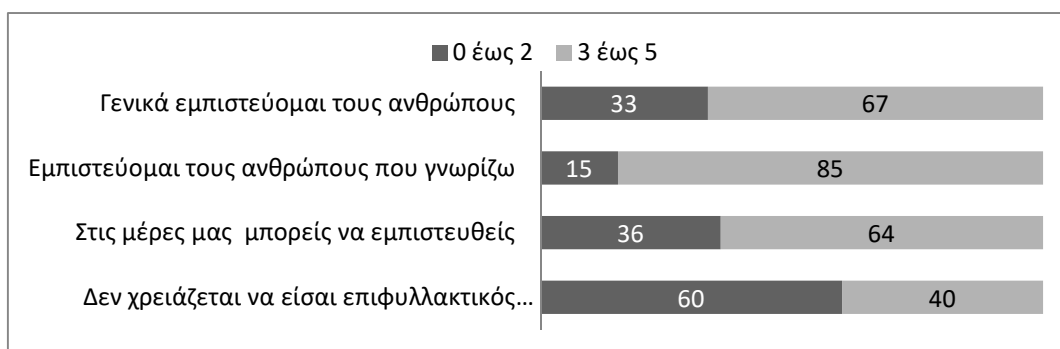
Πίνακας 5.26 Μέτρηση διαπροσωπικής εμπιστοσύνης

Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)						
Απαντήσεις:	0	1	2	3	4	5
1. Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους	1,7	12,1	19,6	39,2	21,3	6,3
2. Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω	0,0	3,8	11,7	16,3	45,8	22,5
Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: συμφωνώ απόλυτα, 5: δεν συμφωνώ καθόλου)*						
3. Στις μέρες μας μπορείς να εμπιστεύεσαι	1,7	10,0	24,2	19,2	22,9	22,1
4. Δεν χρειάζεται να είσαι επιφυλακτικός όταν γνωρίζεις κάποιον πρώτη φορά	14,6	15,0	30,4	19,2	17,1	3,75
* Οι δύο τελευταίες ερωτήσεις ήταν αντίστροφα ταξινομημένες και έγινε η κατάλληλη προσαρμογή πριν την στατιστική επεξεργασία τους. Εδώ παρουσιάζονται αναδιατυπωμένες ώστε να συμφωνούν με την κατεύθυνση της κλίμακας των ερωτήσεων 1 και 2.						

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Στα διάγραμμα 5.14 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ομαδοποιημένα ανά τρεις βαθμίδες της 6βάθμιας κλίμακας. Από το διάγραμμα παρατηρείται ότι οι τρεις πρώτες ερωτήσεις δείχνουν αυξημένη εμπιστοσύνη, ενώ η τέταρτη διαφοροποιείται,

επιβεβαιώνοντας πιθανά την κριτική που έχει ασκηθεί στη συγκεκριμένη ερώτηση, για τη χρήση της στη μέτρηση της εμπιστοσύνης.

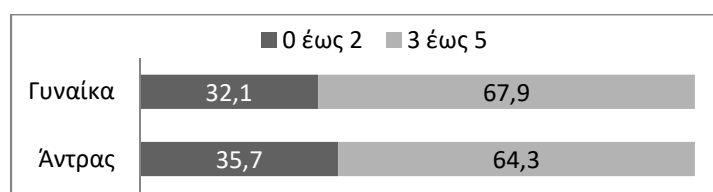
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας
Διάγραμμα 5.14 Διαπροσωπική εμπιστοσύνη

Πίνακας 5.27 Διαπροσωπική εμπιστοσύνη – στατιστικά μεγέθη

1. Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους.										
0	1	2	3	4	5	Πληθυσμός N	μέσος όρος μο	τυπική απόκλιση σ		
4	29	47	94	51	15					
1,7%	12,1%	19,6%	39,2%	21,3%	6,3%				240	2,85
2. Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω.										
0	1	2	3	4	5	Πληθυσμός N	μέσος όρος μο	τυπική απόκλιση σ		
0	9	28	39	110	54					
0%	3,8%	11,7%	16,3%	45,8%	22,5%				240	3,72
3. Στις μέρες μας μπορείς να εμπιστευθείς										
0	0	0	0	0	0	Πληθυσμός N	μέσος όρος μο	τυπική απόκλιση σ		
4	24	58	46	55	53					
1,7	10,0	24,2	19,2	22,9	22,1				240	3,18
4. Δεν χρειάζεται να είσαι επιφυλακτικός όταν γνωρίζεις κάποιον πρώτη φορά										
0	0	0	0	0	0	Πληθυσμός N	μέσος όρος μο	τυπική απόκλιση σ		
0	0	0	0	0	0					
14,6	15,0	30,4	19,2	17,1	3,8				240	2,2

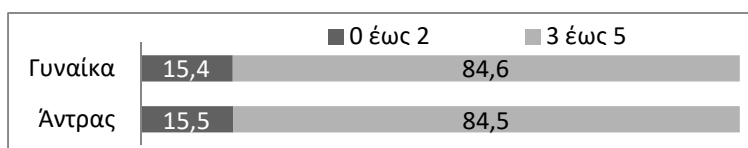
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Εξετάζοντας τη γενική και την περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά φύλο, διαπιστώνεται ότι υπάρχει μικρή διαφορά σχετικά με τη γενική εμπιστοσύνη, με τις γυναίκες να εμπιστεύονται περισσότερο.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας
Διάγραμμα 5.15 Γενική εμπιστοσύνη – φύλο

Ενώ, όσον αφορά στην περιορισμένη εμπιστοσύνη, αυτές είναι σχεδόν ίδιες μεταξύ των δύο φύλων (Διάγραμμα 5.16).

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.16 Περιορισμένη ή ιδιωτική εμπιστοσύνη – φύλο

5.5.1 Γενική εμπιστοσύνη

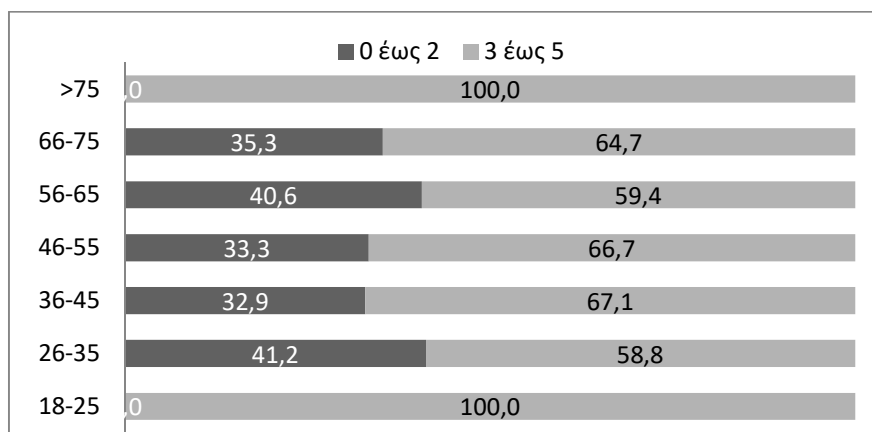
Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μέτρησης για τη γενική εμπιστοσύνη (ερώτηση 1).

Η αξιολόγηση για την γενική εμπιστοσύνη (πρώτη ερώτηση) ανά ηλικιακή ομάδα αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 5.17. Όπως φαίνεται από το διάγραμμα, οι νέοι και οι ηλικιωμένοι δεν έχουν καμία αρνητική βαθμολογία (0 έως 2) στην κλίμακα αξιολόγησης της γενικής εμπιστοσύνης. Η κατανομή των απαντήσεων ανά ηλικιακή ομάδα παρουσιάζεται στον Πίνακα 5.28.

Πίνακας 5.28 Γενική εμπιστοσύνη - κατανομή αξιολογήσεων ανά ηλικιακή ομάδα

	0	1	2	3	4	5
18-25	0	0	0	88,9	11,1	0
26-35	0	29,4	11,8	41,2	11,8	5,88
36-45	4,11	9,59	19,2	37	26	4,11
46-55	1,11	11,1	21,1	35,6	21,1	10
56-65	0	12,5	28,1	43,8	15,6	0
66-75	0	17,6	17,6	23,5	29,4	11,8
>75	0	0	0	100	0	0

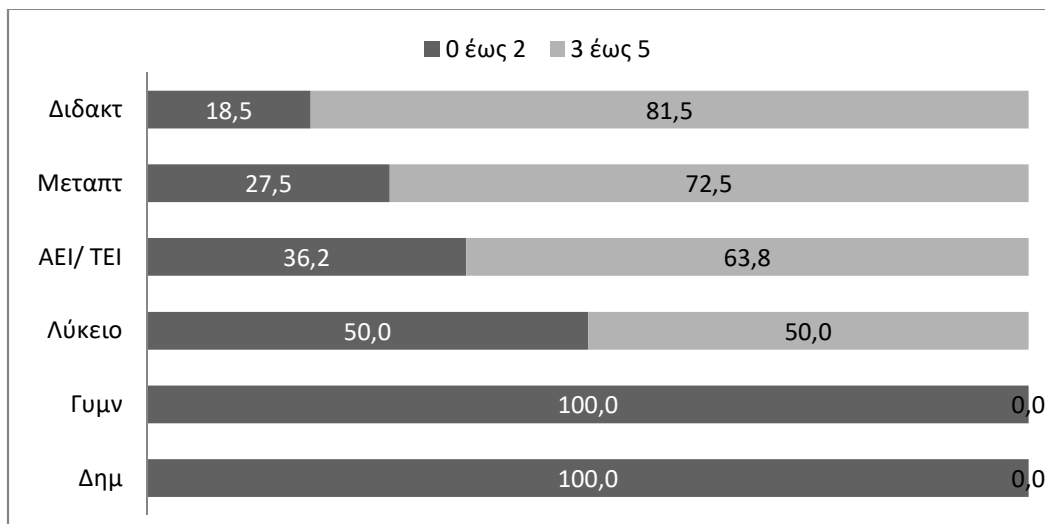
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

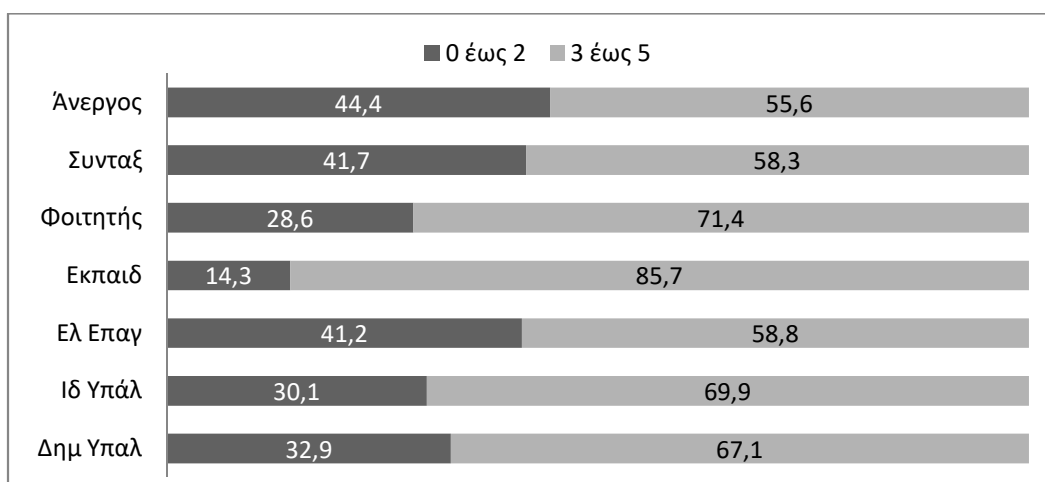
Διάγραμμα 5.17 Γενική εμπιστοσύνη ανά ηλικιακή ομάδα

Αναλυτικά, η κατανομή της βαθμολογίας ανά δημογραφική μεταβλητή (φύλο, εκπαίδευση, απασχόληση) παρουσιάζεται στο τέλος της ενότητας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται διαγράμματα ανά εκπαίδευση και απασχόληση με τους αντίστοιχους ποσοστιαίους πίνακες.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.18 Γενική εμπιστοσύνη ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

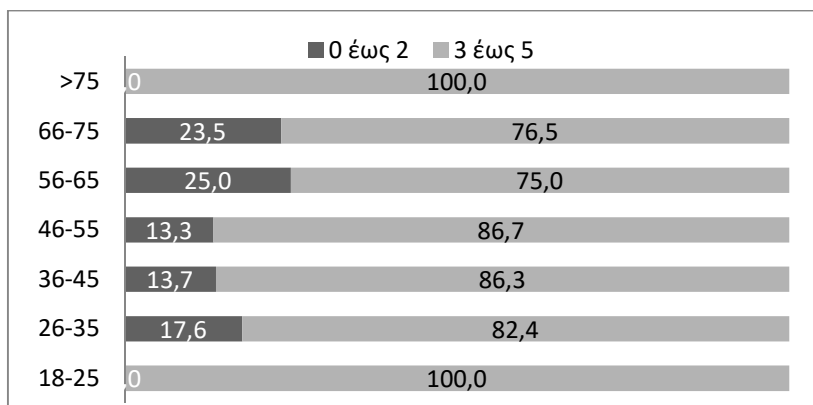
Διάγραμμα 5.19 Γενική εμπιστοσύνη ανά απασχόληση

Από το Διάγραμμα 5.18 φαίνεται ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο επηρεάζει το επίπεδο εμπιστοσύνης των ανθρώπων. Επίσης από τον Πίνακα 5.19, προκύπτει ότι την υψηλότερη γενική εμπιστοσύνη έχουν οι εκπαιδευτικοί (85,7%) και ακολουθούν οι φοιτητές (71,4%). Υπενθυμίζεται, ότι οι απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μόνο δύο, ένας απόφοιτος Δημοτικού και ένας απόφοιτος Γυμνασίου, οπότε δεν μπορεί να υπάρξει αντιπροσωπευτική απάντηση για τις βαθμίδες αυτές.

5.5.2 Περιορισμένη εμπιστοσύνη

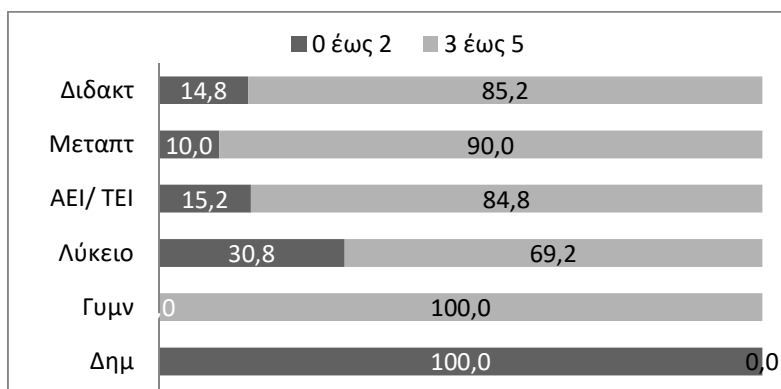
Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την περιορισμένη εμπιστοσύνη, δηλαδή την εμπιστοσύνη προς τους γνωστούς μας ανθρώπους.

Όσον αφορά στην ηλικιακή κατανομή, τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη έχουν οι πολύ νέοι και οι πολύ ηλικιωμένοι, όπως συμβαίνει και με τη γενική εμπιστοσύνη.

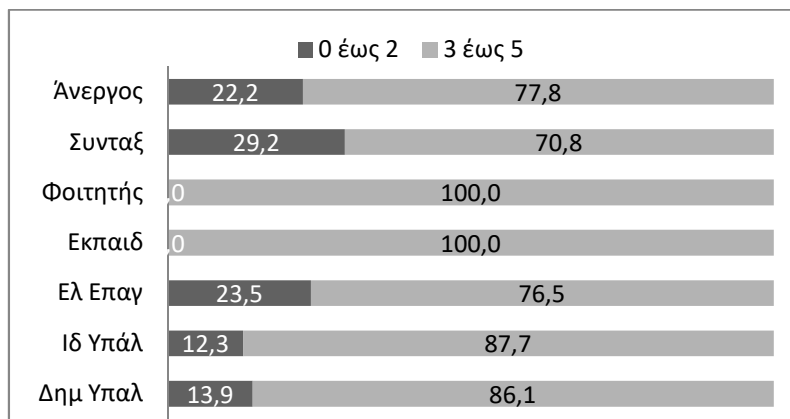
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.20 Περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά ηλικιακή ομάδα

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.21 Περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

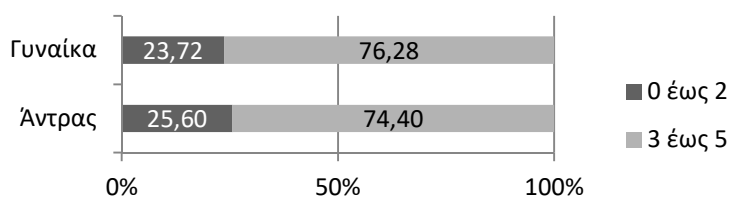
Διάγραμμα 5.22 Περιορισμένη εμπιστοσύνη ανά απασχόληση

Το ίδιο ισχύει και με την κατανομή της περιορισμένης εμπιστοσύνης ανά απασχόληση, Όπως με τη γενική εμπιστοσύνη, τα μεγαλύτερα επίπεδα εμπιστοσύνης παρατηρούνται στους εκπαιδευτικούς και τους φοιτητές, όπου όλοι εμπιστεύονται τους γνωστούς τους (Διάγραμμα 5.22).

5.5.3 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη

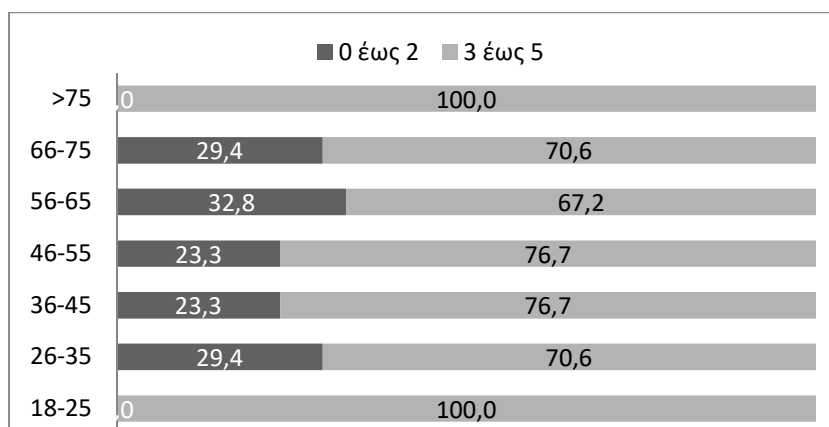
Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4.6.2, τα αποτελέσματα των μετρήσεων της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης μπορούν να συνδυαστούν και να αποτυπωθεί ένας δείκτης για τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη που υπολογίζεται από το μέσο όρο των απαντήσεων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα διαγράμματα των αποτελεσμάτων της συνολικής διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, ανά φύλο, ηλικία, εκπαίδευση και απασχόληση

Στο Διάγραμμα 5.25 αποτυπώνεται η διαπροσωπική εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο φύλων. Δεδομένου ότι αυτή προκύπτει από το συνδυασμό της γενικής και της ιδιωτικής εμπιστοσύνης, το αποτέλεσμα δεν εκπλήσσει.

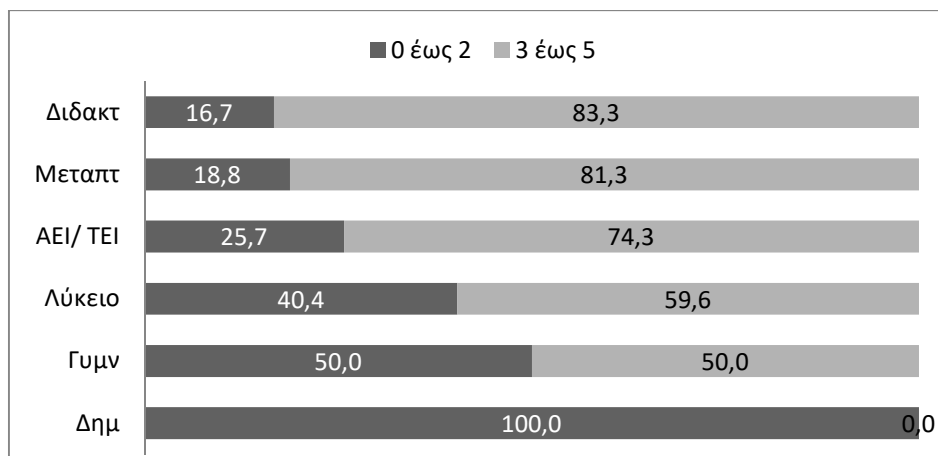
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.23 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη ανά φύλο

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

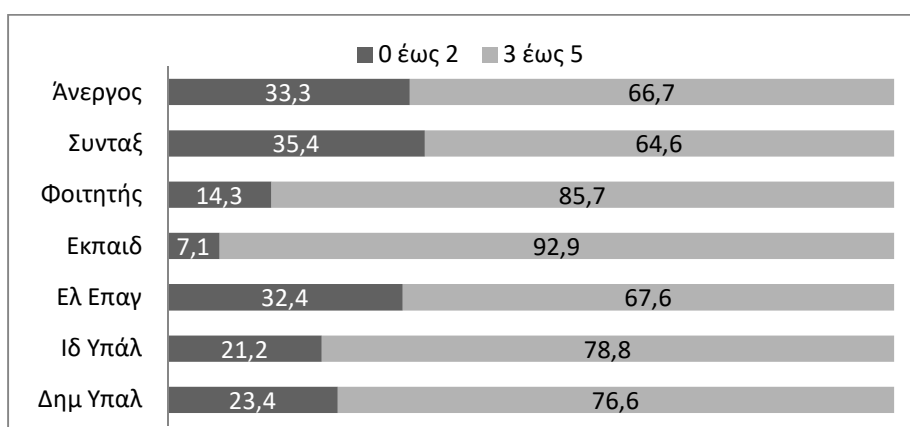
Διάγραμμα 5.24 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη ανά ηλικιακό επίπεδο

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.25 Συνολική διαπροσωπική εμπιστοσύνη ανά βαθμίδα εκπαίδευσης

Στο διάγραμμα της εμπιστοσύνης ανά εκπαιδευτική βαθμίδα, φαίνεται να υπάρχει σχέση με το μορφωτικό επίπεδο του ατόμου. Η παρατήρηση αυτή είναι σύμφωνη με τα συμπεράσματα των μετρήσεων παλαιότερων ερευνών, όπως παρουσιάστηκε στο πρώτο κεφάλαιο.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.26 Συνολική εμπιστοσύνη ανά τομέα απασχόλησης

Για την διαπροσωπική εμπιστοσύνη βάσει απασχόλησης, φαίνεται ότι τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη έχουν οι εκπαιδευτικοί και ακολουθούν οι φοιτητές. Η παρατήρηση αυτή σε συνδυασμό με την προηγούμενη, θέτει ένα ενδιαφέρον θέμα προς μελέτη, για τους λόγους που η εκπαιδευτική κοινότητα έχει αυξημένη εμπιστοσύνη.

Οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν τις απαντήσεις στις ερωτήσεις για τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη σε απόλυτες και σχετικές συχνότητες.

Πίνακας 5.29 Γενική εμπιστοσύνη – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)												
Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
Άντρας	-	-	11	4,6	19	7,9	34	14,2	16	6,7	4	1,7
Γυναίκα	4	1,7	18	7,5	28	11,7	60	25,0	35	14,6	11	4,6
Ηλικία	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
18-25	-	-	-	-	-	-	8	3,3	1	0,4	-	-
26-35	-	-	5	2,1	2	0,8	7	2,9	2	0,8	1	0,4
36-45	3	1,3	7	2,9	14	5,8	27	11,3	19	7,9	3	1,3
46-55	1	0,4	10	4,2	19	7,9	32	13,3	19	7,9	9	3,8
56-65	-	-	4	1,7	9	3,8	14	5,8	5	2,1	-	-
66-75	-	-	3	1,3	3	1,3	4	1,7	5	2,1	2	0,8
>75	-	-	-	-	-	-	2	0,8	-	-	-	-
Εκπαίδευση	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
Δημοτικό	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	1	0,4	6	2,5	6	2,5	11	4,6	2	0,8	-	-
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	2	0,8	13	5,4	23	9,6	43	17,9	17	7,1	7	2,9
Μεταπτυχιακό	1	0,4	6	2,5	15	6,3	30	12,5	22	9,2	6	2,5
Διδακτορικό	-	-	4	1,7	1	0,4	10	4,2	10	4,2	2	0,8
Απασχόληση	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3
Δημ. Υπάλληλος	1	0,4	12	5,0	13	5,4	27	11,3	21	8,8	5	2,1
Ιδ. Υπάλληλος	1	0,4	6	2,5	15	6,3	32	13,3	13	5,4	6	2,5
Ελ. Επαγ	2	0,8	6	2,5	6	2,5	14	5,8	5	2,1	1	0,4
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	2	0,8	6	2,5	5	2,1	1	0,4
Φοιτητής	-	-	1	0,4	1	0,4	4	1,7	1	0,4	-	-
Συνταξιούχος	-	-	4	1,7	6	2,5	7	2,9	5	2,1	2	0,8
Άνεργος	-	-	-	-	4	1,7	4	1,7	1	0,4	-	-
	4	1,7	29	12,1	47	19,6	94	39,2	51	21,3	15	6,3

Πίνακας 5.30 Μερική εμπιστοσύνη – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)												
Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
Άντρας	-	-	2	0,8	11	4,6	14	5,8	39	16,3	18	7,5
Γυναίκα	-	-	7	2,9	17	7,1	25	10,4	71	29,6	36	15,0
Ηλικία	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
18-25	-	-	-	-	-	-	3	1,3	3	1,3	3	1,3
26-35	-	-	-	-	3	1,3	2	0,8	9	3,8	3	1,3
36-45	-	-	5	2,1	5	2,1	12	5,0	32	13,3	19	7,9
46-55	-	-	2	0,8	10	4,2	10	4,2	48	20,0	20	8,3
56-65	-	-	1	0,4	7	2,9	7	2,9	14	5,8	3	1,3
66-75	-	-	1	0,4	3	1,3	4	1,7	4	1,7	5	2,1
>75	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-	1	0,4
Εκπαίδευση	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
Δημοτικό	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-
Λύκειο	-	-	3	1,3	5	2,1	5	2,1	7	2,9	6	2,5
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	-	-	3	1,3	13	5,4	23	9,6	42	17,5	24	10,0
Μεταπτυχιακό	-	-	2	0,8	6	2,5	11	4,6	47	19,6	14	5,8
Διδακτορικό	-	-	1	0,4	3	1,3	-	-	13	5,4	10	4,2
Απασχόληση	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
Δημ. Υπάλληλος	-	-	2	0,8	9	3,8	16	6,7	35	14,6	17	7,1
Ιδ. Υπάλληλος	-	-	2	0,8	7	2,9	9	3,8	34	14,2	21	8,8
Ελ. Επαγ	-	-	4	1,7	4	1,7	4	1,7	19	7,9	3	1,3
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	-	-	3	1,3	7	2,9	4	1,7
Φοιτητής	-	-	-	-	-	-	1	0,4	5	2,1	1	0,4
Συνταξιούχος	-	-	1	0,4	6	2,5	5	2,1	6	2,5	6	2,5
Άνεργος	-	-	-	-	2	0,8	1	0,4	4	1,7	2	0,8
	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5

Πίνακας 5.31 Εμπιστοσύνη, ερ. 3 – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)												
Στις μέρες μας δεν μπορείτε να εμπιστευθεί κανένα												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	53	22,1	55	22,9	46	19,2	58	24,2	24	10,0	4	1,7
Άντρας	16	6,7	20	8,3	18	7,5	23	9,6	6	2,5	1	0,4
Γυναίκα	37	15,4	35	14,6	28	11,7	35	14,6	18	7,5	3	1,3
Ηλικία	53	22,1	55	22,9	46	19,2	58	24,2	24	10,0	4	1,7
18-25	3	1,3	1	0,4	2	0,8	2	0,8	1	0,4	-	-
26-35	3	1,3	3	1,3	6	2,5	5	2,1	-	-	-	-
36-45	17	7,1	16	6,7	13	5,4	21	8,8	4	1,7	2	0,8
46-55	18	7,5	24	10,0	13	5,4	18	7,5	16	6,7	1	0,4
56-65	5	2,1	7	2,9	8	3,3	8	3,3	3	1,3	1	0,4
66-75	7	2,9	4	1,7	4	1,7	2	0,8	-	-	-	-
>75	-	-	-	-	-	-	2	0,8	-	-	-	-
Εκπαίδευση	53	22,1	55	22,9	46	19,2	58	24,2	24	10,0	4	1,7
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,4
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Λύκειο	5	2,1	8	3,3	4	1,7	7	2,9	1	0,4	1	0,4
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	21	8,8	19	7,9	24	10,0	29	12,1	12	5,0	-	-
Μεταπτυχιακό	19	7,9	19	7,9	12	5,0	18	7,5	10	4,2	2	0,8
Διδακτορικό	8	3,3	9	3,8	6	2,5	3	1,3	1	0,4	-	-
Απασχόληση	53	22,1	55	22,9	46	19,2	58	24,2	24	10,0	4	1,7
Δημ. Υπάλληλος	19	7,9	15	6,3	13	5,4	20	8,3	11	4,6	1	0,4
Ιδ. Υπάλληλος	15	6,3	15	6,3	14	5,8	22	9,2	6	2,5	1	0,4
Ελ. Επαγ	4	1,7	13	5,4	7	2,9	7	2,9	2	0,8	1	0,4
Εκπαιδευτικός	1	0,4	7	2,9	2	0,8	1	0,4	3	1,3	-	-
Φοιτητής	3	1,3	1	0,4	2	0,8	1	0,4	-	-	-	-
Συνταξιούχος	7	2,9	4	1,7	7	2,9	4	1,7	1	0,4	1	0,4
Άνεργος	4	1,7	-	-	1	0,4	3	1,3	1	0,4	-	-
	53	22,1	55	22,9	46	19,2	58	24,2	24	10,0	4	1,7

Πίνακας 5.32 Εμπιστοσύνη ερ. 4 – φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)												
Όταν γνωρίζεις κάποιον πρέπει να είσαι επιφυλακτικός												
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	9	3,8	41	17,1	46	19,2	73	30,4	36	15,0	35	14,6
Άντρας	2	0,8	11	4,6	19	7,9	32	13,3	12	5,0	8	3,3
Γυναίκα	7	2,9	30	12,5	27	11,3	41	17,1	24	10,0	27	11,3
Ηλικία	9	3,8	41	17,1	46	19,2	73	30,4	36	15,0	35	14,6
18-25	-	-	-	-	2	0,8	1	0,4	3	1,3	3	1,3
26-35	-	-	3	1,3	5	2,1	7	2,9	-	-	2	0,8
36-45	2	0,8	11	4,6	12	5,0	23	9,6	13	5,4	12	5,0
46-55	5	2,1	16	6,7	18	7,5	25	10,4	15	6,3	11	4,6
56-65	1	0,4	5	2,1	7	2,9	10	4,2	4	1,7	5	2,1
66-75	1	0,4	6	2,5	2	0,8	5	2,1	1	0,4	2	0,8
>75	-	-	-	-	-	-	2	0,8	-	-	-	-
Εκπαίδευση	9	3,8	41	17,1	46	19,2	73	30,4	36	15,0	35	14,6
Δημοτικό	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,4
Γυμνάσιο	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	-	-	7	2,9	6	2,5	6	2,5	4	1,7	3	1,3
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	2	0,8	16	6,7	21	8,8	36	15,0	16	6,7	14	5,8
Μεταπτυχιακό	5	2,1	12	5,0	14	5,8	24	10,0	13	5,4	12	5,0
Διδακτορικό	1	0,4	6	2,5	5	2,1	7	2,9	3	1,3	5	2,1
Απασχόληση	9	3,8	41	17,1	46	19,2	73	30,4	36	15,0	35	14,6
Δημ. Υπάλληλος	5	2,1	14	5,8	12	5,0	21	8,8	15	6,3	12	5,0
Ιδ. Υπάλληλος	2	0,8	11	4,6	17	7,1	25	10,4	8	3,3	10	4,2
Ελ. Επαγ	-	-	7	2,9	8	3,3	8	3,3	7	2,9	4	1,7
Εκπαιδευτικός	-	-	2	0,8	1	0,4	8	3,3	1	0,4	2	0,8
Φοιτητής	-	-	-	-	2	0,8	1	0,4	2	0,8	2	0,8
Συνταξιούχος	1	0,4	5	2,1	4	1,7	7	2,9	2	0,8	5	2,1
Άνεργος	1	0,4	2	0,8	2	0,8	3	1,3	1	0,4	-	-
	9	3,8	41	17,1	46	19,2	73	30,4	36	15,0	35	14,6

5.6 Έλεγχοι υποθέσεων

Στις προηγούμενες ενότητες, παρουσιάστηκε η περιγραφική στατιστική των δεδομένων που συλλέχθηκαν. Στην παρούσα ενότητα, απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα μέσω της επαγωγικής στατιστικής. Αρχικά, υπενθυμίζονται τα ερευνητικά ερωτήματα και στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που έχει σκοπό να απαντήσει η έρευνα είναι:

1. Σχετίζεται η απόφαση για τον εμβολιασμό με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς;

Για την απάντηση στο ερώτημα, εξετάστηκε η Υπόθεση 1: Αυτοί που εμβολιάστηκαν έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους θεσμούς σε σχέση με αυτούς που δεν εμβολιάστηκαν.

2. Υπάρχει σχέση διαπροσωπικής εμπιστοσύνης και εμπιστοσύνης στους θεσμούς;

Θα εξεταστεί η υπόθεση ότι οι πολίτες που εμπιστεύονται τους ανθρώπους (διαπροσωπική εμπιστοσύνη) εμπιστεύονται και τους θεσμούς (Υπόθεση 2).

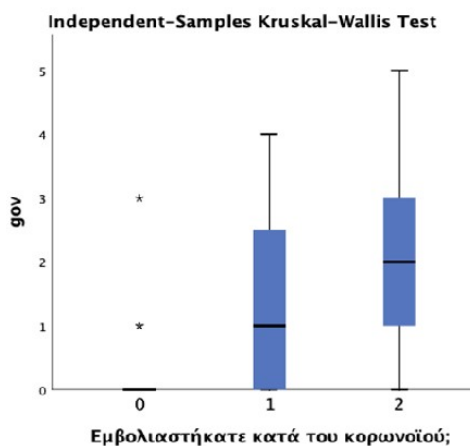
Πίνακας 5.33 Πίνακας συνάφειας εμπιστοσύνης στους θεσμούς - εμβολιασμός

Εμβολιασμός	γον	γον					Σύνολο	
		0	1	2	3	4		5
0	Συχνότητα	30	2	0	1	0	0	33
	Αναμενόμενη συχνότητα	11,69	5,50	3,99	5,50	4,40	1,93	33
	% στο Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;	90,9	6,1	0	3	0	0	100
1	Συχνότητα	12	6	2	2	5	0	27
	Αναμενόμενη συχνότητα	9,56	4,50	3,26	4,50	3,60	1,58	27
	% στο Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;	44,4	22,2	7,4	7,4	18,5	0	100
2	Συχνότητα	43	32	27	37	27	14	180
	Αναμενόμενη συχνότητα	63,75	30,00	21,75	30,00	24,00	10,50	180
	% στο Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;	23,9	17,8	15	20,6	15	7,8	100
Σύνολο	Συχνότητα	85	40	29	40	32	14	240
	% στο Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;	35,4	16,7	12,1	16,7	13,3	5,8	100

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας,

Για την απάντηση του πρώτου ερωτήματος, πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος της υπόθεσης, ότι όσοι εμβολιάστηκαν εμπιστεύονται περισσότερο τους θεσμούς. Μια πρώτη ένδειξη για την ύπαρξη συσχέτισης, είναι ο πίνακας συνάφειας των μεταβλητών του εμβολιασμού με την μεταβλητή της εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση (Πίνακας 5.33). Στον πίνακα φαίνεται ότι οι αναμενόμενες συχνότητες διαφέρουν αρκετά από τις παρατηρούμενες, άρα οι δύο μεταβλητές, εμπιστοσύνη στους θεσμούς και εμβολιασμός, δεν φαίνεται να είναι ανεξάρτητες.

Στη συνέχεια, μέσω του ελέγχου Kruskal-Wallis διερευνήθηκε πόσο ισχυρή ή ασθενής είναι η σχέση τους. Το αποτέλεσμα έδειξε ότι οι δύο μεταβλητές σχετίζονται στατιστικά σημαντικά (Kruskal-Wallis $H=45,875$, $p<0,001$), με αυτούς που εμβολιάστηκαν να έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους θεσμούς (Κυβέρνηση). Ακολούθως, υπολογίστηκε ο συντελεστής συσχέτισης Spearman. Το αποτέλεσμα ($\rho=0,414$, $p<0,001$) έδειξε το μέτριο βαθμό συσχέτισης των δύο μεταβλητών.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας
Διάγραμμα 5.27 Εμπιστοσύνη – εμβολιασμός

Στο δεύτερο ερώτημα, εξετάζεται αν η εμπιστοσύνη στους θεσμούς σχετίζεται με τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη (ερωτήσεις 1 και 2 της πέμπτης ενότητας του ερωτηματολογίου). Ταυτόχρονα εξετάστηκε και η συσχέτιση των επιμέρους τύπων διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, περιορισμένης και γενικής (Πίνακας 5.34).

Πίνακας 5.34 Συσχέτιση τύπων εμπιστοσύνης

	Spearman's rho	Εμπ.Κυβ	Γεν. εμπ.	Ιδιωτ. εμπ.
Εμπ. Κυβ.	Συντελεστής συσχέτισης		,160*	0,037
	Sig. (2-tailed)		0,013	0,568
Γεν. Εμπ.	Συντελεστής συσχέτισης	,160*		,574**
	Sig. (2-tailed)	0,013		<,001
Ιδιωτ. Εμπ.	Συντελεστής συσχέτισης	0,037	,574**	
	Sig. (2-tailed)	0,568	<,001	

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν επιβεβαιώνεται στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης. Συγκεκριμένα, σχετικά με τη γενική εμπιστοσύνη, σε επίπεδο σημαντικότητας 0,95

($p=0,013$) ο συντελεστής συσχέτισης είναι πολύ μικρός ($p=0,160$), υποδεικνύοντας πολύ ασθενή συσχέτιση ή απουσία συσχέτισης, ενώ δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και της περιορισμένης διαπροσωπικής εμπιστοσύνης.

Σχετικά με τη γενική και την περιορισμένη διαπροσωπική εμπιστοσύνη, αυτές σχετίζονται στατιστικά σημαντικά ($p=0,574$, $p<0,001$) σε μέτριο προς ισχυρό βαθμό.

Τέλος, σχετικά με την παρατήρηση της ύπαρξης συσχέτισης των μεταβλητών εμπιστοσύνη και εκπαιδευτική βαθμίδα, σημειώνεται ότι για το συγκεκριμένο δείγμα δεν μπορούν να ληφθούν ασφαλή αποτελέσματα για τους απόφοιτους της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεδομένου ότι αυτοί ήταν μόλις δύο. Για να ελέγξουμε την παρατήρηση, ομαδοποιήθηκαν οι απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (δημοτικό, γυμνάσιο και λύκειο) μαζί, ενώ οι υπόλοιπες ομάδες παρέμειναν όπως ήταν αρχικά. Ελέγχθηκαν οι υποθέσεις:

3.1 Όσοι έχουν υψηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης έχουν υψηλότερη εμπιστοσύνη στους θεσμούς

3.2 Όσοι έχουν υψηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης έχουν υψηλότερη γενική εμπιστοσύνη

3.3 Όσοι έχουν υψηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης έχουν υψηλότερη ειδική εμπιστοσύνη

Τα αποτελέσματα έδειξαν την αποδοχή της 3.1 ($p < 0,001$, $H = 16,729$), την αποδοχή της 3.2 ($p = 0,002$, $H = 14,521$) και την απόρριψη της 3.3 ($p = 0,059$, $H = 7,449$). Σχετικά με το βαθμό συσχέτισης της γενικής εμπιστοσύνης με το εκπαιδευτικό επίπεδο, υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p < 0,001$) σε ασθενή βαθμό ($p=0,237$), το ίδιο ισχύει και για την εμπιστοσύνη στους θεσμούς ($p < 0,001$, $p=0,245$).

5.7 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάστηκαν και σχολιάστηκαν τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την έρευνα πεδίου, με χρήση πινάκων και διαγραμμάτων που δημιουργήθηκαν από την επεξεργασία των απαντήσεων του ερωτηματολογίου. Πραγματοποιήθηκε, επίσης, ο έλεγχος των υποθέσεων της έρευνας (εμβολιασμός, εμπιστοσύνη στους θεσμούς και διαπροσωπική εμπιστοσύνη). Παρατηρήθηκε επίσης, ότι το μορφωτικό επίπεδο επηρεάζει τη διαπροσωπική γενική εμπιστοσύνη. Στο επόμενο κεφάλαιο αποτυπώνονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Εισαγωγή

Στα κεφάλαια 1 έως 3 συζητήθηκε το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας, στο κεφάλαιο 4, η μεθοδολογία και τέλος στο 5ο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα. Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

6.2 Συζήτηση – συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα, αποτέλεσε προσπάθεια διερεύνησης της πιθανής συσχέτισης της εμπιστοσύνης στους θεσμούς με την απόφαση των πολιτών να εμβολιαστούν κατά της πανδημίας του κορωνοϊού. Το έναυσμα για την έρευνα δόθηκε από την απροθυμία των πολιτών να εμβολιαστούν τον πρώτο καιρό.

Με αφορμή την εξέταση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, στο πλαίσιο του ερωτήματος που αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, αποφασίστηκε να εξεταστεί και η διαπροσωπική εμπιστοσύνη, σε σχέση με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Από την βιβλιογραφική αναζήτηση, σχετικά με το θέμα, υπάρχουν δύο αντικρουόμενες καλά θεμελιωμένες απόψεις. Επιπλέον, αναφέρεται ότι το θέμα της εμπιστοσύνης είχε μείνει στην αφάνεια για πολλά χρόνια. Ο κύριος λόγος είναι ότι σε περιόδους άνθισης των οικονομιών και των κοινωνιών, δεν υπάρχει προβληματισμός για την ύπαρξη ή μη της εμπιστοσύνης.

Σε περιόδους κρίσεων όμως, που τα προβλήματα πληθαίνουν, οι πολίτες απαξιώνουν τις κυβερνήσεις και αναζητούν τρόπους βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης στρεφόμενοι στη γειτονιά. Σε αυτές τις περιόδους, αναδεικνύεται το ζήτημα της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, ενώ ταυτόχρονα, αναζωπυρώνεται το ενδιαφέρον για την έρευνα των διαπροσωπικών, αλλά και κοινωνικών σχέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, στρέφεται η ερευνητική ματιά και στην διαπροσωπική εμπιστοσύνη.

Το ζήτημα ερευνήθηκε βιβλιογραφικά, αλλά κυρίως ποσοτικά, με στοιχεία που συλλέχθηκαν από 240 ερωτηματολόγια. Στη συνέχεια έγινε η επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων, ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα.

Απαντώντας στα ερωτήματα που τέθηκαν, διαπιστώθηκε η σχέση της απόφασης για τον εμβολιασμό κατά του κορωνοϊού με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, καθώς και η σχέση της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης με την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, χωρίς όμως να αναλυθούν οι παράγοντες που διαμορφώνουν ή επηρεάζουν το συσχετισμό

τους. Επιπλέον, κατά την επεξεργασία των δεδομένων, παρατηρήθηκε συσχέτιση της επιπέδου εκπαίδευσης με την διαπροσωπική εμπιστοσύνη, η παρατήρηση αυτή συμφωνεί με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών. Η παρατήρηση αυτή ελέγχθηκε κι επιβεβαιώθηκε στατιστικά και για το συγκεκριμένο δείγμα.

Διαπιστώθηκε επίσης, όσον αφορά στον τομέα απασχόλησης, ότι την υψηλότερη εμπιστοσύνη συγκεντρώνουν οι εκπαιδευτικοί και οι φοιτητές. Η παρατήρηση αυτή σε συνδυασμό με την προηγούμενη, θέτει ένα ενδιαφέρον θέμα προς μελέτη, για τους λόγους που η εκπαιδευτική κοινότητα έχει αυξημένη εμπιστοσύνη.

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, με κατάλληλη επεξεργασία, μπορούν να απαντήσουν στα ίδια ερωτήματα, περιορίζοντας την έρευνα στο δείγμα των 207 εμβολιασμένων και χρησιμοποιώντας την ερώτηση Γ1.1. ως ένδειξη της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους θεσμούς ή περιορίζοντας το δείγμα στα 212 άτομα που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

6.3 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο, παρουσιάστηκαν συνοπτικά τα αποτελέσματα της μελέτης. Το αντικείμενο της εμπιστοσύνης και των συσχετισμών της με διάφορες κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους δεν μπορεί να εξαντληθεί στην παρούσα έρευνα. Θα ήταν ενδιαφέρον, να διεξαχθούν μελλοντικά αντίστοιχες έρευνες, με μεγαλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A. Το ερωτηματολόγιο για τους εμβολιασμένους

Εμπιστοσύνη και εμβολιασμός κατά του κορωνοϊού

Σας προσκαλώ να συμμετέχετε σε έρευνα για τη συσχέτιση της εμπιστοσύνης με τη λήψη απόφασης για τον εμβολιασμό κατά του κορωνοϊού. Στόχος της έρευνας είναι να διαπιστωθεί αν υπάρχει συσχέτιση της απόφασης εμβολιασμού με την εμπιστοσύνη, τόσο τη διαπροσωπική όσο και την εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

Η έρευνα πραγματοποιείται για τις ανάγκες της μεταπτυχιακής εργασίας της φοιτήτριας Χαρίκλειας Νικολαΐδου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Δημόσια οικονομική και πολιτική» του ΠΑΔΑ. Επιβλέπων της εργασίας είναι ο καθηγητής Θεόδωρος Παπαηλίας.

Η έρευνα διαρκεί περίπου πέντε (5') λεπτά. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική και μπορείτε να αποχωρήσετε από την διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή.

Η έρευνα αυτή είναι ανώνυμη. Σύμφωνα με τον κανονισμό της Ε.Ε. περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων (GDPR EU 679/2016) που έχει τεθεί σε ισχύ από τον Μάιο του 2018, τα δεδομένα του ερωτηματολογίου θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για στατιστική ανάλυση και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα παραμείνουν απολύτως εμπιστευτικά.

Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσεις για την έρευνα, μπορείτε να επικοινωνήσετε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση: mper-09119@uniwa.gr .

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας.

Χ. Νικολαΐδου

(* Απαιτείται)

1. Βεβαιώνω ότι είμαι άνω των 18 ετών και συμφωνώ να συμμετέχω στη συγκεκριμένη επιστημονική έρευνα*

Δημογραφικά στοιχεία

Ερωτήσεις	Δυνατές απαντήσεις
2. Φύλο*	Άντρας Γυναίκα
3. Ηλικιακή ομάδα*	18-25 26-35 36-45 46-55 56-65 66-75 Άλλο
4. Εκπαίδευση (επιλέξτε τη μεγαλύτερη βαθμίδα εκπαίδευσής σας)*	Δημοτικό ΓυμνάσιοΛύκειο Καμία ΤΕΙ/ ΑΕΙΜεταπτυχιακό Διδακτορικό
5. Απασχόληση*	Δημόσιος Υπάλληλος Ιδιωτικός Υπάλληλος Εκπαιδευτικός Ελεύθερος Επαγγελματίας Φοιτητής Άνεργος Συνταξιούχο
6. Είμαι εργαζόμενος στον κλάδο Υγείας*	Ναι Όχι

Εμβολιασμός κατά του κορωνοϊού

Ερωτήσεις	Δυνατές απαντήσεις
7. Έχετε νοσήσει από κορωνοϊό;*	Ναι, ελαφριά νόσηση Ναι, βαριά νόσηση Όχι
8. Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;*	Ναι, πλήρως Ναι, χωρίς την αναμν. δόση Όχι

Λόγοι εμβολιασμού

9. Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις:*

	Συμφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Διαφωνώ
Εμβολιάστηκα κατά το χρονικό διάστημα που ξεκίνησε ο εμβολιασμός για την ηλικιακή ή κοινωνική ομάδα (υγειονομικοί, δάσκαλοι, κλπ) που ανήκω					
Εμβολιάστηκα για να προστατευτώ από τον κορωνοϊό					
Εμβολιάστηκα για να αποφύγω το κόστος των υποχρεωτικών τεστ που είμαι υποχρεωμένος να προσκομίσω για να εργαστώ					
Εμβολιάστηκα για να διευκολυνθώ στις υπόλοιπες δραστηριότητες μου (είσοδος σε κλειστούς, μετακινήσεις με μέσα μαζικής μεταφοράς, κ.ά.)					

10. Αξιολογήστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς. (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα)*

	0	1	2	3	4	5
Κυβέρνηση						
Αστυνομία						
Στρατός						
Δημόσια διοίκηση						
Τοπική αυτοδιοίκηση						
Ευρωπαϊκή Ένωση						
Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας						
ΜΚΟ (μη κυβερνητικές οργανώσεις)						

11. Αξιολογήστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)*

	0	1	2	3	4	5
Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους						
Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω						
Στις μέρες μας δεν μπορείς να εμπιστευθείς κανέναν						
Όταν γνωρίζεις κάποιον πρέπει να είσαι επιφυλακτικός						

B. Το ερωτηματολόγιο για τους μη εμβολιασμένους

Εμπιστοσύνη και εμβολιασμός κατά του κορωνοϊού

Σας προσκαλώ να συμμετέχετε σε έρευνα για τη συσχέτιση της εμπιστοσύνης με τη λήψη απόφασης για τον εμβολιασμό κατά του κορωνοϊού. Στόχος της έρευνας είναι να διαπιστωθεί αν υπάρχει συσχέτιση της απόφασης εμβολιασμού με την εμπιστοσύνη, τόσο τη διαπροσωπική όσο και την εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

Η έρευνα πραγματοποιείται για τις ανάγκες της μεταπτυχιακής εργασίας της φοιτήτριας Χαρίκλειας Νικολαΐδου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Δημόσια οικονομική και πολιτική» του ΠΑΔΑ. Επιβλέπων της εργασίας είναι ο καθηγητής Θεόδωρος Παπαηλίας.

Η έρευνα διαρκεί περίπου πέντε (5') λεπτά. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική και μπορείτε να αποχωρήσετε από την διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή.

Η έρευνα αυτή είναι ανώνυμη. Σύμφωνα με τον κανονισμό της Ε.Ε. περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων (GDPR EU 679/2016) που έχει τεθεί σε ισχύ από τον Μάιο του 2018, τα δεδομένα του ερωτηματολογίου θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για στατιστική ανάλυση και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα παραμείνουν απολύτως εμπιστευτικά.

Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσεις για την έρευνα, μπορείτε να επικοινωνήσετε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση: mper-09119@uniwa.gr .

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας.

Χ. Νικολαΐδου

(* Απαιτείται)

1. Βεβαιώνω ότι είμαι άνω των 18 ετών και συμφωνώ να συμμετέχω στη συγκεκριμένη επιστημονική έρευνα*

Δημογραφικά στοιχεία

Ερωτήσεις	Δυνατές απαντήσεις
2. Φύλο*	Άντρας Γυναίκα
3. Ηλικιακή ομάδα*	18-25 26-35 36-45 46-55 56-65 66-75 Άλλο
4. Εκπαίδευση (επιλέξτε τη μεγαλύτερη βαθμίδα εκπαίδευσής σας)*	Δημοτικό ΓυμνάσιοΛύκειο Καμία ΤΕΙ/ ΑΕΙΜεταπτυχιακό Διδακτορικό
5. Απασχόληση*	Δημόσιος Υπάλληλος Ιδιωτικός Υπάλληλος Εκπαιδευτικός Ελεύθερος Επαγγελματίας Φοιτητής Άνεργος Συνταξιούχο
6. Είμαι εργαζόμενος στον κλάδο Υγείας*	Ναι Όχι

Εμβολιασμός κατά του κορωνοϊού

Ερωτήσεις	Δυνατές απαντήσεις
7. Έχετε νοσήσει από κορωνοϊό;*	Ναι, ελαφριά νόσηση Ναι, βαριά νόσηση Όχι
8. Εμβολιαστήκατε κατά του κορωνοϊού;*	Ναι, πλήρως Ναι, χωρίς την αναμνηστική δόση Όχι

Λόγοι μη εμβολιασμού

9. Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις:*

	Συμφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Διαφωνώ
Ανησυχώ γιατί το εμβόλιο εγκρίθηκε πολύ γρήγορα					
Θεωρώ το εμβόλιο αναποτελεσματικό					
Δεν εμβολιάζομαι επειδή αντιδρώ στην πίεση που ασκείται					
Ανήκω σε ειδική ομάδα και δεν επιτρέπεται να εμβολιαστώ					

10. Αξιολογήστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς. (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα)*

	0	1	2	3	4	5
Κυβέρνηση						
Αστυνομία						
Στρατός						
Δημόσια διοίκηση						
Τοπική αυτοδιοίκηση						
Ευρωπαϊκή Ένωση						
Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας						
ΜΚΟ (μη κυβερνητικές οργανώσεις)						

11. Αξιολογήστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 τις παρακάτω προτάσεις. (0: δεν συμφωνώ καθόλου, 5: συμφωνώ απόλυτα)*

	0	1	2	3	4	5
Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους						
Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω						
Στις μέρες μας δεν μπορείς να εμπιστευθείς κανέναν						
Όταν γνωρίζεις κάποιον πρέπει να είσαι επιφυλακτικός						

Γ. Εμπιστοσύνη στους θεσμούς

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείτε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).

Αστυνομία

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	40	16,7	47	19,6	50	20,8	70	29,2	29	12,1	4	1,7
Άντρας	10	4,2	13	5,4	24	10,0	23	9,6	12	5,0	2	0,9
Γυναίκα	30	12,5	34	14,2	26	10,8	47	19,6	17	7,1	2	0,8
Ηλικία	40	16,7	47	19,6	50	20,8	70	29,2	29	12,1	4	1,8
18-25	2	0,8	2	0,8	1	0,4	4	1,7	-	-	-	-
26-35	4	1,7	3	1,3	6	2,5	4	1,7	-	-	-	-
36-45	18	7,5	11	4,6	16	6,7	19	7,9	9	3,8	-	-
46-55	10	4,2	17	7,1	17	7,1	26	10,8	18	7,5	2	0,8
56-65	4	1,7	10	4,2	5	2,1	9	3,8	2	0,8	2	0,8
66-75	1	0,4	4	1,7	5	2,1	7	2,9	-	-	-	-
>75	1	0,4	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Εκπαίδευση	40	16,7	47	19,6	50	20,8	70	29,2	29	12,1	4	1,7
Δημοτικό	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Λύκειο	8	3,3	8	3,3	7	2,9	2	0,8	1	0,4	-	-
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	19	7,9	23	9,6	22	9,2	30	12,5	9	3,8	2	0,8
Μεταπτυχιακό	11	4,6	14	5,8	16	6,7	24	10,0	13	5,4	2	0,8
Διδακτορικό	2	0,8	1	0,4	5	2,1	13	5,4	6	2,5	-	-
Απασχόληση	40	16,7	47	19,6	50	20,8	70	29,2	29	12,1	4	1,7
Δημ. Υπάλ.	3	1,3	14	5,8	14	5,8	29	12,1	16	6,7	3	1,3
Ιδ. Υπάλ.	22	9,2	15	6,3	14	5,8	17	7,1	5	2,1	-	-
Ελ. Επαγ.	7	2,9	7	2,9	10	4,2	8	3,3	2	0,8	-	-
Εκπαιδευτικός	2	0,8	3	1,3	3	1,3	2	0,8	4	1,7	-	-
Φοιτητής	2	0,8	1	0,4	1	0,4	2	0,8	1	0,4	-	-
Συνταξιούχος	3	1,3	5	2,1	6	2,5	9	3,8	-	-	1	0,4
Άνεργος	1	0,4	2	0,8	2	0,8	3	1,3	1	0,4	-	-
	40	16,7	47	19,6	50	20,8	70	29,2	29	12,1	4	1,7

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).

Δημόσια Διοίκηση

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	50	20,8	37	15,4	42	17,5	54	22,5	49	20,4	8	3,3
Άντρας	16	6,7	15	6,3	11	4,6	20	8,3	18	7,5	4	1,7
Γυναίκα	34	14,2	22	9,2	31	12,9	34	14,2	31	12,9	4	1,7
Ηλικία	50	20,8	37	15,4	42	17,5	54	22,5	49	20,4	8	3,3
18-25	1	0,4	-	-	2	0,8	2	0,8	3	1,3	1	0,4
26-35	2	0,8	4	1,7	4	1,7	2	0,8	4	1,7	1	0,4
36-45	23	9,6	10	4,2	13	5,4	14	5,8	11	4,6	2	0,8
46-55	14	5,8	13	5,4	16	6,7	23	9,6	20	8,3	4	1,7
56-65	6	2,5	5	2,1	5	2,1	9	3,8	7	2,9	-	-
66-75	3	1,3	5	2,1	2	0,8	4	1,7	3	1,3	-	-
>75	1	0,4	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-
Εκπαίδευση	50	20,8	37	15,4	42	17,5	54	22,5	49	20,4	8	3,3
Δημοτικό	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	8	3,3	4	1,7	6	2,5	6	2,5	1	0,4	1	0,4
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	26	10,8	20	8,3	12	5,0	21	8,8	22	9,2	4	1,7
Μεταπτυχιακό	13	5,4	9	3,8	16	6,7	24	10,0	15	6,3	3	1,3
Διδακτορικό	3	1,3	3	1,3	7	2,9	3	1,3	11	4,6	-	-
Απασχόληση	50	20,8	37	15,4	42	17,5	54	22,5	49	20,4	8	3,3
Δημ. Υπάλ.	9	3,8	15	6,3	16	6,7	18	7,5	18	7,5	3	1,3
Ιδ. Υπάλ.	20	8,3	11	4,6	12	5,0	14	5,8	13	5,4	3	1,3
Ελ. Επαγ.	7	2,9	3	1,3	5	2,1	12	5,0	5	2,1	2	0,8
Εκπαιδευτικός	5	2,1	-	-	2	0,8	3	1,3	4	1,7	-	-
Φοιτητής	1	0,4	1	0,4	2	0,8	1	0,4	2	0,8	-	-
Συνταξιούχος	5	2,1	5	2,1	3	1,3	5	2,1	6	2,5	-	-
Άνεργος	3	1,3	2	0,8	2	0,8	1	0,4	1	0,4	-	-
	50	20,8	37	15,4	42	17,5	54	22,5	49	20,4	8	3,3

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).

Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
Άντρας	13	5,4	14	5,8	26	10,8	22	9,2	9	3,8	-	-
Γυναίκα	24	10,0	37	15,4	44	18,3	34	14,2	17	7,1	-	-
Ηλικία	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
18-25	2	0,8	2	0,8	2	0,8	2	0,8	1	0,4	-	-
26-35	3	1,3	4	1,7	5	2,1	3	1,3	2	0,8	-	-
36-45	13	5,4	16	6,7	23	9,6	17	7,1	4	1,7	-	-
46-55	12	5,0	13	5,4	29	12,1	21	8,8	15	6,3	-	-
56-65	5	2,1	8	3,3	8	3,3	9	3,8	2	0,8	-	-
66-75	1	0,4	8	3,3	3	1,3	3	1,3	2	0,8	-	-
>75	1	0,4	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Εκπαίδευση	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
Δημοτικό	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-
Λύκειο	6	2,5	10	4,2	6	2,5	3	1,3	1	0,4	-	-
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	18	7,5	24	10,0	30	12,5	21	8,8	12	5,0	-	-
Μεταπτυχιακό	11	4,6	13	5,4	25	10,4	20	8,3	11	4,6	-	-
Διδακτορικό	2	0,8	3	1,3	9	3,8	11	4,6	2	0,8	-	-
Απασχόληση	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-
Δημ. Υπάλ.	7	2,9	17	7,1	23	9,6	23	9,6	9	3,8	-	-
Ιδ. Υπάλ.	17	7,1	15	6,3	21	8,8	15	6,3	5	2,1	-	-
Ελ. Επαγ.	6	2,5	4	1,7	11	4,6	9	3,8	4	1,7	-	-
Εκπαιδευτικός	2	0,8	3	1,3	7	2,9	-	-	2	0,8	-	-
Φοιτητής	2	0,8	1	0,4	1	0,4	2	0,8	1	0,4	-	-
Συνταξιούχος	3	1,3	10	4,2	3	1,3	5	2,1	3	1,3	-	-
Άνεργος	-	-	1	0,4	4	1,7	2	0,8	2	0,8	-	-
	37	15,4	51	21,3	70	29,2	56	23,3	26	10,8	-	-

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).

Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	0		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	76	31,7	48	20,0	41	17,1	49	20,4	23	9,6	3	1,3
Άντρας	31	12,9	16	6,7	13	5,4	19	7,9	5	2,1	-	-
Γυναίκα	45	18,8	32	13,3	28	11,7	30	12,5	18	7,5	3	1,3
Ηλικία	76	31,7	48	20,0	41	17,1	49	20,4	23	9,6	3	1,3
18-25	1	0,4	-	-	1	0,4	4	1,7	-	-	3	1,3
26-35	3	1,3	4	1,7	4	1,7	4	1,7	2	0,8	-	-
36-45	25	10,4	14	5,8	13	5,4	12	5,0	9	3,8	-	-
46-55	29	12,1	18	7,5	15	6,3	21	8,8	7	2,9	-	-
56-65	14	5,8	6	2,5	5	2,1	4	1,7	3	1,3	-	-
66-75	3	1,3	5	2,1	3	1,3	4	1,7	2	0,8	-	-
>75	1	0,4	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Εκπαίδευση	76	31,7	48	20,0	41	17,1	49	20,4	23	9,6	3	1,3
Δημοτικό	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λύκειο	12	5,0	7	2,9	2	0,8	1	0,4	3	1,3	1	0,4
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	32	13,3	22	9,2	14	5,8	27	11,3	8	3,3	2	0,8
Μεταπτυχιακό	24	10,0	14	5,8	19	7,9	16	6,7	7	2,9	-	-
Διδακτορικό	6	2,5	5	2,1	6	2,5	5	2,1	5	2,1	-	-
Απασχόληση	76	31,7	48	20,0	41	17,1	49	20,4	23	9,6	3	1,3
Δημ. Υπάλ.	24	10,0	14	5,8	17	7,1	14	5,8	9	3,8	1	0,4
Ιδ. Υπάλ.	24	10,0	9	3,8	14	5,8	17	7,1	8	3,3	1	0,4
Ελ. Επαγ.	11	4,6	11	4,6	6	2,5	3	1,3	3	1,3	-	-
Εκπαιδευτικός	5	2,1	4	1,7	1	0,4	3	1,3	1	0,4	-	-
Φοιτητής	1	0,4	2	0,8	-	-	3	1,3	-	-	1	0,4
Συνταξιούχος	7	2,9	7	2,9	3	1,3	5	2,1	2	0,8	-	-
Άνεργος	4	1,7	1	0,4	-	-	4	1,7	-	-	-	-
	76	31,7	48	20,0	41	17,1	49	20,4	23	9,6	3	1,3

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αξιολογείστε με κλίμακα από το 0 έως το 5 πόσο εμπιστεύεστε του παρακάτω θεσμούς (0: δεν εμπιστεύομαι καθόλου, 5: εμπιστεύομαι απόλυτα).

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:	-		1		2		3		4		5	
σύνολο	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
Άντρας	-	-	2	0,8	11	4,6	14	5,8	39	16,3	18	7,5
Γυναίκα	-	-	7	2,9	17	7,1	25	10,4	71	29,6	36	15,0
Ηλικία	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
18-25	-	-	-	-	-	-	3	1,3	3	1,3	3	1,3
26-35	-	-	-	-	3	1,3	2	0,8	9	3,8	3	1,3
36-45	-	-	5	2,1	5	2,1	12	5,0	32	13,3	19	7,9
46-55	-	-	2	0,8	10	4,2	10	4,2	48	20,0	20	8,3
56-65	-	-	1	0,4	7	2,9	7	2,9	14	5,8	3	1,3
66-75	-	-	1	0,4	3	1,3	4	1,7	4	1,7	5	2,1
>75	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-	1	0,4
Εκπαίδευση	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
Δημοτικό	-	-	-	-	1	0,4	-	-	-	-	-	-
Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,4	-	-
Λύκειο	-	-	3	1,3	5	2,1	5	2,1	7	2,9	6	2,5
ΑΕΙ/ ΤΕΙ	-	-	3	1,3	13	5,4	23	9,6	42	17,5	24	10,0
Μεταπτυχιακό	-	-	2	0,8	6	2,5	11	4,6	47	19,6	14	5,8
Διδακτορικό	-	-	1	0,4	3	1,3	-	-	13	5,4	10	4,2
Απασχόληση	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5
Δημ. Υπάλ.	-	-	2	0,8	9	3,8	16	6,7	35	14,6	17	7,1
Ιδ. Υπάλ.	-	-	2	0,8	7	2,9	9	3,8	34	14,2	21	8,8
Ελ. Επαγ.	-	-	4	1,7	4	1,7	4	1,7	19	7,9	3	1,3
Εκπαιδευτικός	-	-	-	-	-	-	3	1,3	7	2,9	4	1,7
Φοιτητής	-	-	-	-	-	-	1	0,4	5	2,1	1	0,4
Συνταξιούχος	-	-	1	0,4	6	2,5	5	2,1	6	2,5	6	2,5
Άνεργος	-	-	-	-	2	0,8	1	0,4	4	1,7	2	0,8
	-	-	9	3,8	28	11,7	39	16,3	110	45,8	54	22,5

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Ανδρέου Γ. (2018), Η νεοθεσμική προσέγγιση της πολιτικής, Κριτική, Αθήνα
- Βαξεβάνογλου Α. (2021) Οι φτωχοί και ο κοινωνικός δεσμός στο δυτικό Μεσαίωνα, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης
- Βαρουξή Χ., Σαρρή Ν. (2011), Θεσμοί αξίες συμπεριφορές: Μελέτη των ευρημάτων της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (2008-2009) ESS, 79-96.
- Boda e.a. (2018) Κοινωνικές αλλαγές και εμπιστοσύνη στους θεσμούς, Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (συνοπτική παρουσίαση), Eurofound
- Δεμερτζής Ν. (2015). Η εμπιστοσύνη ως κοινωνικό συναίσθημα. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 16, 39–67, <https://doi.org/10.12681/sas.881>
- de Vries, M. S. (2015). Διακυβέρνηση, εμπιστοσύνη και σχεδιασμός πολιτικής: μια συγκριτική ανάλυση. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 10, 57–83, <https://doi.org/10.12681/sas.699>
- Dunn J. (1984), Τζων Λοκ, μτφρ. Δελλής Ι., Δελλή Β (2010), Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα
- Παπαηλίας Θ. (2015), Δημόσια Διακυβέρνηση, Οι θεσμοί, Μέρος Α: Η Ιστορική εξέλιξη, σημειώσεις μαθήματος
- Περσιάνης Ν. (2011), Σύντομη Ιστορία των Εμβολίων 1796-2011, Λευκωσία
- Πούπος Η. (2010), Το κοινωνικό κεφάλαιο στην Ελλάδα, ΚΕΠΕ, Αθήνα

Ξενόγλωσση

- Borum, R. (2020), "The Science of Interpersonal Trust", Mental Health Law & Policy Faculty Publications. 574.
- Dasgupta, S., & Crunkhorn, R. (2020) A history of pandemics through the ages and the human cost. The Physician 6(2) pre-print v1 ePub 29.05.2020 DOI: 10.38192/1.6.2.1
- Drakos K. e.a. (2019). Determinants of Trust in Institutions in Times of Crisis: Survey-Based Evidence from the European Union, Journal of Common Market Studies, 57 (6):1228-1246
- IMF (2020) Policy Paper No. 2020/015

- Kruglanski I., Higgins Arie W. II., Tory E., Social psychology. 1946– HM1033.S637 2007
- Lo, C.-C., Wang, C.-H., & Lin, Y.-W. (2021). Professional or Interpersonal Trust? Effect of Social Network on the Intention to Undergo Cosmetic Procedures. *SAGE Open*, 11(3). <https://doi.org/10.1177/21582440211040122>
- Martin Alessandro e.a. (2021) Transparency and Trust in Government. Evidence from a Survey Experiment, *World Development*, Volume 138, February 2021
- OECD (2017), *Guidelines on Measuring Trust*, OECD Publishing, Paris
- OECD (2019), *Government at a Glance 2019*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/8ccf5c38-en>
- Simpson Jeffrey A (2007), *Foundations of interpersonal trust*
- Sisk B and Baker JN. A Model of Interpersonal Trust, Credibility, and Relationship Maintenance. *Pediatrics*. 2019;144(6):e20191319
- Watson (2005), *Can There Be Just One Trust? A Cross-Disciplinary Identification Of Trust Definitions And Measurement*
- Zak Paul J. and Knack S. (2001), *Trust and Growth*,

Διαδίκτυο

- Μπάλιας Ε., Πολιτική κοινωνιολογία, Η έννοια της εμπιστοσύνης, <https://eclass.upatras.gr/modules/document/?course=ARCH239>, ανακτήθηκε 2/9/22
- Πιτσιάβα Γ., Ο «Μαύρος Θάνατος» - Συνέπειες της πανδημίας στην οικονομία της εποχής, <https://www.historical-quest.com/syndromes/109-archive/mesaioniki-istoria/165-o-mauros-thanatos-synepeies-ths-pandimias-stin-oikonomia-tis-eroxis.html>, ανακτήθηκε 2/9/22
- Τριαντάφυλλος Σ., Μετά την πανδημία: η δυστοπία της επόμενης μέρας, <https://marginalia.gr/arthro/meta-tin-pandimia-i-dystopia-tis-epomenis-meras>, ανακτήθηκε 2/9/22
- Τριαντάφυλλος Σ., Περιμένοντας την αποκάλυψη: βιοδυστοπία και πανδημία, <https://marginalia.gr/arthro/perimenontas-tin-apokalypsi-viodystopia-kai-pandimia>, ανακτήθηκε 2/9/22
- Έρευνα ΚΑΠΑ Research: Εμβολιασμένοι Vs Ανεμβολίαστοι, https://www.ethnos.gr/ellada/171860_ereyna-kapa-research-emboliasmenoi-vs-anemboliastoi, ανακτήθηκε 2/9/21

Η Βουλή, Ο Θεσμός, <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/O-Thesmos>, ανακτήθηκε 24/6/21

Τι Πιστεύουν Οι Έλληνες – 2020, https://www.dianeosis.org/research/tpe_2020, ανακτήθηκε 2/9/21

Χρονολόγιο - Ενέργειες του Συμβουλίου για την COVID-19, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/coronavirus/timeline>, ανακτήθηκε 30/6/21

IMF (2020), Policy Steps to Address the Corona Crisis. <https://imf.or/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2020/03/16/Policy-Steps-to-Address-the-corona-Crisis-49262>, ανακτήθηκε 19/3/20

Archive: Quality of life in Europe - facts and views – governance, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Quality_of_life_in_Europe_-_facts_and_views_-_governance, ανακτήθηκε 21/6/21

COVID-19 situation update for the EU/EEA, as of 2 July 2021, <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea>, ανακτήθηκε 2-7-21

Public Governance: A matter of trust, <https://www.oecd.org/statistics/public-governance-a-matter-of-trust.htm>, ανακτήθηκε 2/9/21

Quality of life, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/quality-of-life>, 21/6/21

When did the first COVID-19 case arise? <https://medicalxpress.com/news/2021-06-covid-case.html>, ανακτήθηκε 30/6/21

<https://vaccinetracker.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html>, ανακτήθηκε 2/9/22

<https://www.sansimera.gr/listes/26>, ανακτήθηκε 2/9/22

<https://lab.imedd.org/covid19>, ανακτήθηκε 2/9/22

<https://vaccination-info.eu>, ανακτήθηκε 22/9/22